

277 116

116
1872
2000
1000
1000



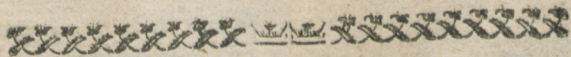
Zutto:

ja

Dppetusse = Namat.

Sõbra polest, meie maa laste heaks,
ja nende rõõmsaks ajamiseks kogutud ja
kõlko pandud, kes aegsaste oppivad
luggema.

Teine Jaggo.



Tallinas

trükkitud Zwetseni ja Wehmeri kirjadega 1787.



I, Üks Moistetud.

Mailmas on üks ellokas, se woib head tehha ja kurja põlgada, kui ta agga tahhab: agga ennamiste ei tahha ta mitre, ja wabbandab ennast sega, et temmal joudu ei olle. Kui temma käsfi hästi ei käi, siis ta nurriseb. Kes temmale üllesnäitab, kust temma õnneto põlli tuleb; sedda temma ei woi sallida. Küll ta teab keif, mis ta peaks teggema et ta käsfi hästi käiks; agga temma ei tahha sebdamõda ellada. Ei temma põlga teist suurt waewa ni wõgga, kui sedda wõhhest waewa, isse ennesa keige suuremad õnnistust taffanouda. Siiski ta sorwib ja ihhaldab allati õnnistust. —

Urwa misjuggune ellokas se küll peaks ollema!

loe Jummalala sannast need kōhhab:

1 Mos. Namat,	4	peatük	7	Salm.
Siraki Eark. Nam.	15	—	14	17
Matteusje Nam.	23	—	37	—
Jeremia Nam.	10	—	19	—
Joannesje Nam.	8	—	42: 59	—
Matteusje Nam.	11	—	30	—

seäl sinna leiad selle moisterusje sellerust!

2, Häbbematta.

Ues Moisa wannem olli ühhele talloposjale keif wannad wõllad kinkinud, olli temmale surwiwilja ja ruffid moisa polest lasknud mahha tehha, olli temmale keif tarwitawad sojussed ja keif maja ja põllo ristad kätte andnud, ja olli temmale peäleki lubbanud, temmale abbi tehha kui temmale äppardus peaks johtuma. Olleks nüüd se tallopoeg keif need anded diete tallele pannud ja prukinud, ja olleks ta nõbbedaste tōed teinud; käl siis temma hea pōlwe olleks kosfund. Agga sedda temma ei teinud mitte. Temma ei pannud ommad maja ristad mitte tallele, waid olli laief ja holetō ja jobif. Kui ta nüüd seläbbi pea jälle kehwaaks läks, ja temmale kietas kätte tulli; siis läks ta Moisa wannema kallale, ja pallus tedda,

et

et ta temmale abbi teeks ja temma tallo waefusse eest hoiaks, nenda kui ta olli lubbanud. Siis kostis Moisa wannem: „Ma ollen sulle jo abbi teinud, kui ma sulle keif need asjad andsin, mis tarwis läksid, sind jälle kosfutada. Nüüd pididi sul sedda tahtmist ollema, neist asjadest ennesalle kaswo saadta. Sind ei olle ütski äppardus kiusanud. Agga minna ei olle sulle mitte lubband, sinno iggapäewast teggo stano asemel tehha: sest sedda woisid sa isse tehha, ja se olleks sinno kōhhus olnud. Nüüd minna ei woi sulle parremad abbi tehha, kuid sedda, et ma sulle lassen nahha peäle anda: ja sedda digusje polest.“ —

Mi häbbematta kui se tallopoeg omma Moisa wannema wasta olli; nijamma häbbematta on innimenne Jummalala wasta, kui ta keif sedda, tōhhele ei panna egga pruki, mis Jummalal temmale jo on andnud, ja temma pärrast on teinud: ja siiski ikka Jummalad pallub, et ta temmale omma waimo peab andma, ja tedda waggaks teggema, ehk tedda nende pattude eest hoidma, mis temma ommete heal meelet teeb.

3. Kirrifo Öppetaja ja Kuuljad.

Uhhe kirrifo peäl olli üks öppetaja, selle kuuljad uinusid sagedaste maggama, kui ta jutlust ütles: sepärrast temma siis ennamiste iggas jutluses rahwa peäle wihhane olli, ja sõimas ja kajatäs. Sesinnane Öppetaja surri ärra. — Se öppetaja kes temma assemel Kirrifo peäle sai, panni selle rahwa kurjad kumbed kurwa süddamega tähhele. Temma lastis needsinnaesd ennesa jure tulla, kes ollid magganud, ja noomis neid ja ütles, et ka se keige parras ja tullusam jutlus ilma kaswota olleks, kui kuuljad tähhele ei panne, ehk peäleki maggawad. Ta tulletas nende meele, et nemmad selle kurja kombe läbbi ommad lapsokessed pahhandaksid. — Siis ohkaksid need kuuljad, ja ütlesid: „oh kallis öppetaja, käl meie meel on haige, et meie maggame, agga meie „ei joua unne wasto panna: ni pea kui meie agga „mahha istume ja diete tahhame tähhele panna; „siis on se otsego üks meie silmad finni waotaks.“ — Öppetaja kostis: „kuulge, armas rahwas, „kui teie tahhate öppetust wastowdta, siis „peate teie sest pahhast kumbest peaki lahri peäsema. Ni pea kui unni hakkab teie peäle kipuma, siis tdiske ülles istumast, ja kes ärkel „on, se ärratago omma nabri ülles kui ta näeb „et

„et unni temma peäle tahhab woimust wdta!“ — Se rahwas wdttis selle noomimise järrele ellada, ja pärrast sedda ükski ennam ei maggand jutluse ajal.

Jummal on innimest nenda loonud, et temma jouab kurja kiusatusse wasto panna: ja kes keigest wäest wastopanneb, käl sellele Jummal wiimaks woimust annab. Nenda se siinki hopis rahwa woimusesse olli, sedda kurjad kombe mahhajätta.

Selle öppetaja öppetus on õnnistud, kes öppetab, mil wiisil innimenne kurjast woib lahri peäseada, ja head tehha.

Pähha Paulus ütles (omma ramatus Tituselle, 2 peat: 11 ja 12 salm:) „Jummala „arm, mis õnnistust satab, on ilmunud keifile „innimestelle, ja juhhatab meid, et meie peame „ärrasalgama jummalakarmatta ello ja ilmalikse „kud himmud, ja peame moistlikkult ja diete, ja „jummala kartlikkult ellama sesinnates mails „mas.“

4. Üks Könne tarkusfest.

Öppetaja.

Pange tähhele lapsokessed, ma tahhan teile üht kaunist salmi ülles luggeda:

U 4

Tarkus

Tarkus kánab minno meele
 Dige hea pólwe peäle:
 Öppetab mind wallitšeda
 Head kómbed: annab teáda
 Mulle, mis woib kaswo anda,
 Ja mis airab kahjo kanda.

Tõnis. Armas öppetaja, mis tähhendab
 se fanna, hea pólwe?

Öppetaja. Kuida so kássi káib, kui sa ter-
 we olled,

Tõn: Hásti, wágga hásti!

Öpp: Ja kuida so kássi káib, kui sa issale
 ehk emmale olled meelepáhha teinud: ehk kui sa
 omma wendade ehk muu kúlla lastega olled waid-
 lenud ehk riidlenud: ehk kui sa lia šdmisse ehk
 hoolerusse lábbi isse omma terwoist olled raistand?

Tõn: Kál ma siis ollea tuskane.

Öpp: Mis náid kál peaks dige heale pól-
 wele tarwis minnema?

Tõn: Et minna omma ennesa šáá lábbi ei
 alleks haige egga tuskane, waid terwe ja rõdmus.

Öpp: Dige káll! Agga eks siis jo áks neist
 kahhest asjadest ei piisaks, dige hea pólwe tarbeks?
 Eks sest ei saaks kál, kui sa terwe ollekšid, agga
 šeál jures tuskane; ehk rahhul ja šeál jures haige?

Tõn:

Tõn: Ei saaks, armas öppetaja! molle-
 mad asjad kál peawad úhheskous ollema, kus di-
 ge hea pólwe on. Agga mis siis tarkussel sellega
 on teggemist?

Öpp: Tarkus öppetab meid, keikis, mis
 meje ettewõttame, parrajad asjad wálja wallitse-
 ma, ja ka meje ettewõtmiste jures parrajad wii-
 šid tundma et nemmad hásti korda lähhekšid. —
 Mis on náid Šinno feige suurem ettewõtmis-
 ne?

Tõn: Et minno kássi hásti káiks šiin aja-
 likkult ja šeál iggaweste.

Öpp: Kál ma saan náhha, kas se tõssi on,
 kui ma need wiisid tähhele pannen, mislábbi
 šinna šedda ettewõtmist püad tóeks tehha.

Tõn: Aita mind, armas öppetaja, om-
 ma nou lábbi, kui ma wahhest peakšim walsšid
 wiisid wallitšema: kál siis šummal mind ka ai-
 tab.

Öpp: Kál sa woib julge olla, et sulle šie
 poolt abbi tulleb. Agga kas need wiisid peakšid
 šinno meele párrast ollema? Eks šinna peaks
 wahhest šedda head ettewõtmist mahhajatma?

Tõn: Šeks minna tahhan feigeš wáeš
 püáda, ifka targemaks saada, et eškštus mind
 ei petta, ja kurjad himnud mind ei ukkuta.

U 5

Öpp:

Õpp: Tee sebda, armas Ednnis, ja kui
sull siis tarkust veel waja on; siis pallu Jum-
malad; küll se sinno palwed kuuleb.

Sirak ütleb: (6 peat: 37 Salm.) „Wdt-
„ta heal meelel feik jummalikkud õppetussed kuul-
„da, ja ära lasse moistlikk u id moistusse san-
„no, käest ärra.“

W: Jakobus ütleb: (1 peat: 37 Salm.)
„Kui kellelgi teie seast tarkust pudub; se pallugo
„Jummala käest, kes keikile ütsipiddisest melest
„annab.“

5, Kaks Kooli Lapsed,

Kaks kooli lapsed küsissid teine teise käest, missug-
gust mengi nemmad pidid mengima. Simmo,
kes wannem olli, agga ei olnad targem, ütles:
„läkki suure jäe peale liuguma.“ Weike Ednno
olli targem, ja ütles: „Ei wennike ei ma siina
„haffa minnema. Ei meil olle ennem kui kaks
„ehk kolm ödd külmä olnud, ja ma ei olle weel
„üht äinust suurst innimest jäe peal näinud. Sin-
„na woid wette langeda.“ — Agga Simmo
wõttis keigest wäest hakkatust, ja lastis jallaliugu.
Kui ta kesk jäe peale sai, katkes se jäe: temma
sai kahjo, ja suure waewaga wannad innimesed
joudsid tedda peasta.

Sim:

Simmo sai nüüd ka targemaks, agga kahjo
läbbi: agga Ednno hoidis ennaft kahjo eest, jär-
relemdlemise läbbi; ja se on paljo parrem.

„Kuulemind, laps (ütleb Sirak: p. 16 27 f.)
„ja õppi moistust, ja panne mo sannad omma
„süddamega tähhele!“

6, Suurwelinnud.

Weike Niggolas tulli ühhel puhhol omma isä
järe, ja ütles: „ma ollen tänna jo meie päso-
kest näinud, kes ifka meie rästa al pesä teeb, ja
ni illosaste laulab.

Isä. Näggid sa ka eile õhta seäski, men-
givad?

Niggolas. Küll näggin! agga mis neil
on päsokestega reggemist?

Isä. Wägga paljo: sest seäsed on päso-
kestelle toidusfeks.

Nig. Ma ollen ka jubba toonafurge näinud.

Isä. Küll siis ka jo konnaftki likel on,
ja ussid jo on ommist aufodest maa seest wälja
puggenud.

Nig. Ets siis ütseki ellokas enne ei tulle,
enne kui ta toidust leiab?

Isä. Ei mitte enne. Sa tead, pojoke,
et meil monnesuggosed metsä linnud on. Mo-
nikad

nifad neist ellawad üwifessist ja ussifessist ühtlaste, ja need jäwad ennamieste seia. Teised ellawad ennamieste ükspäinis ussifessist, ja need lennawad ennamieste kuit wasta talwed meie jurest ärra, nisugguste maade poole, kus sojem on, ja kus ussifessel ei lähhe tarwis külma pärrast süggawa maa sisse puggeda. Monnikad neist, nenda kui need päsokested, heitwad ennast wee sisse, kui nende toidus lõppeb, ja maggawad seal läbbi keige talwe.

Nig. Kas siis need linnud kewawel jälle taggast tullewad, kui nemmad tundwad, et nemmad sõmist leidwad?

Isa. Ja wist, Pojoke, nenda kui sa näed. Kes agga kül sedda lindudelle õppetas? Kes õppetas toona kurge, et ta omma pesa jälle leiab, ja päsokest, et ta omma perremehhe kattust jälle tüäneb?

Nig. Kes neid kül muibo õppetas, kuida se armas Jummal!

Isa. Dige, mo pojoke. Jummal andis lojustelle ni paljo head, kui neile agga tarwis lähheb. Kui sa nääd surowelinnud näed taggast tullewad, siis mõlde ikka: „Jummal walmistab, enne road, enne kui temma woerad tullewad. — Kül se woib üks hea Jummal olla, kes nenda keige eest murred kannab. Kül temma

„ka

„ka wisist inimeste eest on hooft kandnud!“
 Sest waata, mo lapsok, sinnoki eest on temma hooft enne kandnud, et sinna pima leidsid omma toiduseks: sest kui sa sündisid; siis tullid sinna ka kui üks woeras, ja ei olnud ühheksigugust roga, mis sind olleks woinud parremast toita ja ülleepiddada. Mis sa arwad Niggolas! mis woiksid sinna kül Jummalalle ni suure heateggemise eest anda?

Nig. Minna? — Ei minnul olle midage anda: agga ma tahhan Jummalad armastada.

Pähha Kirri ütleb (1 Joh. 4. salm 19.)
 „Armastagem tedda, sest ta on meid enne armastanud!“

7. Laps ja Isa.

Laps. Armas tabike, mikspärrast sinna ikka ka Jummalad pallud, ja mikspärrast meie ei pallo Jummalad lausa häleka enne ja pärrast sõmaaga, nenda kui meie nabri lapsed Edno ja Marri tewad?

Isa. Lapsed ei woi weel mitte talwed tehha.

Laps. Mikspärrast mitte taadike? Waata agga! ma mõistan jo käed ristid panna, ja kül ma need sannad ka tahhan pähhe õppida.

Isa.

Isa. Se ei olle mitte palwetegginne mo pojoke.

Laps. Mis tahhendawad siis need sannad: Jummalad palluma? Spjeta mind sedda, ma tahhaksin sedda heal meelel teada.

Isa. Jummalad palluma, se on, Jummalaga kõnnelema: Tädda tännama temma kaismisse eest keige tahjo ja hädda wasto: Lemmale uut sannakuulmist lubbama, ja eddespiddist abbi ja õnnistust palluma. Keik sedda ei moista sinna weel mette, ja sepärrast ei woi sinna ka weel mitte palwed tehha.

Laps. Käl ma sedda moistan. Kui ma nüüd ütlesin: „ma tännan sind armas Jummal, „et mo tennapawane roog mulle maggus on: „anna et ka ka eddespiddi mulle maggus olleks!“ efs se olleks siis mitte üks palwe? armas taadife.

Isa. Sellega sinna kül tahhad ütelda: „armas Jummal, minno terwis, ja et ma woin „rõmoga lüa; se on sinno ande, sedda ma ollen „sinnult saanud. Kinnita ka eddespiddi minno „terwist, armas Jummal!“

Laps. Ja, taadife, nenda ma mõllesin, agga ei ma teadnud sedda diete ülesrätida.

Isa. Sest ei olle nüüd kül suurt luggo, mo pojoke; sinno mõtted peawad agga palweteggemisfe

gemisfe jures, dige süddame pohjast tousma. Sinna pead uskma, et so terwis ja keik headanded Jummalalt tullewad, ja et se sinno Pohhus on, tedda seest tännada! — Agga üht asja lähheb weel tarwis sinno palweteggemisfe jures. —

Laps. Et ülte mulle sedda, armas isa! ma tahhaksin heal meelet moista diete Jummalad palluda.

Isa. Se on, et sinna ei olle Jummalalle ühtegi lubbanud omma palwe sees. Kui sa ütlesid, et sa terwist Jummalalt ollen saanud, siis olleks piddand so meele tullemä, mis tarbeks sinna sedda anded, sedda terwist, tahsid pruukida. Sest, kes meie mibdagi annab, se tahhab ka, et meie sedda anded hästi tallele panneme.

Laps. Tässi küll, taadife, sedda ma unustasin! Eddespiddi tahhan ma nenda palluda: „armas Jummal, ma tännan sind sinno suure „— suure heateggemisfe eest, ja ka minno terwisfe eest. Anna mulle moistust, et minna „neid woiksin diete pruukida!“

Isa. Se on dige! Nüüd nään minna, et sinna woid palwed tehha: ja tännasest päewast pead sinna allutama, lausa häeleka enne ja pärrast sõmaerge, palwed teggema. Mõlste agga ikka enne ärrikest aega järrele, mis eest sa Jum-

Jummalad tahhad tännada, misfugguse ekkitusse parrast sa tedda tahhad andeks palluda, mis sa temmale tahhad lubbada, ja mis sa temmalt tahhad palluda. Kui sa tedda ialki ei unnusta, ja ka tedda teed mis sinna omnas palwes tootad; küll Jummal siis ifka sinno lapsopalwe heldeste wastowdttab. Temma teeb heal meel head, ja küll ta sinnoleki maad annab, tedda ifka ennam tännada.

Pühha Joannes ütleb: (1 Nam. p. 3. S. 21. 22.) „Mo armad, kui meie Südda meid „hukka ei moista, siis on meil julgus Jummalale „pele: ja mis meie tal pallume, tedda same meie „temmalt, sest meie peame temma kässofannad, „ja teme, mis temma meele parrast on.“

8, Head kumbed, norelt dyvitud, ei lahko meist wanusesti.

Niggola Maddi olli ommad lapsokessed nenda ülles kaswatanud, et nemmad ialki ei sowind joude olla, waid ifka ihhaldasid, tedda ehk teist tullusa tded ettemditta.

Nenda olli neil korraparrast ifka middagi käsiss. Esste ollid lapjed kossis: parrast kooli olli iggahel üks tde käes mis isä nendele nende wannusse järrele olli seadnud: wimaks olli puhkamisse

kamisse aeg. Ugga ka tedda puhkamisse aega ek lasnud temma neid mitte raiskada. Sest surem hulk laste jaast wuitab tedda aega tuhja mängimistega, ehk teeb peäle gi koerust: sest et ükski inimesse laps ei woi ialki hopis joude olla, waid kui ta head ei tee, siis teeb ta kurja. Sepärrast koggus Maddi puhkamisse ajal ommad lapsokessed kolko, ja juttustas neile keigesuggussitt asjadest, mis kapsla: ehk tappo ajale, ehk ka wiljale wälja peäl kahjo saatwad. Ta dypetas neid monnesuggosed pahha ussifessed tundma, ja nende pessad ülles leidma: ta näites neile, kuidä nemmad pidid hiires, rottid, mürtid, ja need ussid kinni wdttma, mis orrase jured rikkwad, ja dypetas neid need löksid teggema, misä nemmad neid woisid tabbada. Et temma laste himmo weel ennam nisugguste tullusa ajawitumiste peäle käigs; siis jaggas ta keik ommad põllud ja heinamaad jause, ja ni pea kui hea ilm olli, ja laste kooli ja lde aeg möda olli lainud, siis läks igga üks neist jahhi peäle ja wdttis keik asjad kasa, mis seks tarwis läksid. Kelle heinamaa jao peäl siis süggisel keige wähemad mürti hunnikud leiti, ja kes keige suurema hulga hiires ja mürti pead, ja ussifessi kuiwatatud wois üllesnäita; se sai siis üht ehk teist anded, ehk sai ka söma laua jures üht üllema asfed.

Niggola Mae tüttred õppisid teisel wiit-
sil kaswo saatma. Nende emma õppetast neid
monnesuggused pahhad rohhud ja taimed tundma:
puhkamisse ajal puhhastastid nemmad aeda ja põlbo
nisuggossest umbrohust. Agga nemmad ei kirkund
ükspainis pealt need rohhud ärra, nenda kui sag-
gedaste laisad innimesed silma kirja tõks teewad;
waid neil ollid pissufessed kirsad labbidad, nendega
kaewastid nemmad juured pohjani wälja, ja kül-
wastid nisuggusse rohho seemned jälle assemelle,
kelle died ja jured innimeste ehk lojuste haigussest
parrandawad: sest ka neid tundsid nem-
mad. Kui nendel nüüd ka koldo ei olnud mid-
dage teggemist, siis ei olnud nemmad õmmetiggi
joude, waid saatsid ifka kaswo. Ohtal juttustas
iggalaps mis temmale päwal olli sündinud, ja
küssis omma moistlikko wannemadte kääst noud
monnesugguste asjade üle.

Kui nüüd ühhel puhhul jälle kõnne tousis ni-
suguste asjade üle; siis ütles Niggola Mae
wannem poeg: „agga armas taadife, kül nüüd
„pea se aeg tulled, et meie õmmal wäljal ei leja
„üht ainust elloka ehk rohto, mis kahjo woiks
„tehha. Mis meil siis nouks?“

Jesä. Siis meie pallume õmmad naabrid,
et nemmad meie lubba andwad, nendele ka sel
wiisil kaswo saadta.

Poeg.

Poeg. Ja, taadife, sedda tahhame meie
tehha. Minna ei tahha ka sest ühtegi maksjo,
kui minno ajawited agga tullusaks lähewad.

Kolmel wiisil woib innemenne kaswo saadta:

Esstite, kui ta kahjo ärrakeelab,

Teiseks, kui ta heab teeb,

Kolmandeks, kui ta sedda heab mis jo
on teatud, hoiab, ja üllespeab.

Se effeminne on se wiis, mistäbbi lapsed
ükspainis woiwad kaswo saadta, kui nemmad õi-
ged õppetust saawad. Lastel on maast maddalast
se himmo, et nemmad ei woi joude olla: se him-
mo kihhutab neid wallatusse läbbi kahjo teggema,
kui moistlikud wannemad nendele õppetust ja
maad ei anna, et nemmad woiksid tullujal wiis-
sil omma aega wiidta.

Lapsed wõtwad peaki heab kõmbed, kui nems-
mad agga warratselt õppetust sawad.

Runningas Salomo ütleb, (Õppetuste san-
nades p. 22, s. 6.) „Õppeta omma last nenda,
„kui temmale sünnib, siis ei lahku temma ka
„mitte sest ärra, kui ta wannaks jannud!“

B 2

9, Pah-

9, Pahhandus.

Klaus se lapsed ei olnud ommast isfast egga emmast ühtegi head näinud. Nende emma olli riidlik ja nurjato, ja nende isä olli saggedaste jobnud: peäleki ajas ta ikka suurt karmplemist worrastatud ja nisugguste asjadega, mis keeldud ollid. Ülle sedda olli ta liig tark kurja peäle, ja teadis ommad asjad ikka nenda ajaba, et ükski ei taband temma üllekohhud: agga temma lapsed näggid ikka keif temma kumbed. Kolmandema fanna tagga olli temma suus ikka üks needminne ehk üks wande, ehk monni muu nurjato kõnne, nenda kui need:

Agga üks ennesa eest, Jummal keifide eest:
On sul rahha, siis olled sa mees:
Käski puufas, tõi pungas:
Surm tulleb ükspäinis ilma maksuta:
Egga selg kaero kaswata:
Range mees, kowwa südda:
Egga Jummal willi kahjo ei tee:
Sant se warras kedda rabbatakse:
Ella rõdmfast: surred õnfast:

ja nisuggused jöllebad kõnned lifosid allati temma suus.

Rui

Rül' nüüd õppetaja ja kirriko Jesand püüdis nende lastele head õppetust ja maenitussed anda; agga need ei assund nende süddamese, sest et need kurjad asjad ja kõnned, mis nemmad ommast wannemattest näggid ja kuulsid, nende meelest maggusammad ollid: ja nenda kaswasid neist lastest nurjatummad innimesed. Klaus ja temma naene ollid siis omma lastele pahhandust andnud: se on: nemmad ollid teinud, et nende lapsed pahhemaks läksid, kui nemmad muido olleksid olnud.

„Hädda selle Innimesele, kelle läbbi pahhandus tulleb! (ütleb pühha kirri, Matt. p. 18, f. 7.)

10, Piggimise armastus.

Üks waene tekaia ei jõudnud kange tuiso pärrast linna, waid pakkane woitis kedda, ta jäi tee kõrwa mahha ja uinus maggama, nenda et külm temmale peaki olleks liga reinud. Raks tallopojad tullid sõites linnast ja ollid kajo minnemas. Hans, kes eel sõitis näggi sedda innimest magawad, ja hüdis: „siin on üks mehhihe maas, se on ehk surnud ehk jobnud.“ Ednis, taggimise ree peäl, pidbas ka finni, toustis mahha ja püdis tükki aega tedda ülles ärratada,

B 3

agga

agga ei ta saand fätt egga jalga lifuma. Siis ütles Hans: „läkki ebbasi, lasse tedda siin „maggada, mis meil temmaga teggemist? meie „peame kojopole joudma.“ Agga Ednnis kostis: „ei mitte wennike, minna ollen kolis kuul- „nub, et kui ka külm jo on üht innimest ärra- „wotnub, siiski moist lifkud toktrid tedda jälle „woiwad ellusse tõsta. Aita mind, tedda ree „peale panna, ma lähhen taggasi linna, ja wiin „tedda ühhe toktri jure.“ Hans ütles: „se olleks mul kumnes tõe, et ma ommad jallad „lummes lähheksin fastma, ja külmetama!“ ja nenda sõitis ta ebbasi. Agga Ednnis idstis tedda üfsipäinis omma ree peäle, läks linna taggasi, ja näggi tedda rõmo, et moistlik tokter tedda külmetand innimest jälle ellusse saadits.

Keik head innimesed, kui nemmad tedda luggo kuulda saiwad, armastasi ja kiitsid Ednnist, agga Hanso laitsid nemmad temma fäbbeda süddame pärrast.

Agga üfs, kellele sinno abbi tarwis lähheb, se on sinno liggimenne: sellele sinna pead abbi teggema, kus ja kuida sa agga joud.

Loe mis Jesus isse sest ütleb lufka ramatus 10 peatükis 29 salmist 37 salmist sadik.

II, Mis Zummal läkkitab, se on hea.

Ühhel puhhul ollid ühhes moisas pulmad, ja selle prubi suggolastest olli üfs tallomees omma naese ja lastega ka pulma pallutud. Jesa ja emma ollid ka tootanud omma lastega pulma tulla. Se olli nüüd wägga laste meele pärrast: nemmad rõmustellesid jo ommas süddames, et nemmad keik tedda pulma illo ja need pillid ja passunad pidid nähha ja kuulda saama. Agga louna ajal sai se tallomees äktselt haigeks: sepärrast piddi perrenaene koso jäma, ja ilma isfata ja emmata lappsed ka ei woind pulma minna. Nüüd nuttsid need lapsed kibbedaste, et se rõdm ja illo mis peale nemmad ollid lootnud, nenda olli tühjaks lainud. Üfs neist lastest olli ni tuskane et ta ütles: „kül meie isfa olleks woinud ühhel „teisel päwal haigeks saada, et meie omme teggi „üksford olleksime rõmo näinud!“ — Agga pange tähhele lapsed, mis sündis! Sell dhtal tousis tulloke seäl pulmakojas.

Se hone hakkas põllema, ja pulma rahwas olli üllewel: kui nemmad nüüd selle hirmoga äktselt treppist alla tungisid, siis said monned kahjo, teised ollid ni wägga ehmatanud, et nemmad haigeks läksid. Kül nüüd laste wannemad

näggib, et se hea olli, et isfa haigeks sai: sest ta sai pea jälle terweks, ja se olli wägga hea seadus Jummalast, kes neid se läbbi suurema kahjo eest hoibis. Memmad kütšid jummalad, ja õpetasid ommad lapsed sest asjast tähte wõtma, et Jummalala tahtminne ka siis hea on, kui ta meile willetsust läkskitab, ja kui meie ka wahhest ei moista, mis head meile willetsus satab, et meie wiimaks ifka same nähha, et meie taewase isfa nou tark ja hea on.

P: Paulus ütleb. (Rom: p. 8. s. 28.)
„Meie teame, et keik heaks tulleb neile, kes Jummalad armastawad.“

12. Suur kahjo tulleb wahhest sest, kui inimenne norelt sedda ei õppimis ta woiks õppida.

Hanso Jaani wannem wend olli nore Herraka ülleskaswanud, ja monda head asja õppinud. Kui nüüd noor Herra saksamaale läks, siis wõttis ta Jaani wenda enneselle fullaseks kaasa, ja Jaan sai temma asjemelle moisa. Rats aasta pärrast sedda olli se noor Herra Saksa maal surnud, ja egga Jaan, egga ükski ei saand Jaani wennast mibbaki ennam kuulda.

Nüüd

Nüüd olleks Jaan woinud monda head asja õppida: Koolmeister tahtis tedda õppetada kirjotama: egga Jaani meeles olli maggusam kurevi lüa ja muud wallatust tehha, sepärrast ütles temma: „egga mind ükski junkrus ei panne, mis heaks minna lähhen sedda waewa näggema, et ma õppifin kirjotama.“ Wenda siis Jaan koeraks läks, ja kui ta mehheks sai ülleskaswanud; siis pandi tedda tallpoja jure fullaseks: egga ükski perremees ei tahtnud tedda pidada, sest et ta laisk tõdeggia olli. Wiimaks heitis ta wabbatmehheks, ja ellas wenda waese wiisil et temma kasuaste ni wäljo joudis korjada kui kääst kuhho panna. — Wonne aja pärrast tulli postiga üks Kirri seäl peäl olli kirjotud et se Hanso Jaanite pididi sama. Egga Jaan ei moistnud egga ramato egga kirja luggeda, sepärrast läks temma saksa kõrtsmikko jure, ja pallus tedda, et ta temmale sedda kirja loeks. Kui kõrtsmik sedda kirja filmadefka olli läbbiluggenud; siis ütles ta: „Kuule Jaan! siin on kirjotatud, et sinno wend on surnud, ja sulle wiiskümmend rubla on pärrondusseks jätnud; egga sinno pead seddamaid isse tullesse sedda rahha wastowõetma.“ — Hanso Jaan wastas: „Armas kõrtsipappa, kuhho ma siis pean minnema, sedda rahha wastowõtma?“ Kortsmik nimmetas

B 5

tema

temmale üht linna, mis ennam kui kaks sadda penniforma kaugel olli, ja ütles, et seal temma rahha piddi ollema. Jaan, kui ta wähe olli järrele mõtlenud, kostis: „Kaks sadda penniforma, ma siina, kaks sada taggast, se teeb nelli sadda penniforma: se teekaiminne maksab mulle ennam rahha, kui keif minno pärrandus wärt on: ja kes siis minno wiljapihotaid korjab, mis ma ollen mahha teinud?“ — Kortsmik ütles: „kule mis noudu minna sulle annan! anna omma kirja minno kätte, ja müü mulle omma pärrandust kolmekümne rubbla eest: siis sinna woid kojo jada, ja minna kül karsun, kuida ma omma rahha jälle kätte saan. Agga sinna ei pea ühhelegi fannokest lausuma sest kaubast mis meie olleme teinud. — Kas sa sellega rahhul olled?“ — Seal meeltes kostis Hanso Jaan, mõttis need kolmekümmend rubbla wasto, tänas kortsmitko, ja läks rõmsa süddamega kojo.

Agga monda aasta pärrast sedda, kui se kortsmit olli jodikkus lainud, ja seläbbi kehwaiks saanud; sai temma haigeks ja kui temma jo hinge waakumas olli, siis tunnistas temma ommas söddame abhastusses, kuida ta Hanso Jaani olli petkunud. Ses kirjas, mis Jaan olli sanud, olli kirjotatud: et „kes sedda kirja, sesinnastes
„lin-

„linnas ühhe rikka kaupmehhe jures allesnäitaks, se piddi seddamaid kaks ruhhat rubbla kätte sama.“

Se olli nüüd üks paljo surem hulk rahha, kui se, mis est Jaan omma kirja olli kääst ärra andnud. Agga Kortsmik olli sedda rahha jo keif nahka pannud, mista Jaan naeie ja lasteka olleks woinud rikkaks saada: ja nenda jäi ta ommast illma; ja keif se süü olli, et ta isse ei moistnud kirja luggeda.

Sest nüüd küll iggaüks woib ärraawada, mis tullusad arjad head solid on, kus innimesed woinwad õppida luggema ja kirjotama. Pealegi on se se tee, mis keigesuggose tarkusse pole juhatab.

Salomo ütles (Tarkusse ramatus, p. 10. §. 8.) „neil, kes tarkuslest möda lainud, ep olle mitte ükspäinise kahjo, et nemmad ei õpivad head tundma, waib nemmad jätwad ka omma rummalusse mallestust ende järrele, et nemmad ei woi warjule jada se polest, kus nemmad on ärraefsinud.“

13; Moietlik jaerremoetlemine fadab tallomehhele suurk kaswo.

Peter olli kolis ühhe moistlikko õppetaja jures, kes ommad kolilapsed ei sundind ükspainis üht hulka sanno pähhe õppima, kelle tähhendamist nemmad ei moistnud ilma selleramatta: waid temma kōnneles Petri ja teiste kolilastega, keigesugguste asjade ülle selgeste: ta juhhatas ommad lapsed warratselt tähhele pannema, moistma, järrele midlema keik asjad, mis nemmad näggid, kuulsid, ehk reggid, keigeennamiste needsinnafted asjad, miska nemmad ebbaspiddi piddib ümberkäima. Eest moistlikkust õpperussfest leidis nüüd Peter keigeennamiste kaswo, sest et ta nõbbedaste tähhele panni. Kui ta mehheks olli sanud, ja temma isja olli surnud; siis asjus ta, isja asemelle tallomehheks, ja siis näitis ta ülles misfuggune mees ta olli. Käl ta olli jo omma isja ello ajal leidnud, mis sūu parrast nende mispiddaminne ei tahtnud fordaminna, ja nende kättede ei fugginend. Kui temma isja ifka nurrises ja kaebas, et temma usk ei aittand; siis wottis Peter wahhest sedda julgust, temmale allandlikkul wiisil teada anda, mis temma sest arwas. Agga isja ei tahtnud sedda wanna wiisi ja wannad kumbed mahhajatta, mis järrele tem-

ma

ma keige omma ello aja olli mafe piddanud: peälegi läks selle non jures, mis Peter andis, ifka rahha tarwis, se parrast ei wotnud isja sedda kuuldaki.

Kui nüüd Peter isse majamehheks sai, siis ei wittand temma aega, waid hakkas seddamaid keik ettemotma, mis ta teadis parrema maja üllespiddamieseks tarwis minnema. Esite olli temmal liast pōldo abdra all: sedda temma ei joudnud õigel ajal egga tubblite harrida. Siis olli temmal pudo sittast, sest et temma käl hulga lojusfi piddas, agga ei joudnud neid toidusfeka diete üllespiddada, separrast ollid nemmad ifka lahjad ja rammotummad. — Separrast jättis Peter seddamaid sandimad pōllud mahha, ja parrandas keige hõlega need parremad pōllud mis temma kae parrast ollid. Temmal olli pudo weikse sõgist; separrast numas ta ennam heinamaad: sest ta teadis käl, et se rahha mis ta seks fullutas, temmale kahhewõdra jälle piddi siise tullemä. Ka ajas ta algmiseses omma ello kassinaste ja wael wiisil: korjas igga leima rasokest kōkko süggijel: ei piddand piddud egga jotud, ehk temmal käl wiisokest salwus olli. — Kui temma nüüd kolme astase hole ja murre läbbi ommad pissokessed pōllud nenda olli harrinud, et nemmad kahhewõdra ennam wiija andsid, ja seläbbi ennam lojusfi wois osta, ja nenda ennam sitta sai;

siis

siis joubis ta ka wáhhe hawalt sebda kello jálle úlles murda, mis ta algmiffes olli mahha játnud. Kui fakstreiffkúmmend astad ollid móda láinud; siis ollid Petril jálle keik pólud addra all ja kand- sid wáhhemalt kúmmemad wilja: temma lojusjed kosfusid, sest et nemmad ial nálja ei náinud: keik temma tallo asjad lákfid hásti korda: temmma sai rikkaks mehheks, ja ei tulnud ialki moija aita ette leiba egga seement palluma.

Eks ei peaks sest úhhele maale suur kaswo tullesma kui keik tallomehhele nenda moistlikkult járrele mótleksid, ja omma maja úllespeaksid, kui siin Peter teggi?

Kuningas Salamo útleb: (Tarkusse ra- matus p. 3 f. 15) „hea teggude kasso on au sees, „ja hea moistusse juur, ei lóppe mitte árra.“ —

14. Moistlik járrelemótleminne sadab ka weiste kaswatamisess ja úlles- piddamisess suurt kaswo.

Kui Peter naest wórtis, siis káis temma murre sepeále, et ta ei saaks úht moist martuma naeste- rahwast. Sest ta móteles ennesa meeles. „Mis „abbi mul sest on, „kui minna ka keik asjad hásti „sean, ja minnio naene keige hea asjade sees wa- „stane

„stane on, ehk kui ta ei wotta úppetust!“
 Temma olleks woinud tessest kállast úht paljo rik- kama naest saada; agga ta úteles: „ma tahhan „enneminne úht kehutama naest enneselle wotta „nende túddrukudte hulgast, kes minnoga meie „moistlikko kolmeistri jures kolis on káinud. — „Mis nendel rikkussest puudub; se on neil kah- „hewdrea moistusses ja tarkusses.“ Se párrast wórtis ta Marriid enneselle naeseks, ja ajas tem- maga wágga ródmja ello.

Marri, kui ta nággi, mis moistlikkul wiisil temma mees járrele móteles, ja kuida targaste ta keik asjad ajas, et temma digusse tee peál omma kehwa pólwe wárrandaks; siis hakkas temma om- ma poolest ka járrele mótlema, kuida ta woiks kaswo saada.

Úhhel puhhul kui nemmad maja asjade úlle nouw piddasid; siis úteles Marri: „eks se ei olleks „parrem, kui meie eddespidi sebda, mis meil „kapstadest ja kartowlidest, liast on, ei láhheks „máuma; waid kui meie sebda lábbi talwe omma „lehmitestelle sóbbaktime! sest need asjas peetakse „linnas wagga halwaks, agga kooreja woi eest „antakse linnas suurt hinda. Nenda minno „arwades meile suurt kaswo woib tulla: Meie „lojusjed saamad selábbi rámmusaks, meie ei „kullota aega egga rahha, neid túhja palja asjad „linna

„linna weddabes: ja kui meie õnnab lehmab
 „parremast toidame, siis andwad nemmad meie
 „tuggewammad wasfikad, ja ennam ja rannimur
 „samma sitta.“ — Peter leidis sebda noud ni
 „moistlikkufs, et ta sebdamaid ettewõttis, selle
 „järele tehha, ja et ta omma moistlikko äbbikaasa
 „päewast päewani ennam armastas.

„Eks ei peaks seet ühhele maale suur kasu
 „tulles, kui ka nactirahwas ühhes heas kolis
 „saafid juhhatatud, keige asjade ülle moistlikkust
 „järele mõtlema?

„Pühha kirri ütleb (Spertusse sannades p.
 „31. f: 10, 11, 26, 27.) „Kes leiab wahwa
 „naese? seet temma on paljo ennam wäärt
 „kui perlid, temma wahhe südda lodab ta peäle
 „ja sake ei pudo temmal mitte. Ta teeb omma
 „siud lahti tarkusfega, ja heldusse käsodpeter
 „on temma keele peäl. Ta wahhib keik koshhad
 „ommas mojas ärra, ja ei sõ mitte laiskusse
 „leiba.“ —

15, Head Sed.

„Kui näüd Peter ja Marri nenda monne aasta
 „abbiellus ollid elland; siis olli Marri litg paljo
 „teggemist, maja üllospiddada: ta lapsed ollid
 „alles wäetimad, ei joudnud temmale abbi tehha,
 „agga teggid temmale sebda ennam tälli: woera

orja

„õrja peäle ei tohrind ta ka mitte paljo loota.
 „Igga temmal olli woel üks noorem õbde, selle
 „nimmi olli liso, ja sebda armastas ta keigest säd-
 „damest. — liso olli woera jures teenimas: agga
 „kui ta näggi, et tallo murre Marri üffi raskes
 „tulli, siis lsi ta perremehhe jurest lahti, ja tulli
 „delikko süddame polest marri jure ellama. Ta
 „wõttis üht jaggo sest hoolest majapiddamisse eest
 „ennese peäle, ja ei tahtnud muud palka, kuid et
 „Marri temmale igga päewasch riided piddi mur-
 „retsema. — Peter ja Marri ollid sega südda-
 „mest rahhul; ja selle abbi läbbi kossus aegamõda
 „nende tallo asfi silmnähhes. — Monne aasta
 „pärrast tulli üks nabrimees lissud kossima. Siis
 „wõtsid Peter ja Marri sallamiste kokko armada,
 „mis kül liso ses ajas, mis ta nende jures olli
 „olaud, olleks woinud woera jures teenida: ja kui
 „liso suured wiinad joodi; siis andsid nemmad
 „temmale sebda rahha prudifikustuse.

„Jummala sanna ütleb: (Siraki Namatus
 „p. 25. f. 1.) „Kolme asja pärrast ollen ma
 „rdmus, mis isfanda ja innimeste melest arm-
 „sad on; kui wennad ühhel meel on, kui sõb-
 „brus liggimesfega, ja kui mees ja naene hästi
 „teine teisega leppiwad.

16, Tigge.

Klausse wannemad ei tahtnud tebba mitte kolis piddada: sest temma siis ka ei olnud õppind, mu rahwale midbaki meele heaks teggema, egga ühhegi asja ülle järrele mõtlema. Temma ei olnud omma ello ajas need õppetused kuulnud: „nenda kui sa heal meel näed, et sulle so eksitused andeks antakse; nenda anna ka heal meelel teistele andeks: senni kui sa isse täielik ei olle; siis ärra wiyhasta mitte ni wägga liggimeste eksituste ülle! Üks kandko teise nõddrused pitka meelega ja kannatuslega, siis saab Jesusse kässo fanna täidetud.“ — Keik nisuggused õppetused ei olnud Klaus ilmas kuulnud, sepetas ei woidn ta neid ka mitte süddames liikutada. Temma olli ühe iggamehhe wasto, tahtis keik asjad parremast teada: haukus igga mehhe wasto. Omma naesega olli ta allati ridus. Temma orjaj lahkusid ennamiste paljald temmast ärra, ja ükski ei tahtnud temmaga sõbrust piddada. Ugga se olli ka otsego olleks kurri waenlaine temma tallo ülle walliesend: sest keik õnnistus lahkus temmast. Temma naene olli murre ja wiyhha läbbi haigeks läinud, ja olli se pärrast üsna halged ja wiggased lapsed ilmale toonud, kelle silmõnõust willestus wälja paistis. Saggedaste

Klausse

Klausse taggand warrastati, ja weel saggedastaste sattus ta tällise mis eest ta siis ikka kohto ees piddi rahhamaksma, sest et temmal ikka wäris olli. Ei temma tallo sigginend, ja kui ta surri, siis jäid temma näljaed lapsed ilma riide hüpota.

Olle lahke ja heameelelinne igga ühhe wasto!

Armasta, siis sind jälle armastakse! „Ärra, olle mitte kui loukoer ommas kofas, egga kui meeletu, walli omma foddakonste wasto!“ (ütleb Sirak: p. 4. S. 33.)

17, Suur riid tühjast asjast.

Kaks wabbar mehhed ellasid omma naeste ja lastega ühhes urvikus, sest et küllas hulk rahwast ja kassinaeste ello asjed olli. — Roggematta olli se üks naene teise naese järgi wõtnud mis sammasuggune olli kui ta omma järg, ja olli kedramise jures temma peale istund. Ürtikesse aja pärrast tulli se teine naene ka tuppa, kelle pärrast se järg olli, ja leidis sebba eksitust: sebdamaid hakkas ta teist naest soimama wargaks ja nurjatummaks. Teine naene hakkas wiimaks ennast wabbandama, ja nenda toutsis nende keskes nisuggune riid, et nemmad pea olleksid katwopiddi saetund, kui nende moistlõkkumad meh-

E 2

heb

Heb ei olleks senna' wahhele tulnub, ja nomimiste läbbi selle riote otsa teinud.

„Wennad, kui innimenne ka ühhe ekstituse „sise sattuks, siis parrandage nisuggust jälle „tasfise waimoga, kes teie waimolikkud ollete, „ja wata hästi iseenesa peäle, et sind ka ei „kiusata.“ (Ütleb p. Paulus Ewesusse rahwale Kirjotud ramatus p. 6. s. 1.)

18, Kes ei noua liggimesse kaswo, teeb sagedaste isse enneselle suurt kahjo.

Ühhes küllas ellasid ennamiste nurjarummad tallopojad, kes wihtas ja waenus teineteisega ellasid. Nende põldade otsas joksits üks jöggi: ja ühhel puhhul sdi se jöggi kallast läbbi, ja uppotas keif selle külla wäljäd ja raiskas nende wilja futumoks. Se auk kus jöggi kallast läbbi sdi, olli ühhe tallopoja pollo otsas: se teggi siis keigest rammust mis ta agga joudis tehha, et ta sedda auko kinni töppiks: agga se olli liig tde ühhele perrele, ja need teised ei tahtnud temmale abbi tehha, sest nemmad ütlesid: „mis meil sega „teggemist on, ega se wessi meile weel kahjo „ei tee.“ — Wumaks läks se auk ni suureks ja

ja süggawaks, et keif se jöggi hakkas üle külla põldude joksama, ja nenda siis keige se külla rahwas raisko läks.

Ülleksid need jöllebad tallopojad nüüd aegsaste teineteisele abbi teinud, siis olleksid nemmad peaki hulgakeste sedda kahjo joudnud ärra pörda, ja olleksid omma põlluik ikka leiba leitand.

Jesrus ütleb: „Sinna pead omma liggis „mest armastama kui isse ennast!“ (Matt: p. 22, s. 39.)

19, Raiskaja.

Kui ühkel puhhul mahla kuul päike äggedaste paiskis, rohhi hakkas touema ja loksessed laulsid; siis astus üks tallomees omma ukse ette ja ütles ennesa meeles: „eks ma olle rummal, et ma „ommad heinad ni wägga hoian! mis ma selle „ga teen! iggal päewal kaswab ennam rohto, ja „on nüüdki jo ni paljo et lambad sawad närida.“ Nüüd läks ta lauda lalka, raius need eidwad fatki ja laskis keif ommad heinad mahha lauda sisse. Kui nüüd weiksed ja lambad karjast fojo tullid, ja sedda suurt heina hunniko leid sid, siis wallitsetid nemmad parremad kõrred wälja, ja need teised, mis nemmad ka olleksid sdnud

nub kui se wiispärrast nendele olleks etteantud, tallasid nemmad jalge alla sira sisse. — Agga näbdala pärrast tullid teised ilmad, kowwa külmi ja fange lumme sadho, et kahhes näbdalas ükski ei woind weiksi karja laadra nüüd fell tallomehhel ei olnud muud kui wanna kattuse dgi omma weistelle ette anda, ja temma lambad surrid näha.

Pea omma warrandust foos hea ajal, siis ei tulle full pudo tühjal ajal!

20. Rahha ahnus on keigesurent jülledus.

Klausel olli rahha kät, agga temma ei raatfind sedda pruufida kui ta sest ka olleks woind enneselle kaawo sadta. Temma ahjo ferris olli wiggane, ja monned moistlikud innimesed nomisid tedda et ta sedda piddi, laekma parrandada, et kahjo ei sünniks. Agga Klaus ei holid fest; ta jättis enne ahjo ilma kätmata, ja külmetas ommas ärtikus, enne kui ta olleks monne koppika, ühhe mehhele maksnud, kes truiuste temma ahjo olleks parrandand. — Agga talwel tulli wägga fange külmi nenda et Klaus sedda ennam ei joudnud kannatada: ta piddi ahjo kättma. Kui nüüd inni-

innimese hinge ep olnud toas, siis langes ferris sisse. Tulloke hakkas ralko koonlasse woffi peäl, ja sealt wottis ta woimusse fangi: illedes, ja nenda läks hone pöllema. Nüüd olli kisa lahti. Klausse esminne murre kui ta fojo joudis, olli, et ta omma rahha tullest wälja tooks. Kui nüüd källa rahwoke appi joudis, ja nemmad nägid, et sedda tuid ei woind ennam kusstutada, fest et kattus jo lausa pöles; siis kiskusid nemmad sedda honed mahha, et tulloke keige källale ei woiks liga tehha. Nenda siis õnneks weel tulli sai kusstutatud: agga Klaus ep olnud kuski-leida. Wiimaks kui tulle-assemel järrele orfiti; siis leiti Klausse furnud ihho pölland rahha laeka ees, tuhhas. So wist suits tedda olli lõmmatand.

„Äski polle kurjem, kui se, kes isseennast kaetseb, ja se on temma kurjusse palk.“ (Sirak. p. 14. S. 6.)

21. Terwis ja Haigus.

Niggolas.

Ma kulen, et so tüttar haige peab ollema, wadder, kas se on tõssi?

Mart. Raebab teine ka, kes teab mis tal wigga. Källab ta gälle parremaks saab.

Niggola. Agga wabhest ei lähht ka mitte patremaks. Eks sa siis murrekse temmale terwisse rohto! Wabhest teeb algmistes wäbhene assi abbi: agga kui haigus jo woimust wdsttab, siis tulleb abbi hiljaste.

Mart. Ei se olle mitte minno mdtte. Minna arwan, et innimenne ilma rohhotu keige usjinamast terweks saab.

Nig. Ei mitte, wadder! Edest on, et se olleks üks jölle, hes igga tähja palja asja pärras hakkaks terwisse rohto ennesa sisse ajama. — Süski on monnesuggused merkid, kust woib tunda, et raske többi on tullemas, ja et aegsaste abbi tarwis lähheb.

Mart. Mis merkid need siis on wadder?

Nig. Sedda ma tahhan sulle ütelda. Kui innimenne ei wotta sda, kui temmal on wallo süddame all, kui temmal pahha wihhaw maggo suus on: kui temmal keif luud ja liikmed wallu: rawad, ja seljas pistab: kui ta südda ei wotta jomist wasto: kui temmal pea wallo ehk korwa kohu on: ja nisuggused asjad. Näed sa wadder, need on need merkid et üks haigus on tullemas mis raskets woib minna, kui aegsast abbi ei tehha.

Mart. Ei minna sest tea middagi: ei ma olle ka ilmas haige olnud, kuid üks päinis rouges: agga

agga need on mulle ka liiga teinud kui sa isse weel mo silmnäust woib nähha. Süski olgo Jummal tännatud, et nemmad mind ei olle sandiks teinud, nenda kui mondaki innimeest.

Nig. Kes teab ehk, so tätrele wabhest rouged tullewad. Kas sa mälletad weel mis meie Kirrko Isand wiimate jutluskes rougedest ütles?

Mart. Ei ma pannud diete tähhele. Agga wadder, mis siis peab rougede wasto pruukima. Nabri rahwas ütlewad, et ma pean tättarlast hästi sojalt pidama, ja kanged rohto sisse andma, mis wiikka süddame peält wälja ajab. Wanna onnonaene, kui minna rouges ollin, toi mulle ühe jomist: ma arwan se oli lamba sirt ölle sees keltetud: mis sa sest arwad wadder?

Nig. Ärra sa tee ni suurt kurja omma lapse wasto, et sa keif sitta pasta hakkad pruukima, meletumma innimeeste nou järrele. Minne eänne minne moisa ja orsi seält woad ja abbi.

Mart. Sedda ma tahhan ka tehha! Jummalaga wadder!

Nig. Wotta Jummalad kasa!

Se on üks läbbus assi, kui innimenne omma moistus sels pruugib, rummalalle dypetust anda, ja kurjad kumbed wäbhendada!

Üks ainus moisklik mees, woib ühhe ter-
we küllale suuret õnnistus saadra: sepärrast püüd-
kem moisklikkuse saada.

„Tark mees õppitab omma rahwast, ja tem-
„ma moiskuse kasjo on rõõmine: tarkmees saab
„õnnistus rõõkuste, ja keik kes tedda sawad nõhha,
„kuiwad tedda õnksaks.“ (ütles Sirak, tarkuse
ramatus p. 37. s. 28. 29.)

22. Rouge külgevannemisfest.

Mart.

Terra õhtrast wadder!

Üig. Terre jummalimme wadder! kuida
on so haige tüttrega?

Mart. Kuida se peab ollema, Jummal
parrako! — Kui temmal agga weel teine film
terweks jääb: teine kül rougede läbbi hukka lähheb:
temmal on üks rouge otse filma peäl. Ehk
ta surebki weel.

Üig. Mul on halle meel sinno pärrast.
Olekfid ja agga meie kiriko isjanda noud wõtnud
kuulda!

Mart. Eeski kül wadder! Agga kui mulle
Jummal weel lapsi peaks andma, siis tahhan ma
wisist nendele rouged lasja külge panna.

Üig.

Üig. Nenda kui meie kiriko isjand sest
rakis, siis ei woi sedda haigusse ei nimmetada.

Mart. Kuida se oll omme, wadder?
mul on ka nisuggone pea, et ühtegi mo meeles,
ei seisa. — Oh ma waene mees, et ma hea
noud ei pannud tähhele.

Üig. Kül minno meeles on weel igga fanna,
mis ta sealle ütles. Panna tähhele!

„Pärrem on (ütles ta) lastelle rou-
„ged külge panna, kui ota et nemmad
„isse ennefest tullewad. Ja se tulleb fest,
„essite, et tähhande innimeste hulgas ei jää wiis
„innimest ilma rougeta: teiseks, kui rouged ise
„ennefest tullewad, siis hakkawad nemmad sagge-
„daste lapsi külge läbbi minna, kurtus, süstikon-
„dades ehk kopsus: agga keik need kohhad on
„wägga õrnad, ja se pärrast teeb haigus neile
„peaki liiga: kolmandeks, woib saggedaste sattu-
„da, et rouged ühhe teise haigussega ühtlase
„tullewad, ehk täiele innimesele, ehk ühhele ajal,
„kus innimesel ei olle järrele katsujad, ehk tal
„on muud wigga. — Agga keik sedda ei olle
„farta, kui rouged külge panna. Sest esimest-
„seks pannakse neid wäljas pidni, ühhes kohhas,
„kus nemmad keigewähhemad kahjo woiwad teha
„ha, se on, kää peal, kus paks nahk on poigla-“

119

„ja essemisje sörme wähhel: Polmändeks panna:
„se neid terwe innimesje kälge.“

„Keik se rouge kälgepannemisje assi sünniß
„keige parremaste selwöisil. Sa wottad üht kas:
„sufa noela, mis ofast lappite ja dige tärrewast
„on ihhutud: sellige pistad sa lapsse mollema färte
„peäl pöigla ja essemisje sörme wähhel, seäl koh:
„hal kus paks lihka on, nahha wähhel, ja kers:
„gitad wähhel sedda nahka, nenda et üks auk
„jäeb nahka sisse, kuisa noela wälja tombad:
„siina auko sisse pistad sa üht peenikest niti ofa,
„mis rouge mädda sees on leotatud, ja kui se on
„tehtud, siis panned sa mollema kohhade peäle
„üht tätkikest jesi ohhokessest nahhast mis wärski
„munna koori all on, et se niti ofake ei woi wäl:
„ja langeba, ja et laps sedda rouge smädda ei
„woi omma silmadesse höderuda: need munna
„koored jättad sa ühhe sömaaja wähhel lapse kätte
„peäle paigale, ja pärrast sedda leotad sa neid
„kälma weega lahti, ja wottad need niti ofa:
„kesjed jälle wälja: siis on ka se rouge kälgepan:
„nemisje töe tehtud. Zeisel päewal pessed sa
„lapse känd kälma weega puhtaks. Neljandamal
„päewal, ja wiendamal lasjed sa omma last sag:
„gedaste ommad känd kälmas wees piddada ja seäl
„sees solkida, ehk kui laps alles pisjule ja rum:
„mal on, siis wieskad sa üht haljast asja wagna
„kälme

„kälme kälma wee sisse, ja lasjed lapsokest sagge:
„dast jälle wee seest wälja wotta. Se on üks
„wägga tullus assi kui sedda nenda moune päewa
„tehhakse. — Keige wätthemalt wiendema päe:
„wast sadit ei tohhi sa omma last mitte ühhe tal:
„lusse wia, kus rouged on, et need woerad rou:
„ged ka mitte temma kälge ei hakkaks. — Kaks:
„heksama päewa öhtal, pärrast rouge kälge pan:
„nemist, saab lapsokest üht wähhelst haigusst tund:
„ma, ja ühheksamal päewal on igga kää peäl üks
„rouge, ja kahheteisikümneamal päewal on keik
„rouged wäljas mis lapsese peawad tulles. —
„Keige se wähhel aja sees ei pea lapsed ialki sojas
„toas peetama, ka ei pea nendele maad antama
„muido kui deajal sengisje ehk kätisje heita ja
„maggada, kui nemmad ka tuskased ja unnised
„peaksid ollema; waid nemmad peawad allate
„oues petama illusa ilma kaes süggisel; seäl woi:
„wad nemmad mengida, ja seäl peab neile mag:
„gusa ja römja ajawited tehtama lautmise ja
„pilli ajamisega. Sedda ennam lapsed sell ajal
„willus petake, sedda panren on se: ja sedda
„ennam nemmad kälma jomist sawad jua, sedda
„kegemad on nende rouged.

„Selle haigusse sees, ja weel monne päewa
„pärrast, ei tohhi sa lapselle middagi süa anda,
„kuid tango leend, tamma pudro, förti, keide:
„tud

„tub obblikad, leiba, ja piima. Nagga keige
 „ennanpiste pead sa ennast hoidma, temmale lih-
 „ha ehk woid ehk solast kalla, ehk munnad and-
 „mast, kui ta neid ka ihhaldaks: sest keif need
 „asjad teewad haigusi raskemaks. Kui näüd fo
 „rouged on kuitwand, ja mahha langend; siis
 „annad sa lapselē üht rohto, mis sa moisast
 „woib saada, mis siisikonnad puhhastab: ja
 „parrast sedda woib laps wāhhe hawale jälle hak-
 „kada, keif röga söma.

„Se on üks keif kas lapsel üks ainus, ehk
 „tuhhad rouged on olnud; temma ei sa neid
 „omna ello ajas mitte jälle. Wahhest ei olle
 „ühtainustki rouged wāhjas; kui agga kahhet sa-
 „mal paewal laps tuskane ja haige seggane on;
 „siis on se nisamma hea kui olleks temmal rou-
 „ged olnud. Kui kümne paewa parrast ei olle
 „weel middagi tunda; siis woib rouged weel üks
 „ford, sammal wiisil külge panna; ja kellele siis
 „rouged ei hakka, se ei sa neid omna elloajas.
 „— Kirriko issand näitab igga ühhele sedda
 „ndela, ja sedda niti kus rouge wihha külles on,
 „ka kuida sellega peab ümberkäidama, ja kes sedda
 „üksford on näinud, se teab sedda, sest se on wägga
 „kerge asj. — Waata wadde se on keif se kunst.

Wart. Kas siis toest sell wiisil mouned lap-
 sed kergeste rougedest on läbbi peäsend?

Nigg.

Nigg. Ni mitmed tuhhanded, ja ei mitte
 ükspeäinus lapsed, waid ka räied inimised, ja
 ka suresuggused wannemad. Jäse ärraniste meie
 suur armolinne Keisri Praua lastis
 enneselle omma poja, meie Sure wärsti Her-
 raga ühtlase rouged nenda külge panna, ja
 peäses kergeste sest haigussest.

Wart. Oh minno waene tüttar!

Nigg. Se keige parrem asj seäures on,
 et se ei mēasa rahha; igga emma woid omna
 lapselē sel wiisil rouged külge panna.

Wart. Minno meel on keigeennamiste pah-
 ha et ma juelusēs ei pannud tähhele, ja et ma
 peälegi keif sedda asja naeruks pannin.

Nigg. Ärra sa tee sedda eddaspidi müte,
 waid tänna jummalad, kui sa trui ja targa rah-
 wa käest middagi kuuled, mis inimestelle heaks
 woib tulla.

Üks moistlik mees wottab head noud kuulda.

„Kes käso dppetust ussub, se panneb käso
 „sannad tähhele, ja kes Jummale peäle lodab, sel
 „ep olle ühhestki pudo.“ (Sir. 32 p. 24 f.)

Kamma Josefpi
Ello, Doppetussed ja Kõnmed.

Uks Moosawannem läkkitas omma poega, kes üks noor wäpeätik olli, reisisima, wödrad mgad läbbikatsama, et ta wödra marahwa wistdest ja kumbedest enneselle öppetust wöttaks tarfusfeks. Se noor Herra olli alles noorokenne; sepärrast wallitses temma Jesa temmale ommast wallast üht moistlikko meest, kes omma truuuse pärrast keige rahwa hulkas fidetud olli, ja kes ei ölnud ennam poisikesse eas: sedda meest andis ta siis omma poiale sullasfeks kasa, et ta tedda piddi tenima ja temma ridade ja keige asjade eest piddi murred kandma. Selle sullase nimmi olli Josef: ja temma olli üks ilmalaimatta mees, kes omma wannema sanna kulis ilma wastopannematta, keige asjade eest truuiste hoolt kandis, ja peälegi iggas wödras paikas nobbedaste keif tähhele panni, mis ta näggi ja kulis, ja keige asjade ülle moistlikkult järrelemdöles. Sepärrast, kui temma nüüd monda aasta omma wannemaga möda mailma olli reisinud, monda maad, monda linna, mitmesuggused innimesfed ja nende wisid ja kumbed, ja nende ello piddamist olli

näinud; siis olli ta püüvast püüani targemaks
läinud, ja enneselle monnesuggused tullosad õppe-
tüsed foggunud, mis läbbi temma lotis omma
ma rahwale suurt kaswo sata, kui ta jälle pididi
kojo tulles. — Ühhel puhhul sattusid nemmad
wodral maal rööwlitte kimpo, ja kui Josep
ep olleks olnud; käl need koerad olleksid noore
Herra ellole otša teinud. Agga Josepil olli
mehhe südda sees, ja suur truus süddames peäle-
gi kartis ta Jummalad, ja lotis kindlaste temma
peäle: sepärast woidles ta kui lõwvi nende rööw-
litte wasto, ja ei pannud omma ennesa ello
miksiki, et ta agga omma wannema kaitseks.
Jummal wällitsusse läbbi tullid ka pea muud
head innimesesed sepeäle: ja need rööwliid põgge-
nesid. Siiski olli Josep ses woitlemisfes üht
nisuggust hopi nuiaga pusa peäle sanud, et ta
pärast sedda läbbi keige omma ello aia lonkas.
Sest temma siis sedda nimme sai: ramb Josep.
Agga temma ei pannud sedda mitte pah-
haks, kui tedda selle nimmega hüeti, sest temma
ütles: „minno ramb jalg on minno keigesurem
„au ja illo, sest se tunnistab, et ma ausaste
„teggin mis mo kohhus olli, kui ma omma wan-
„nema ello kaitsefin.“ Selle pärast siis ka tem-
ma wannem tedda armastas kui üht wenda ja
teggi temmale keigesuggust head.

Kui

Kui nüüd kaua aia pärast wanna Herra
surri, ja poeg Moisa pärris; siis tullid nem-
mad wodralt maalt taggasi, ja noor Herra, kes
omma trui Josepile temma truusse palka püdis
kättemaksta; pakkus temmale üht hulga rahha
ja üht priamato. Agga Josep, kes nüüd jo
olli wahhaks läinud, ja wägga moisslik mees
olli; tännas tedda selle helbuse eest, üteldes:
„Aus Herra, minna ep olle midbagi teinud, mis
„ni sure palka wäärt olleks: mis ma teggin, se
„olli mo kohhus tehha, ja minno keigesurem
„palk on, kui teie minno tenistussega rahhul
„ollete. Peälegi, mis minno suggune
„mees priamato peab teggema?
„Küllap näikse Jummal parrago, misuggust
„ello priamato mehhed saggedaste aia-
„wab, ja misuggust otša nemmad wimaks nä-
„wab. Agga kui teie mulle tahhate üht helbust
„tehha; siis andke mulle sedda lubba, et ma
„woin omma wanna igga omma suggulaste kes-
„kes, rahholiste teie wällitsusse all ellada, ja
„ennesa süddant rõmustada, nähhes, kuida teie
„kässt hästi käib, ja kuida teie lapsokesed ülles-
„kaswawad; et ma neile woin juttustada, mis
„hea wannem teie ifka minno wasto ollete olnud
„ja kuid“ — Temma tahhtis weel ennam kdn-
neleba, agga pisjarad tousid temma filmisfe seb-

D 3

da

ba rõmo mõttelbes, ja lämmatastid temma kõn-
 ned. — Moisa wannema südda läks sest erdaks,
 ta hakkas sõbbra wiisi Josepi kääst kinni, watis
 tükki aega üksi filmi temma peäle; Josep kui-
 watas filma nartsjoga omma piisarat, senni kui
 wimaks Herra nenda allutas: „Sa pead minno
 „jures ellama ja surrema, Josep, ja kui Jum-
 „mal sinno elloigga pirkendab, ja minna enne
 „surren kui sinna; siis peawad minno lapsed
 „weel sind toitma ja sind armastama ja auusta-
 „ma kui minno ello kaitstjad, ja sinmul ei pea
 „ialgi ühheftki asfäst püro ollema.“ Josep
 hakkas allandlikult omma wannema ümber pö-
 wide kinni, tannas tedda omma headusje eest
 keigest süddamest; agga ütles ka se jures: „aus
 „armolik Herra! Eks meie ep olle mitmed maad
 „läbbi käinud, ja eks meie ep olle iggas paigas
 „leidnud, et innimesel ei lähhe suurt
 „asja tarwis ello toidusfeks ja alles-
 „piddamisfeks, ja et iggamees sedda
 „wähhest ennesele hõlpsast woib teni-
 „da, kui ta agga tahhab tööd teh-
 „ha, ja hea maiamees olla? —
 „Ni kawa kui Jummal mulle terwiist kinnitab,
 „tahhan ma tööd tehhes leiba süa, ja ma ollen
 „julge sepeäle, et Jummal minno kätte waewa
 „õnnistab, ja et ma siis ialgi nalga ei sa nägge-
 „ma.

„ma. Maggusam on se leiwa pallo:
 „ke, mis omma kässt kaswatas, kui
 „se mis wodra kässt walmistas.“ —
 Seännane moisklik kõnneleminne olli wägga
 Moisa wannema mele pärrast: ta lastis ühhes
 illufas ükslases paikas Josepile kaunid ello maiad
 ehhitada ja andis temmale maad ja heinamaad
 ja metsa, ni paljo kui tallomehhele tarwis läh-
 hääb, ja kinkis temmale lojusst, misga temma
 need maad joubis harrida, ja nenda asutas ta
 Josepi tallopoiaks. Josepil ei olnud muud
 suggulaesti kui üks wanna emma, kes jo oige wan-
 na mullarük olli, üks mehhealinne wend, ja
 üks õdde, kes priisk tüdruuk olli. Needfinaatsjed
 wõttis Josep ennese jure ellama: sest ta mõt-
 les ennesa melest: „ehk mo emma kül wanna
 „muld on, ja ei jaksja ennam tööd tehha, siis
 „on ta ommetegi minno emma: ta on mon-
 „da tülli ja monda waewa minno eest näinud,
 „kui minna alles rammuto olin: näüd on tem-
 „ma rammoto: kuidas woifsin ma temmale feif
 „sedda head, mis ta mulle on teinud, parres
 „mast tasfuda, kuid et ma tedda wannusfes
 „püan auustada, allespiddada, ja temma süd-
 „dant rõmustada. Ja minno wend ja minno
 „õdde on minno feigeliggimisfjed: üksipäinis ma
 „ei sa aego, ja enne kui ma wodra orja wõttan,
 „sis

„fiis woimad nemmad minno jures tödd tehha,
 „ni hästi kui nemmad woõdra jures tödd tewad,
 „ja woimad ommast käest leiba süa.“ —

Nenda fiis Josef asjus tallomehheks, ja sest et ta keige omma ello aega olli õppind keige omma ja omma wannema asjabe eest murret kandma, fiis olli ka nüüd se murre tallo eest remmale üks kerge asst. Temma esimenne hool käis sepeale, et ta keik need head kombed, mis ta woõdral maal olli näinud, ja mis läbbi põllo tö kergemast ja usfinammast kordalähheb, ommas majapiddamises üleswõttis. Temma wend ja temma õdde, kes nisuggused asjad enne ep olnud näinud, ei tahtnud algmiseses kül mitte sega rahhul olla: agga kui nemmad näggid, et nende tö selle ue wiis järrele hõlpsamast korda läks; fiis jätsid nemmad peagi wannad wiisid mahha, ja püüdsid keik Josepi mele järrele tehha ka õnnistas Jummal nende kätte tödd, ja keik mis nemmad etewõtsid sigines.

Selle perre liggidal kus Josef nüüd ellas, olli üks suur külla, kus ka Josepi suggulaesed enne ellasid. Selle külla rahwas olli nenda kui ennamiiste keik meie ma tallopiad, seggamiiste muist kaunid maiamehhebed, muist, ja surem hulk waesed waewalised, kel ep olnud käest süh- hõ panna. Ja se tulli ennamiiste sest, et neil üks

üks illus kõrts sest külla olli, ja et surem hulk sest rahwast sedda pahha jomise kombet armastas. Peälegi olli se külla kangel Kirrikust, ja külla sees ep olnud koli: sest fiis se rahwas ei saand saggedaste Jummal seonna kuulda, ja nende lapskesjed kaswasid ülles kui nored metsalised. Sest fiis need innimesed ei woind parremaks sada, waid ellasid ikka omma wanna wiis järrele, ja läksid põ- wast pãwani pahhemaks, ja selãbbi ikka keh- wamaks.

Kui nüüd selle külla rahwas näggi, et Josef omma tallopidamises ja põllo harrimises jures monnesuggused ued kombed üleswõttis; fiis naer- sid ja pilkasid nemmad tedda, ja andsid temmale monnesuggused liignimmed, ja ütlesid issekeskes: „Ennãh saksa meest! Nam saksa mees hakkab „ned mannerid piddama! Kõllopon on ennegi nãh- „tud, misuggust õtsa nisuggused ued wiisid nã- „wad. Meie essi wannemad on ellanud, ja „meie ellame tãnnini, sel wiisil kui nemmadõ „ellasid, ja ei olle ükski weel nõlga surnud. „Nüüd se prantsosi mees tahhab wãggise rikkaks „sada: agga kül ta wimaks tulleb meie käest lei- „wa pallokest kerjãma.“ — Ja nisuggused nur- jatummad kõnned aiawad nemmad saggedaste issekeskes. Agga Josef, kellele temma wend wahhest jutustas, mis külla rahwas temmast

Ednnelesid, ei annud ennast seläbbi mitte efsitad, waid aias omma maiapidamist ebdast nenda kui ta arwas ja teadis, et se temma perrele tullus olli.

Pärrast sedda, kui nüüd temma tallo asjad keik jo oige jone peäle ollid sanud; siis hulkus Jolep wahhest pühhapawadel ülle källa wäljade, ja panni tähhele, kuidas Jummal nende käite wa-wa oiti dnnistand. Agga kui ta nõggi, et saagedaste innimeste rummalusse ja holetusse läbbi Jummalas dnnistus raisko läks; siis läks temma südda halledaks ja ta mõtles isseennesa melest: „Jummal on mulle ennam moistust ja „suremat tundmist annud, kui minno wäese nabri „rahwale: minno kohhus on, Jummalas fanna „järrele, liggimessele ni paljo head tehha, kui „ma jowan: ma tahhan wahhest pühhapawiti, „kui mul wahhelist aega on, küllasse minna, ja „rahwokeslega jutto aiada: ehk nemmad wõd- „wab minno kõnnedest mõnda õppetust, mis „nendele woib tullosaks sada.“ Ja sest päwast hakkas ta iggal pühhapawal õhtopole küllasse minnema: ja nenda siis needfinnarsed kõnned ja jurtud sündisid, mis minna teile siin üllespannen.

Eestimenne Pühhapäaw.

Josep olli warsti algmiseses, kui ta majamehheks asjus, üht wisi ülleswõtnud, mis läbbi ta need pühhapäwad ni hästi ihho polest kui hinge polest woisid tullosaks sada: ja sedda wisi piddi temma ülles ni kaua kui Jummal temmale terwist ja ello kestas. Et nüüd se üks wägga hea wiis olli, siis tahhan ma teile sest lähhidelt jutustada. — Hommikul warra olli se temma eestimenne tö, et ta keik ommad lojusjed illustaste ja wisipärrast jotis ja tassus. Kui se tö sai tehtud; siis panni ta ennast puhtast ja siwosast riidesse, nenda kui olleks ta tahtnud wõõrsi minna, ja maenitjes omma perret, et nemmad sedda ka piddid teggema: sest ta ütles: „Kui ma ühhe „moisnikko ette tahhan astuda; siis pannen ma „ommad pärrajad rided selga; ja nüüd tahhan „ma Jummalas ette astuda, kes surema auus- „se wäärt ou kui keik moisnikkud: se olleks siis „üks rummal ja nurjato asji, kui ma ka ihho „polest ennast seks ei walmistaks.“ — Nüüd wõttis ta surust omma perrega, ja siis koggus ta neid keik kokko palwed teggema. Ta langes põlweli, ja tännas lausa healega ommast süddamest Jummalad keige nende heateggemiste eest, mis ta minnewal näddalal temma rohkest heldus-

sest

sest olli wastowdnud. Se jures ei lāinud temmale palwe ramatud egga Katekismust egga lauloramatud tarwis, sest ta olli keigel nāddalal tagaste tōhhele pannud keif need ūkslasid heateggesmised ja kaitsemised, mis lābbi Jummal tedda olli dnāistanud, ja need juttustas ta keif palwes ūlles, kitis se eest Jummalad, ja pallus tedda sūbdamega, et ta isse omma pūhha Waimo lābbi tedda ōppetaks, need heateggemised oiete moista ja omma kaswuks tōhele panna. — Pārrost sedda istus ta mahha, ja lugges ehk laulis ramatust ūht kaunist waimolikko laulo, ja kui se olli lōppetatud, siis lugges ta ehk jutlust juttusse ramatust, ehk ka ūht pari peotūkki de testamenti ramatust, ja wimaks jalle ūht waimolikko laulo. Kui se olli tehtud, siis ei heitnud ta ennast mitte pāwapaiste fātte ehk ahjo peāle magama, nenda kui se monne tolwase rahwa wiis on meie maal, waid ta hakkas omma tallorahwaga seulle juttustama, mis nemmad ūhheskous ollid luggenud ja kuulnud: ta kōsisis neist, mis iggāuks olli meles pidanud, ja mis iggāuks selle ehk teise hea maenitšuse jures olli mōrtelnud, ja andis nendele jalle ominad mōrted teāda: ja nenda siis se hommiko ilma tōhhele pannematta nendele fāttewahhelt maggusal wiisil ārrakāddus, et louna peāle joubis. — Pārrast louna sōmaaga,

kui

Kui kurri ilm olli, et meel ei teinud uffest oue minna, siis lugges ta omma rahwale ehk ūhhest kaunist jutto ramatust monda cullosa ōppetust, ehk ta juttustas neile ka, mis ta wōdral maal olli nāinud ja kuulnud, ja sel wiisil ei lāinud nendele pūhhapāaw nendele ialgi pitfaks. Agga kui hea ilmoke olli suwuijel aeal; siis ei kestānd Joseph pūhhapāwa dhral mitte toas, waid hukkus ūmber omma pōibode ja heinamaade, ja pani tōhhele ja piddas atro, mis tullewal nāddalal tarwis lāhhāks tehha, et ta keif kahjo ārrakānaks, ja kaswo sarakas.

Kui temma nāūd selfinnatsel pūhhapāwal keif ommad asjad wiisi pārrast sai sellitand; siis hakkas ta kulla pole minnema. Kāies mōrtles ta ennesa meles; „Kullap ma kulla wāhjal mondagi ausa tallomeest leian, kes omma orrast tōhhele panneb, ehk muu asjade jārrele katšub.“ Agga kui ta kulla liggidalle joubis: siis ei leidnud ta innimesse hinge likel, agga kōl monda hōost ja monda sigga orrasse peāl. Ehk se kōndiminne nāūd kōl temmale waewa teggi selle ramma jalla pārrast, siis aias tā ommete need lojusseb orrasse peālt ārra, ja satis neid kullasse, mōrttelbes: „Kōl se rahwoke omma tallodes „Jummalā fanna ligutab, ja seulle ehk on lojusseb nende melest ārralāinud.“ Agga kui ta

kōl

Källasse joubis, ja eestimese' ja teise ja kolmande rallo sise läks, siis ei leidnud ta kuski innimese hinge, otsekui olleksid waenlased seal källas rüsumas käinud. Sedda panni ta algmises imemeks, sest ta ei woinud ärraarwada, kuhho need innimesed olleksid woinud pöageneda: agga peagi temma immesteleminne kaddus, kui temma juurt illo ja hoiskamist kest källa kulis. Ta läks selle heäle järrele, ja tulli wimaks kõrtsi ette, kus ta ühhe sure hulka rahwast leidis, kes ennamist keik joobnud tuis ollid kui pillid. Monned pühkedasid wirtali maas mudda sees, ja ei teadnud taerwast egga maast: teised oksendasid aia äres; weel teised tuikufid alla peäl, karjusid ja laulfid kui jölledat: faks meest ollid teine teise karwus finni, ja kiskufid ennast kui tiggedad koerad. Kui Josef sedda näggi, sai temma meel wägga haigeks, ja ta tahtis jallapeält ümberpöörda ja jälle koid pole minna, sest ta mõtles: „mis ma lähhan selle rahwaga tüllitsema, kel oiget meelt peas ei olle. Jummal maksa mo tullemise waewa!“ Ta olli jo ümberpöörmas; agga üks joobnud seggane mees hädis tedda taggast. „Kuhho sa lähhad, wennike?“ — ütles se mees. — „Tulle ommete liggemale, ja katse meie illo, ja olle rõmus meiega!“ — Ja nenda hakkas ta Josepi käewarrest finni ja wedda

weddas tedda pool wäggise kõrtsi ette. „Kõrts, „mik!“ kiskendas ta, „to wina!“ — Kõrts: mik tulli wina puddeliga, ja se mees tahtis wäggise Josepi le sutait wina sise wallada: agga Josef tannas tedda, üteldes: „olle terwe, na: „ber, omma hea tahtimise polest; agga ärra „panne pahhaks, et ma sinjo heateggemist ei woi „wastowdta.“

Se mees. Egga Jummal wiljoke kahjo ei te!

Josep. Edasi kül, kui meie sedda kassinast ja ükspäinis ihho teidusseks ja terwise allespidamiseks pruftime. Agga liig teeb kahjo iggas asjas.

Se mees. Egga üks sutais liaks ei olle.

Josep. Jo üks pool sutais on liaks, kui ma sedda oigel aial ei wõdta, ja ilma häddara pruftin. Minna ollen lapse põlwest sedda wisi alleswõdnud, et ma ei wõdta ialgi wina, kuid wahhest enne sõma aega, kui mo kõht oiete terwe ei olle.

Se mees. Jome siis kanno illud teine teisega, ja läkki hobbose wahhetama.

Josep. Ma tannan ka selle illude eest: mul ep olle janno, ja ma ei jo ial kui mul janno ei olle. Jo hobbose wahhetamisest ma ei olle ialge luggu pidand. Mul on, Jummal tannatud, hob-

hobbofed, ni poljo kui mo pöllu harrimisefes taewis lähhäb, ja sälg ja wars on mul ka kas-
toamas.

Se mees. Oh! mul on üks tufkur ruun:
agga se on üks hobbone! ehk tullest ehk minno
pärrast noela silmast läbbi! Se olleks oiete sak-
samehhe hobbone! läkki wahhestama!

Josep. Kui sul ni hea hobbone on, söbber,
miks ja siis tedda lähhäb wahhestama? Hea
lojus peab ma iamehhe melest kallis
ollema. — Agga ma wiwin siin wägga kau-
aks. Ma tullin ükspäinis ütlemä, et ma teie
orrasselt wälja peält hobbofed ja sead ollen kül-
lasse aianud: ja ma tahtsin källakubjast palluda,
et ta nou peaks, et rahwa wiisjoke ei saaks raisa-
tud. Kus on teie källakubjas?

Se mees. Sealap ta istub ille kanno kōr-
was; on ka wähe wässind, mehkiye. Källa-
kubjas aeh!

Källakubias. Noh! mis waea?

Se mees. Siin meie nabrimees tahtis sin-
noga jutto aiada.

Källakubias. Tulle seia, naber, isto mo
kōrwa! jome kahhefeste! ja aiame maggusat jutto!

Josep. Olle terwe omma hea eest! agga
mul ep olla tedda aega tänna sepma tullin ükspäinis
fulle nimmetama, et källa tagga aiad maas on,
ja

ja et ma ollen orrasse peält lojusfed ärraaiand:
et sa woiksid aedo lasfa kohhendada, et rahwa-
kessele pilla egga kahjo ei sänniks.

Källakubias. lasse neid Kurrad wōtca om-
ma aedade ja omma lojuste, ja omma orrastega!
Mis mul nendega teggemist on! ma ollen käl
nendega haukunud; agga egga nemmad holi.
Nüüd ma tahhan jua ja rōmus olla. Jēru
mahha, wennite, ja jo minnoga.

Josep. Ma tännan wägga teige hea eest:
agga mul ep olle aega. Jäge Jummalaga jeks
korraks! —

Nüüd tahtis Josep jälle kōio minna: agga
se Källakubjas ja se teine Mees hakkasid temma
kōest kinni, ja tahtsid tedda wägga se sundida, et
ta pidid mahha istuma ja nendega jutto aiama.
Agga Josep pallus neid oiete erdaste, et nem-
mad tedda jeks korraks pidid tahti lastma, ja
lubbas neile, et ta tulkewal pühhapawal tahtis
jälle taggasi tulla, ja nendele monda maggusa
jutto, mis ta wōdral Maal olli kuulnud, aiada.
Sest temma ütles: „Minna ei kōlba tänna tdes-
„te mitte teie seltsi; ma näen, et surem hull
„teist rohkest Jummalä wiisjokest on wōdnut:
„ja nisugguses seltsis minna ifka nenda kui arg
„ollen, ja ei woi oiete süddamest jutto aiada,
„sest ma kardan ifka, et üks ehk teine woiks se-
„da

„da pahhaks panna, mis ma waggast melest
 „raegin. Agga kui teie nulle sedda toutust an-
 „nate, et teie ennast lia eest tahhate hoida;
 „siis lubban ma teile saggedaste tulla teid karju-
 „ma, ja teile monda abja juttustada, mis teie
 „wisist peate immeks pannema“.

Selle kõnne peäle siis need Wehhed Jospesi
 lahti lasid, üteldes: „Minne siis Jummalala
 „nimmega“! Ja Joses pbris ümber koio pole
 kurwa süddamega, et ta omma hea tahtmisse
 läbbi, ei olnud selle dnnetuma rahwale kaewo
 saatnud. „Eks se olle mitte üks willetsus ma
 peäl“! mõdes ta käies ennesa meles: „eks se
 „olle mitte üks willetsus, et waesed innimesed
 „nenda meel ja atse wäggise omma ennesa dn-
 „netusse pole tikkwad. Se küllarahwas las-
 „seb holetusse läbbi omma wilja raisata, rais-
 „kab omma wähhest warrandust, raiskab omma
 „terwist jomisse läbbi, hja sedda keik, et nem-
 „mad pari tunni pühhapawal woiwad rõõmsad
 „olla, ja pärrast jälle keige nebdale nälga näh-
 „ha, ja td kallal tüddineda ja nõrkuda! —
 „Agga ma ei tahha weel mitte keik lotust ärra-
 „heita! ehk ma tabban weel üksford monned
 „selge peage innimesed, kes woiksid moistlikko
 „nomimistele maad anda, ja aega Wõdda par-
 „remad wisid alleswõtta“!

Agga

Agga se külla rahwas, kui Joses olli äs-
 ralaitud, naersid tedda selja tagga temma argusse
 pärrast, üteldes: „maat se on mees! ei ta
 „julge mu ausa rahwa hulka olla, kelle säde
 „dant Jummalala wiljoke rõmustand,“! — Ja
 nenda pilkasiid nemmad tedda, senni kui pääwo
 loja läks, ja iggaüks koio pole pidid tõrma,
 hingama.

Teisel hommikul, kui selle rahwa pea sai
 selgind, ja monned neist kõrtst tullid pohmelust
 wõrma, ja nende jut jälle Jospesi peäle suhtus,
 siis ütles küllakubjas: „et lätki ommeti waatma,
 „kas siis meie aiad maas on, ja kas lojusjed
 „suurt pilli orraselle on teinud, ehk wahhest
 „ramb saksamees meid pettis, et meie agga
 „pidime ille kanno mahhajatma“. — Nem-
 mad läksid ühheskous wäljale, ja leidid monnes
 kohhas külla aias sured aukud, ja aia äres keik
 orras-põllo otsad läbbi sõrkutud, ja seadest ülles-
 tuhnutud, et ei jäänd lotust senet jälle kätte sada.
 Näüd olli suur willetsus ja ohkamine käes:
 näüd olli Jummal sedda rahwast nende arwades
 kowwaste nuhtlend. — Se keigemoiistlikum
 nende hulka olli ommete se küllakubjas, näüd
 et ta pea olli selgeks lainud. Temma ütles:
 „Wennad, mis meie siin hakkame kaebama
 „ja ohkama! mis tehtud on, se on tehtud:

E 2

ja

„ja siin se ei olle mitte Jummalasü, waid meie
 „omma holetusfesü. Olleksime meie oigel
 „aial ommad aiad kohhendant, ja olleksime meie
 „sedda aega, mis meie jomisega wiwitasime,
 „seks prukinud, et meie omma põsbude järrele
 „olleksime, katsunud; siis ei olleks meile se ap-
 „pardus mitte sattunud. Siiski peame meie
 „Joseppile weel suurt kitust andma; sest
 „temma aus mees on suremad kahjo meie poolt
 „ärrapõdrnud. Arwage iäse, mis willetsus
 „meile olleks woind sattuda, kui need hobbofed
 „ja sead nenda keige se õhta keif meie põllo ollek-
 „sid läbbisõekunud ja ümbertuhninud, kui nem-
 „mad põllo orjad on raiskanud! kust wõttaksime
 „meie siis leiba talwe peäle? — Se olgo se
 „wiimne kord et ma ennast lassen ukforada,
 „liaste joma! — Kui meie moisa wannem
 „ommete ni armolinne olleks, ja sedda kõrtfi
 „hopis meie küllast ärraawitaks! —

Nenda kõnneledes läksid nemmad siis ja koh-
 hendasid ommad aia aukud, ja kui se sai tehtud;
 siis läks iggaüks õmma idle.

Teine Pühapäaw.

Moisa wannema polest olli se kess kõrtsmikkule
 antud, et pühapäawal enne lounad ühhelegi inni-
 mes-

messele ei pidband wina egga õllud müdama.
 Agga selle kääso pärrast tännini üfski ei holine,
 sest et ei olnud järrele kuuljad. Nüüd et külla-
 kubjas kahjo ja maenitsusse läbbi olli targemaks
 sanud; siis läks temma hommikul oige warra
 kõrtfi jure, ja tulletas sedda kääso kõrtsemikko
 mele, ja maenitses tedda tuggewaste, selle kääso
 järrele ellada: ta ähwardas ka nobbedaste tähhele
 ponna, ja toutas wisstif sedda moisas nimmeta-
 da, kui kõrtsemif sedda kääso pidbi ülleastma. —
 Ehk nüüd kül kõrtsemif needsinnaesed küllakubja
 sannad wägga immeks panni, ja ei woind ärraar-
 wada, kuidas selle mehhega ni äktsifelt ni suur
 muutminne olli sündinud; siis arwas ta ommete:
 parrem karta kui kahhetseba: sest ta teadis, ehk
 kül moisa wannem wägga helde ja lahke säddame-
 ga mees olli, et ta siiski kowwaste õiguse ja san-
 na kuulmisses peäle pidbas, ja kibbeda witsabega
 neid lastis nuhhelda, kes meel temma moistlik-
 kud kääsjud ülleastfid. Se pärrast kui nüüd rah-
 wofe, wanna wisi järrele, jo hommikul warra
 ennast hakkas kofko koggoma, ja õese wäggise
 kõrtsemikko peäle tikkus, et ta neile pidbi wina
 andma; siis ei saand ommete üfski tilgofest enne
 lounad, waid iggaüks läks nisammote taggasi,
 kui ta olli tulnud kül nende meel olli pahha, ja
 nemmad ei woind moista, mispärrast se kõrtsemif
 täanna

tänna ni tigge olli; agga mis tehha, nemmad pibbid ommete seks korrafs ilma woinata aego sama.

Kui Jo sep omma wanna wisti järrele pühhapäwa olli pühhitend; siis püdis ta tänna aegsamast keik ommad asjad tallitaba; sest ta mõtles: „kui ma warriminne küllasse lähhan; ehk ma „tabban siis weel monda innimest selge peaga, „kellega ma woiksin kõnneleba, ja kes woiks minno nomimised wastowõtta ja ärraartwada, kas „nemmad tullesad on ehk tühjad.“ — Külla liggidalle joudes, sai temma meel jo heaks, kui ta näggi, et temma nomimise järrele aia aukud ollid kiini pandud. Agga weel suremad rõmo tundis temma südda, kui ta kõrtsi jure tulli, ja leidis, et ep olnud ni suurt hulka rahwast kous kui minnewal pühhapäwal, ja et need kes ennast ollid foggunud, waiksed ollid ja ennamiste keik selge peaga. Ta hakkas jo ennesa meles immeks panema, et temma maenitusus ni usfinaste ni suurt kasswo olli satnud: siiski ei olnud ta oige julge se peäle, kas se temma maenitususse tõ ükspäinis wois olla: waid ta tahtis essite oiget otjust selleimme asja ülle kättesada. Sepärast olli temma essiminne tõ, kui ta sedda rahwast sai terretand, et neid kitis seulle, et ta neid nenda tasatfelt ja wisti pärast ja ühhelmelel ühheskous leidis. — „Minno melest on, (ütles ta) otsego ollekfin ma

„ma saksamaal, ja otsego leiakfin ma hopis teist „suggu rahwast siin, kui need mis ma minnewal „pühhapäwal leidsin. Näüd minna woin teile „tõeste tunnistada, et ma rõdmisa süddamega „teie seltsis woin olla, nenda kui ma wimari „arra süddamega teie seltsis ollin.“

Üks noor Mees. Kuida sul, siis ni arg südda on? egga sa ennam poisike ei olle, ja egga meie metsalised ei olnud!

Josep. (watis tükki äega terrawaste selle nore mehhe silmi, pärast ütles ta) Poioke! Kas sa ulled omma ello aial karro näinud?

Noor Mees. Se on üks immeliinne küssimine! mis siis olleks, kui ma karro ep olleks näinud?

Josep. Arra sa panne pahhaks minno küssimist, ja ärra ehmata ka mitte seulle: waid kosta mulle sepeäle julgeste kui mees kel mehhe südda sees on, nenda kui sa ennast üllesnaitad, ja kui üks tõesine mees, nenda kui ma tahhan uskuda et sa olled.

Noor Mees. Noh ja, ma ollen ükskord ühhe karro näinud.

Josep. Kas ta olli so liggidal, ja kas sa ollid ükski?

Noor Mees. Üksi ollin, ja karro ei olnud peäle wide kühmet sammo mo jurest.

Josep. Kuida so melest olli, kui sa tebda tähhele pannid? Kas olli nenda kui olleksid sa moune aia parrast ühe söbbrä jälle nähha saand?

Noor Mees. Judas hakkab temmaga söbrust piddama! (Keit rahwas hakkas selle immetlikko jutto ülle lausa heälega naero rõstma.)

Josep. Arge naerge, söbbrad! käl teie näre weel, et meie naija jut wimaks rõstiteks lähhab. — Noh poiok, ehk ja käl korwa mees olled; källab ja ommete algmises ehmatasid, kui se must ellokas so filmade ette tullis?

Noor Mees. Egga se olle immeks panna, et ma algmises wähe kahwatafin: agga käl ma peagi jälle süddant wõtsin, ja orfisin, kuida ma heal wiisil temma kimpust woiksin peäseada, kui ta mo kallale tulleks.

Josep. Waat se olli tark sinnust! Agga miksparrast sa algmises ehmatasid? ja miks sa parrast sedda noud piddasid, ennast temma kimpust peästa?

Noor Mees. (ei teädnud algmises, mis ta selle küsümise peäle piddi kostma: ta mõcles monne filmopilkmissa järrele: ja wimaks ütles ta) Egga ma pu: tük ei olnud, et ma ei olleks piddand ehmatama nisuggusse meksalise eest: ja egga temmal meelt peas ei olnud:

minnul

minnul piddi meel peas ollema et ma temma käest peäsesin.

Josep. Waat seep se luggu olli! sel ellok al ep olnud meelt peas; separrast sa ehmatasid, ja püdsid temma kimpust peäseada. — Näüd wõtta üksford mõtelda, kuida olleks so melest olnud; kui sa nenda tükki kahhekümne nisuguste ellokade kimpu olleksid sattunud? Mis sa käl arwad?

Noor Mees. Sedda meelt ma tahhaksin käl nähha, kelle südda sesugges kimpus arraks ei lähhaks.

Josep. Ja ommete sa pannid immeks, et minno südda arraks läks! Ehk arwad sa wahhest jobnud innimesel ennam meelt peas ollewad kui karrul? — Agga ütle mulle ommete, mis wera rised wermed need on, mis so filmnäus on? — Wisist need se karru omma küsüdega kiskus, kellega sa kimpus ollid? ja sul ei olnud ommete meelt käl peas, temma kimpust lahti peäseada ilma et ta susse olleks woind liga tehha?

Se noor mees punnetas filmist kui üks punnane kallew; pöbras äkkiselt ümber, ja läks kõrwale. — Gest se olli üks neist kahhest mehhist, kes minnewal pühhapawal ülbuses ja jobnust peast teiseaga olli karwusse sattunud; ja näüd ollid käne wermed weel temma filmis nähtawad. — Keit

E 5 inni

innimesed naersid nüüd taieft kõrrikt, et Josef
 sebda nennatarka poisikest nenda olli koiopole juh-
 hatand. Ugga Josef ütles: „Sõbbrad, ärge
 „naerge sebda noort meest ka wägga paljo! tem-
 „ma on kül nuhheldub selle häbbi läbbi, mis
 „minna temmale ollen teinud, ja nende wermede
 „läbbi, mis temma filmis temma rummalusest
 „tunnistawad. Ja se on weel üks hea tunnis-
 „tus temmast, et ta südda weel häbbeneb. Nüüd
 „ollen minna julge, et ta eddespiddi tdest ennast
 „hoiab, lta jomise läbbi ennast meletumaks
 „karröpoiaks muutmast.“ —

Sähherduse jutto aiamisega olli üks tük-
 aega möda läinud, ja keik se rahwas, kes seäl
 jures olli, olli ni terrawaste selle jutto peäle kuul-
 nud, et monned, kes otse sets ollid kõrrikt tulnud,
 et neimad sebda õhta jomiseega piddid kulluta-
 ma; need ollid se ülle kõrrikt ja wina ja jomist ja
 keik ärraunnustand. Ja se olli se mis Josef
 keigeennamiste sorwis. Kui temma nüüd näggi,
 et temma etterwõrtminne ni hästi hakkas kordamin-
 nema, ja et temma kõnned surema hulga mele
 pärrast ollid; siis ütles ta: „Sõbbrad, ma nään,
 „et teie üks hea suggu rahwas ollete, kes heal
 „melel keiksuggused head kumbed alleswõrtaks ja
 „pahhad kumbed mahhajättaks: se ei olle mitte
 „teie sü, kui teil monned wiisid on, mis lait-
 misse

„misse wäärt on; sest teie ellate siin ühhes kõr-
 „walises paigas, kus teie ei sa saggedaste muud
 „ausa rahwast nähha, ega kuulda, kuid muud
 „ausad innimesed omma ello aiawad; waid
 „nenda kui teie näggite ja kuulsite omma esst-
 „wannemad ellawad, nenda püate teie ka omma
 „ello aiada. Ugga se ei lähhä mitte korda: sest
 „mailm lähhäb päwast päwani wannemaks, ja
 „innimesed lähhäwad targemaks: ja se on Jum-
 „malast nenda seätud. Jummal andis innimes-
 „sele moistust, et ta piddi keige asjade ülle tar-
 „gaste järrele mõtlema, ja keigest asjades mis
 „temmale ette tullenwad, ennesale kaswo saatma.
 „— Minna ollen monda maad läbbi hulkund,
 „monnesuggused innimesed ja nende kumbed täh-
 „hele' pannud, ja sest ollen ma monda head õp-
 „petust ennese kaswuks tähhele pannud. Mis
 „minna tean ja õppisin, tahhan ma eddespiddi
 „heal meel ka teile teada anda, sest ma nään,
 „et teie meel teeb targemaks sada. — Ugga
 „ärge pange pahhaks! minno ramb jalg ei kan-
 „nata, et ma kaua aega jalla peäl ollen. Seäl
 „on üks kaunis rohhone paik; fenna tahhame
 „meie mahha istuda, ja teine teisega jutto aiada.“

Nüüd läks temma fenna rohheleise paika,
 kus illusad kassed päwa warjo andsid, ja mis
 üks paar sadda sammo kõrrikt jurest kõrwalinne
 olli;

olli: ta istus ühhe kånno ofsa mahha, ja surem hulk sest rahwast koggus ennast temma ümber ja asusid mahha rohho sisse. Siis sündis nende keskes sefännane jut.

Josep. Kas käl meie hulgas se ketzerdännem mees peaks ollema?

Källakubjas. Källap ikka minnul siin seltis se keigesurem igga on. Minna mälletan weel, kui need kassed siin alles norokessed ollid, ja kui ma saggedaste siin platsi peäl teiste källa poisikes-tega kurni loin. Ugga kus se armas aeg on! Nüüd on need kassakesed rattaspakkus kasswand, ja minno pea on halliks lainud.

Josep. Kas sa mälletab weel sebda aega, ja mis ello rahwoke siis piddas.

Källakubjas. Mids ma ei mälleta? Nenda kui tannasel päwal! Käl olli siis teine luggu rahwokessel, ja teine põlw ellaba: ei olnud sebda hädda ja risti mis nüüd nähtakse: ei olnud sebda waewa ja willetsust, misga meid nüüd pina-takse: ei olnud rahwokessel ialge leiwast egga ühhefiki asjast pudo: olli monnelgi tallomehhel lihha wagen laual hommikust dhtast sabik: olli monnelgi rahhakuffur tais hallitand Kubbla: räk-sid kiratus. Ugga nüüd Jummal parrago! waes kus ja nalg iggas paigas.

Josep. Se on ommet üks immelinne' as-si! Kust se ommete peaks tullesma, et nüüd se ello hopis waeseks on lainud siin maal?

Källakubjas. Kust se peab tullesma? — Jumjala nuhtlus ja kange moisa tō ja sundi-minne: need raiskawad rahwokest.

Josep. Kas se peaks ial tdesi ollema? Kas sa ollid käl, wanna isja, oiete seülle järrele mõtlend?

Källakubjas. Mids ei olle? Källap se teäda on, kui Jummal ei õnnista, ja Moisa wannemad ikka risuwad, ja teo: päiwi lisawad, källap siis tallopoeg peagi peab lõpma.

Josep. Se on oige käl, kui nenda siin se luggu on. Ugga wdttame ommete sebda asja laiemalt tähhele panna! — Esste ütled sa, et se Jumjala nuhtlusse sū on. — Jumjala nuhtlusse on, innimeste käl, suur weikse sur-reminne, suur poud, liig wiim, rahhe, ussid orrasse, liig kälw sumwisel aial, taewa mär-ristaminne, maa wärreminne, ja sesugguseb asjad. — Minna ollen nüüd käl ühhe kauni wahhe aia wõdral maal olnud: Kas wahhest sel wahhe aial, nisuggusist Jumjala nuhtlusist teie källas on kuulda olnud?

Källakubjas. Ei Jummal tannatud sest olle kuulud.

Josep. Kas weiste surreminne on olnud?

Küllakubjas. Küllap sedda sagedastegi on olnud?

Josep. Ma nään ommete, et teil kaunis karri wäljas käib. Kust teie need lojusjed jälle saite?

Küllakubjas. Muist olleme kaawatand, muist moisast sanud. Siiski on monnikane tal- lomees weel, kel ep olle herga egga lehina.

Josep. Agga kui teie isse joudsite kaawa- tada, ja kui teie moisast lojusst anneti, egga siis ommete keik weisjed woind surnud olla?

Küllakubjas. Jummal hoia, egga nad keik ei surnud: monnel wahhest surri üks ehk tei- ne, monnel jäi ellama, kes oiget hooft lojusse eest piddas.

Josep. Kui se nenda on, siis ei woi sedda mitte weisse-surremisses nimmetada. Se on weisse-surreminne, kui surm risub päris näd- dalas keige küllakonna karja, et ei jä sörka ellus- se: se on Jummalala nuhtlus. Kui wahhest üks ehk teine lojus surreb; siis on se üks luggu, mis keiges mailmas leitakse. Peälegi kui kopso- rdbbi ühhe külla karja sattub, ja mondagi tallo- meest pahjaks teeb, siis ei olle se Jummalala nuht- lus, waid innimesse holetusse sü. — Agga sest tahhame ühhel teisel korral räkida. — Kas siis
suure

suure poud, suur wihtm, suure kälmi ehk rahhe wahhest teie pölsso wijsale nenda on liga teinud, et teie wäljalt pihhotait ei saand leitada?

Küllakubjas. Jummal hoia selle eest! Jummalala ilmoke on monnesuggune: agga sedda ei woi ükski öölda, et ta meie wijsokest nenda hopis olleks raistand, ehk ta küs wahhest ühhele ehk teisele kahjo on teinud.

Josep. Siis ei woi sedda ka mitre Jumma- la nuhtluses nimmetada: sest se sünnib aioli keiges mailmas ühhele ehk teisele. — Kas siis ussid teie orrast wahhest on pirand, et teie üw- wikest kätte ei sanud?

Küllakubjas. Ei sest ka olle kuulnud, ehk seäl monni taim södi, siis ommete surem hull jäi kaswama.

Josep. Kas siis wälk wahhest teie wilja raiskas?

Küllakubjas. Kuida se woib sündida? Sest meie ilmas ei olle kuulnud.

Josep. Se sünnib sagedaste monnes koh- has, et üks ainus Jummalala wälk ühhe terwe wälja wiljad nenda kõrwetab, et ei jä üwwikest järrele.

Küllakubjas. Ritus Jummalale, ei meie poles sest olle olnud kuulda.

Josep. Kas siis ma wärrisemisest teil on olnud?

Küllakubjas. Mis se on, ma wärriseminne? meie ei olle ial sedda sannagi kuulnud.

Josep. Oh se on se keigetibbedam ja keige hirmsam Jummal nühklus, mis siin ilmas woib olla. Ma ollen üht ainust sejuggust ma wärrisemist Italia maal näinud: agga Jummal hoidko mind sedda ennam näggemast! Ma tahhan ühhel teisel puhhul teile sest juttustado, ja ma tean, et koshkuminne ja wärriseminne teie peäle tulleb, kui sest agga kulete. — Keik need Jummal nühklused, mis ma siin nimmetasin, ei olle siis teile sattund, nenda kui teie isje tunnistate?

Küllakubjas. Suur kitus Jummalale! Küllap se tõdsi on!

Josep. Waatke, wennab! eks ei olle se siis mitte suur pat, kui teie sedda süüd Jummal peäle läkkate et teie waesed ollete: Kui Jummal teid ommete keige sure nühkluste eest tännini on faitnud! Temma, se hea taewa isja, lasseb omma päikest paista ommal aial, ja annab wiis ma tullosal aial, ja kosjutab keik ma wiljad ja rõmustab keige ellajotte süddant: ja meie, temma moistlikkud lomab, peaksimme temma ille nurisema ja süüd temma peäle tõstma! — Oh sinna kal-

Kallis taewane isja, anna meie ikka üht tännantlikko süddant: ja anna meie andeks keik meie pattud ja rummalusse eksitusjed, Jesuse Kristusse pärrast, amen!

Kui Josep need wiimsed palwe sannab räkis, siis olli ta jalla peäle astunud, kääbara peast mahhawornud, ja ommad kääd taewa pole firruktand: ja pisarad toufid temma silmi. Keik need teised mehhed, kui nemmad sedda näggid, läts se nende süddamest läbbi, nemmad ei teadnud issegi kuida neile olli sündinud; tombasid mõrsid peast mahha, ja ohkasid raskest süddamest: sest nende süddame tundminne andis neile sedda tunnistrust, et nemmad selle patto wärrisused olli. Ühhel ärrikesel aial olli suur waike selle rahwa hulgas, et ükski ei julgend suud lahtk tehha, otsego olleks äkkitselt üks ärrikesse mürris taminne selge taewa al olnud kuulda. — Pärrast sedda asjus Josep jälle omma kanno otse, ja allutas uest omma jutto sel wiisil.

Josep. Ma nään, et iggaüks teist tunneb, et se innimenne rummalaste eksib, kes süüd Jummal peäle arab, kui ta käsib häditi ei käi. — Nään tahhame meie ommete ka sedda teist asja tähhele panna, kellest meie wanna küllakubjas ütles, et ses se sü piddi ollema, et meil nään teine

teine luggu peaks ollema, kui meie eesivanne-
mil. Mis asi se olli ommete?

üks teine mees. Küllap ses ifka se sü on:
sebda ükski ei woi salgada. Range moisa tõ ja
piin teeb meile orsa peäle.

Josep. Eks siis meie wannemad ka moisa
tõdd ei teinud, ja makso ei maksnud?

Küllakubjas. Küllap se teada, et nem-
mad ilma tõdd teggematta ei olnud: agga mis
nende tõ olli meie tõ wasto! se olli nenda kui
lapse mäng.

Josep. Kas so meles on weel, wanna taat,
kui paljo teggo so isfa moisa teggi?

Küllakubjas. Mifs ma ei mäleta! Meie
isfal õnsal ollid abdra maad ja heinamaad käes,
ja pidbas teolisse allate ja waimo allate moisas.

Josep. Kui paljo innimesi teid siis olli
tallus?

Küllakubjas. Meil olli, isfa ja emma,
lel ja lelle naene, se on, nelli tõteggjad innimes-
sed, kui meie lapsed alles wäetimid ollime. Se
olli pärrast katko, kui ei oltud paljo rahwast.

Josep. Kui paljo lojussi olli teil sel puh-
kul?

Küllakubjas. Meil olli Jummal tanna-
tud paar hobbofi, olli paar hãrgi, olli tãkki nelli
lehma, olli lambokessi ja seaporjad —

Jo

Josep. Kas siis sinno isfa joudis selle rah-
waga ja nende lojustega abdra maad harrida?
ja peälegi moisa teggo tehha?

Küllakubjas. Egga ta feik maad ei pru-
kind: harris ni paljo kui ta joudis: muist maad
ollid kellus. Agga olli Jummal tannatud leiwa
palloke ifka ommast kãest.

Josep. Kui teil nõud üks hobbone ja faks
innimest allate moisas seised; siis ei olnud teil
ennam kui faks innimest koddõ, ja need faks
piddid ommete ni paljo põllo tõdd teggema, et
nemmad feik tallo ja lapsed joudsid toita ja ülles-
piddada, ja peälegi, nenda kui sa ütled, roh-
keste toita?

Küllakubjas. Mis ma ütlesin, se on
tõdsi.

Josep. Sebda ma usfun. Nõud üle
mulle weel: kui nõud teie lapsed tuggewamaks
lãksid, küllap teie siis ka joudsite ennam maad
abdra alla wõtta?

Küllakubjas. Sebda meie teggime ka;
agga sest meile abbi ei sanud; nõud hãffeti ka
wãhhe hawalt meie teopãwad lisfama.

Josep. Siiski teie ellasite ifka weel hõlp-
saste?

Küllakubjas. Mifs meie ei elland! Meid
olli hulk noort rahwast kaswamas: üks teise jär-
tele

S 2

rele joubis ikka tõteggiafs innimessefs. Meid olli nelli wenda, ja kaks ded, ja lellel olli kaks poega ja üks tütar.

Josep. Need ommete keif süa tahtsid?

Källakubjas. Selle eest nemmad ka tõbb teggid, et pea suitjes orsas. — Pärast isja ja lel lahkusid: lel wõttis kahhe päwa maad, ja meie isja piddas nelja päwa maad. Meie ded läksid mehhele ja meie wõtsime naesi. — Nüüd liisari jälle meie teo päwi. — Pärast kui meie isja ja emma ollid surnud; siis ellasime weel tükki aega ühheskous: agga meie naesed ei sündind ühtekokko: neil olli allate riid ühheskous. Sepärast meie lahkusime jälle: minna wõtsin norema wennaga kahhe päwa maad, ja teine wõttis kolmanda wennaga kahhe päwa maad. — Selle wiisiga meie olleksime nüüd oige hästi forda sanud, agga meie liisari jälle moisa teggo, nenda et meie wimaks igga kahhe päwa peält ni paljo teggo piddime teggema, kui meie isja kaddunt, terwe abdra peält teggi. Wimaks piddime meie igga päwa peält allatist waimo wäljas piddama. Kuhho selle sundimisega wimaks peab minnema! Kuida woib üks unimmenne sel wiisil omma pead toita ja perret sõta ja lapsed kaswatada? Ennemuina tehti abdra peält kuus päwa hobbo-sega, ja kuus päwa jalla; ja nüüd peame meie sel

lesamma abdra ma peält kahheksateistkümmend päwa hobbo-sega, kolmkümmend kuus päwa jalla nädales teggema. Kus on nüüd oigus mailmas? Kui moisa wannemile nisuggune wõlli antakse, ommad allamad pinada!

Josep. Ärra anna wiishale maad, wannake! wiisha ei te ialge head, ja kui südda sojaks lähhäb, siis pea ei sa maad, moistlikkult järrele mõttelda. — Wõrtame selle asja ülle oiete selgeste arwo piddada. Sinna ütlesid, et sinno isja olgmisses, kui temmal nelli tõteggjad hinge tallus olli, pidid kuus päwa hobbo-sega ja kuus päwa jalla moisas teggema. Nüüd nimmeta mulle, kui paljo tõteggjad innimesesed sul seddapuhke perret on?

Källakubjas. Minna ollen omma wanna naesega, mul on kaks poega naese mehhed, ja üks tütar, ja wannema poia esimesesed lapsed on ka jo waimo poisikesesed: se teeb ühtekokko, üks, kaks, kolm, wiis, kuus, seitse, kahheksa, ühheksa innimeest, kes jo kät woiwad tõ kallale panna, ja wiis rammotumad lapsokesesed. Need keif tahhawad süa: ja kust wõtta selle tühja aiaga!

Josep. Källap sesamma luggu iggaühhes tallus sin küllas on, et enne muino paljo maid

ja wáhhá rahwast olli, ja núüd paljo rahwast sellesamma úhhe ma peál!

Rüllakubjas. Úks luggu ni hásti úhhel kui keisel: sepárrast meie ka keif úhhesuggused wae-walisjed ja náljased siin olleme. Se úks wanna Jago Mikkel, se on weel se ainus, kel leiba ommas káest on: ja Jummal teab, kust se sedda wálsa wóttab: rahwoke kúl rákib et ta suur arst ja noid peab ollema: agga Jummal hoidko meid sesuggused tempud piddamast!

Josep. Selle asja úlle tahhame meie ka úksford juttustada. Núüd pangs táhhele! — Sinno isal ónsal ollid nelli tóteggjad hinge perret, ja neist piddas ta kaks allate moisas: siis ei jáánd temmale koddó ennam kui kaks, ja need piddid keif tallo tódd teggema, ja perret toitema ja katma. Sul on núüd úhheffa tóteggjad innimised perret, neist pead sa kolm allate moisaz: siis jáwab sulle allate kuus tóteggjad koddó, ja nembega pead sa tallotódd teggema, perret toitema ja katma. Mis núüd holpsam on, sedda-samma tódd kahhe innimessega tehha, ehk kue innimessega? — Mis sa arwad? — Noh, efs sa woi mulle selle kúsfimisse peále wastust anda?

Rüllakubjas. Jummal teab! ei minna woi sedda árramoista.

Jo

Josep. Olled sa ni wannaks mehheks sanud ja ei woi sedda árramoista, kes ennam joudwad tódd tehha, kaks, ehk kuus?

Rüllakubjas. Rüllap se teáda, et kuus ennam joudwad tehha kui kaks.

Josep. Sedda ma arwan, et igga laps sedda woib árramoista. Agga kui se luggu nenda on, nenda kui meie náme, et tóest se luggu on; siis woib ka igga laps árraarwada, et tallo úllespiddaminne núüd paljo holpsam assí on, kui meie esfiwannematte aial: ja et moisa tó ja sundimanne núüd ammogi ni raske ei olle, kui ta meie wannematte aial olli. — Efs ei olle?

Rüllakubjas. Rüllap se ehk woib nenda olla.

Josep. Ei se woi úspaines nenda olla, waid se on tóest nenda. Kuida siis meie wannemad aego saiwad, ja meie núüd ei sa aego? — Kuida se luggu on ommete? Kus se sú on?

Rüllakubjas. Ja sedda ei woi úfski árraarwada.

Úks teine mees. Kúl se ses ifka on, et meie esfiwannemil maad kúl ollid, ja meil on kasinast maad káes.

Josep. Sinna kuulsid jo ausa wanna isfa káest, et ennemuina rahwoke ei joudnud keif maad

S 4

maad

maad harrida, waid et muist kellus ollid. —
 Ses siis se sü ei woi olla: ja meie nâme sest, et
 üks tallomees moisa wannemale üllekohhut teeb,
 kui ta omma waesuse süüd temma peäle, ja
 sure moisa sundimise peäle lätkab. Agga ülle-
 kohhus on suur pat, mis Jummal käskudes
 kowwaste keeltakse. Jummal hoidko iggaühe
 patto teggemast! — Ma tean nüüd, et igga-
 üks meie seast meie tännusest juttust sedda õp-
 tust on wõtnud, et kehwad tallopiad ei tohhi
 omma waesuse süüd, egga Jummale peä-
 le, egga Moisa wannema peäle lätk-
 kada: ja ma tean ka et ükski meie seast eedes-
 piddi nisuggust kaebdust ei lähhä tõstma. —
 Siiski se peaks üks immeassti ollema, kui meie
 ei peaks otust kättesama, kust se tulleb, et meil
 nüüd santim pölw on, kui meie esiwannemil.

Küllakubjas. Ja ei sedda kül ükski woi
 ärramoista.

Josep. Kes teab! Kui meie oiete hakka-
 me järrele mõtlema! — Agga ma nään, et
 pääw jo on weremise peäl, ja meil feigil on kod-
 do lojusjed weel tasjumat, nenda on selle mag-
 gusa juttoga meie aeg wiwind. Jo meie peame
 sedda poliitkale jätma: tullewal pähhapärwal, kui
 Jummal terwiast annab, tahhame jälle seält al-
 gada, kus meie tänna lõppetamise. Jäge ni

kauaks

kauaks Jummalaga keik, armad sõbbrab, ja
 olge terwed et teie ni wiisparrast minno seltsiga
 ollete heaks wõtnud! —

Nüüd läks Josep jälle koio pole, rõmus
 ommas süddames, et temma jutud wõhhemalt
 sedda head ollid saatnud, et rahwoke tänna ei
 saand joma. — Agga se rahwas, kui Josep
 sai ärralainud, kõnnelesid weel filmapiltmist isse-
 keskes selle tänna se päwa ja nende asjade üle, mis
 nemmad ollid kuulnud. Monned ütlesid: „Se
 „Josep on ommete üks moislilik mees! Kuida
 „temma keik asja teab pohjani läbbikatjuda!“
 — Teised ütlesid: „Küllap se näikse, et temma
 „peab sakste polest! Küllap temmal kerge, asfi
 „on nenda räkida, sest et temma isse moisa teg-
 „go ei tee.“ — üks kolmas mees ütles: „sest
 „minna nüüd ei tahha arro piddada: agga sedda
 „ma tean ommete, et ma kümme koppika kod-
 „dunt kasa wõtsin, mis ma kõrtsis piddin nahka
 „pannema, ja nüüd ma kannan omma kümme
 „koppika jälle koio.“ — Monned, kes feige-
 nurjatamad ollid, ütlesid: „läkki ommete weel
 „kõrtsi, sutait wõtma!“ Ja nenda siis se selts
 lahkus: surem hulk läks koio, ja monned läksid
 kõrtsi.

Kolmas pühapäev.

Kui Josef näud jälle küllasse läks, siis leidis ta kulla liggidal üht meest, kelle kurb südda remma silmnäust päistis, ja kes käed ristis ühhe põllo otsas seisus ja halledaste selle põllo peäle watis. Se olli oddrateggemise aeg, ja keif kulla rahwas ollid sel näddalal ommad oddrad mahhateinud: se üks põld olli ükspäinis ilma teggematta. Ommas kurwaetuses ei pannud se mees Josepi d tähhele enne kui ta dige remma liggi olli jõudnud, ja tedda terretas. Ohtades waetas se mees Josepi terretamise peäle, ja jäi seisma nenda kui Josef tedda olli leidnud. Siis küsis Josef temmalt: „Mis so süddant nenda kurwastab, küllamees?“

Se mees. Mis mo südda ei pea kurb ollema, kui Jummal mind waest meest nenda raskest on nuhtlend! Üks hobbone ja paar hãrgimul olli, et ei piddand teisel mehhel parremad ollema: nãud mets murdis mo ühhe hãrja ja hobbose. Misga ma nãud pean põldo harrima! Keif mu kulla rahwas on ommad oddrad mahhateinud, kui sa nãud: minnul waesel mehhel üks on oddrad teggematta ja jãwadfi teggematta. Misga ma nãud pean tallo üllespiddama, ja

rann:

rammotumad lapsed ãlle talwe toitma? jo minust tallopoega ei sa!

Josef. Kõl se' on üks willets luggu! Milal sulle siis se äppardus sattus?

Se mees. Minnemal pühapäwa õsel.

Josef. Õsel? — Se on üks imme assi! Kas siis metsalised oige sa lauta tullid, ja sinno lojusjed murdsi?

Se mees. Ei mitte, oiges süggawas metsas.

Josef. Kuida siis so lojusjed õsel metsa said? efs karjane neid koio ei aiand?

Se mees. Kõllap nemmad karjaga koio on tulnud, nenda kui keif rahwas rãkimad: agga jo nemmad õsel jälle metsa taggasi lãksid.

Josef. Kuida nemmad siis lahti peãsesid, kui sinna neid õhtal wiispãrrast finni pannid?

Se mees. Seeb se minno willetsus olli, et ma neid finni ei pannud. — Kui meie minnemal pühapäwal ühhestkoust arralãksime, ja minna piddin koio minnema; siis juhtusin minna willets weel kõrtsi sisse astuma: seãl ollid weel üks paar sõbbrad: meie hakkasime jutte aiama, ja wdõsime ka wãhhe Jummalala wiljokest, ja nenda siis aeg wiwis. Oh minna õnneto mees et ma piddin kõrtsi minnema!

Josef. Kus siis so naene olli? efs se õlnud karja wastowõemas? efs se wõind lojusjed finnipanna?

Se

Se mees. Naene olli ka kõrtsi juhtund. Ta olli jo enne mind seäl, ja olli wähe ka rü- pand, nenda et ta wäesind olli: ja kui meie fest õsel koto tullime, siis ei tulnud lojusjed meie melegi. Meie uinusime maggama, ja hommi- kul kui meie ülles toufine, siis olli hobbone ja härg kaddund.

Josep. Kes teab kas siis metsalised neile otfa peäle on teinud; ehk nemmad wahhest kuh- hugi on sattunud, kus muud ausad innimesjed neid on kiini sanud.

Se mees. So need on hundi perses. Tei- sel hommikul ma leidisin neid metsast, kui jo met- salinne neid poleks olli nahka pannud. — Oh ma waene mees! oh ma willets mees! Mis peab minnust nüüd sama? — Moias ma ka käisin abbi otsimas: Kust meiesuggune maiale peab abbi ja armo otsima, kui oinma wannes matte käest? Ugga moisa wannemal ka korwa südda. Käl ta warm on teopäwi taggaatama; agga kui meiesuggusel willetsus sattub; ei siis olle moisast armo.

Josep. Jah, minno armas küllamees, kui nenda se luggu on siis ärra ja panne pahhaks, kui ühhelgi innimesel halle meel ei tulle sinno willetsuse pärrast. Kui üks innimenne keik on truiete teinud, mis ta kõhhus olli tehha, ja siis sattub

sattub temmale üks äppardus; siis on iggadhhe kõhhus hallastada ja abbi tehha ni paljo kui tem- mal joudo on: ja igga hea innimenne teeb sedda heal meel. Ugga kui innimenne meel holetusse läbbi willetsusse alla langeb, siis lähhäb ka hea innimese südda korwaks temma wasto. — Ja kuida sa woiit sedda hiimsa partto tehha ja ütrel- da, et Jummal sind on nuhhelud! Kes kästis sulle ja so naesele kõrtsi minna ja rüpada, peä- legi sel aial, kui muud ausad tallomehhed om- mad lojusjed tassuwad. Sinna ütled: „minna „juhtus in kõrtsi: minno naene juhtus ka „senna!“ — Mis kõnned need on! mis sanna se on! Kuida woiit üks innimenne juhtuda, kel oige meel peas on! Kui üks wemmal kartük- felt mahhalangeb; siis juhtub wahhest, et ta otseti mahhakukub, ja jääb ma siese seisma: fest wemlal ei olle meelt peas, et ta woiks lange- da kuida ta tahhab. Ugga innimesele andis Jummal seks moistust, et ta keige asjade sees mis ta lähhäb ettewotma, moistikkust peab jär- sele mõtlema, et ta kahjo eest enmast hoiaks, ja kaswo ennesale sataks. Innimesele ei woi ühtegi juhtuda, mis ta isse teeb ehk mahhajättab. Sepärrast sinna ei rõhhi siin mõtlema, et se nenda sulle juhtus; waid sa pead mõtlema: „Kes teggi? isse teggi! nenda

„tõ, nenda tõ pall!“ Sepärrast on oigus, et sa ka omma willerlust isse kannad. — Siiski tahhan ma püda, hea fanna läbbi källa rahwa kõdest wähhegi abbi sata: sepärrast tulle mo kasa! Mis sa siin seisad ja murrerfed: selle läbbi sinno obrad ei sa mahatehtud.

Küllas wõttis rahwas Josepi rdmoga wasto: sest surem hull hakkas jo tundma, et nemmad temma kõnnedest woisid kaswo sada: wähhemalt näggid neimad, et nende aeg maggufal wiisil kullus, ja et nemmad esmaspäwa hommikul warratselt omma tõ kallal ollid olnud, sest et nende pea jomise läbbi ei olnud ra-feks lainud. — Josep kutsus neid seddamaid jälle nende illusa kaswide warjuse, kus nemmad minnewal pühhapäwal ollid istunud: ja keif se hull wõttis sedda kutsumist hea melega wasto: üks paar feigesuremad jomakoerad ükspäinis peitsind ennast teiste taggand ärra, ja lippasid kõrtsi sisse. Kui nemmad nüüd keif omma wanna assemele ollid asjunud; siis hakkas Josep seddamaid sest äppardussest kõnnelema, mis selle ühhe mehhele olli sattunud, kes kurwaste ühhe pu naial seisis, ja käsisis, mil wiisil kül selle waese mehhele wähhegi hõlpo woiks sata? Agga keif se källa rahwas kostis ühhest healest: „Se kullus selle hererisesele! Kes käs kis tedda omma naesega kõrt-

„sis

„sis istuda ja jua, kui ta pididi ommad lojussest, tasuma! on temma omma koeruse ja hole-tusse läbbi ommad lojusfed lastnud raisko min-na; siis katfugo ta nüüd, kuida ta aego saab! „Kas meie woime sepärrast waewa nähha, et „temma koerust on teinud?“

Josep. Zeil on oigus, armas rahwas, sedda ei woi ükski salgada: sest kes nurjatuma tõdd on teinud, se peab oiguse pärrast nurjatuma tõ nuhtluse kannatama. Agga siin ei olle mitte küssiminne sest, mis oigus on, waid sest mis hea süddame, heldusse ja hallastusse polest, selle õnnetama mehhele woiks tehha, et teinmale wähhegi abbi saaks?

Üks wanna mees. Kes sesugguse jättise peäle woib hallastada, kes omma sü läbbi raisko lähhäb! Üks teine assi olleks, kui teinmale Summala nuhtlus olleks juhtunud; siis olleks iggamehhe kohhus, ni paljo abbi tehha, kui agga joudo olleks: agga nüüd!

Josep. Se on keif tõesti, ja oige moistlik-kult mõrtelbud! — Agga ommete ma tean ü h e m e est, kes ka nurjatuma ja kangekaelse rahwale head sowis, ja head teggi: kes peälegi omma waenlaste eest Summalad pallus, kui nemmad tedda kibbedaste pinasid: „Jesa, anna neile andeks, (ütles temma) sest nemmad ei tea mis

„nem-

„nemmad tewad!“ — Se olli meie on nis-
reggia Jesus, ja temma on meie märki jäta-
nud, et meie peame temma jälgedes käima.
Mis temma kül olleka meie asemel siin teinud?
Kas ta olleka kül siin ilma abbita jätnud sebda
dinetuma meest, kes ka joobnust peast ei teäd-
nud mis ta teggi, kui ta ommad lojusfed ilma
tasumatta metja holeks fättis? —

Sejinnane kōnne kōis selle rahwa lābbi sād-
dame, nemmad waartsid halleda filmaga selle
mehhe peäle, kellele se willefus olli sattunud, ja
ollid kahhe wahhel, kes pidid allutust teggema
rāfima, ja mil wiisil nemmad pidid selle waese
mehhele abbi teggema. Kui Josef sebda nāg-
gi, siis wōttis ta nenda rāfida.

Josep. Ma nāān teie filmist, minno ar-
mad sōbbrad, et teie keik lahke sādamega inni-
mesfed ollete, ja heal meel tahhate armo heita
liggimesse peäle: selle eest saab Juunmal teid ja
tele lapsi ja lapse lapsi dñnietama. Agga ma
nāān ka, et siin ei olle kerge assi āraarwada,
kūida selle waese mehhele woiks abbi tehha, ilma
et se āhhele ehk teijele raskeks tulleks, ja et ka se
mees omma holetusse pārrast hopis ilma niht-
lusfeta ei peāfeks. — Nisuggusis asfades ellen
minna agga saksa maal āht wāgga tullosa sombe
nāānud, mis lābbi, kui āks sesuggune luggu tul-
leb,

leb, sebdamaid keik saab sōritatud. Saksamaal
on iggas kallas āks kulla wōd̄rminder, ja
sel kulla wōd̄rmāndril on kaks abbimehhe
fōrwās: ja need kolm innimesfed on siis otse kui
āks kohhus ommast kēest kalla sees. Kalla
rahwas wallitjewad needsinatsfed omma kohro
mehhed, iggal aastal ennesa hulgast, ja pūād-
wad ifka nisuggused mehhed wālsjawallitseba, kes
tarkuse ja hea jādame polest tutwad on. Nem-
mad wallitjewad ifka kolm meest, sest et kuus
filma ennam nāwad kui kaks filma, ja et āks
ainus mees wahhest omma sōbbradele ja suggu-
lastele woiks hōlpo tehha, ja teistele woiks liga
tehha: agga kui kolm on, siis iggaāks ennemin-
ne woib wigust kättesada. Nemmad wahheta-
wad need kohto mehhed iggal aastal ūmber,
et need kolm meest aegamōda ennesale ei woiks
liga woimust wōdita, ja muud kalla rahwast hal-
waks pidada: sest nāād teādwad ni hāsti se
wōd̄rmānder, kui ka temma abbimehhed,
et nemmad tullewāl aastal jālle nisamma head
on kui keik muud tallomehhed, ja et se uys kūs-
la kohhus ennast nisammate nende wasto saab
ālesnāitma, kui nemmad ennast teiste tallomeeste
wasto ālesnāitsid: nenda siis āks modk teist
modka ifka tuppes peab. Nendefinnaste kolme
mestele annawad siis kalla tallopoiad keik woimust
en-

enneste ülle, nenda kui agga ühhel kohtul peab ollema, ja kuulwad nende sanna, ofsego olleks se moisa wannema sanna, ja peawad neid sures auus. — Se källa wõõrmünder ja temma abbi mehhe on nüüd seks, et nemmad keige küllakonna kaswo eest peawad hooft kandma: et nemmad se peäle peawad waatma, et keif källa rahwas rasfast ja siwosa ello aiaks: et üks teisele üllekohhut ja liga ei teeks: et rido ja taplust ei sünniks: et iggamees omma oigust teeks: et ükski holetusse läbbi omma warrandust ei raisflaks: et, kui üks innimenne willetsusse sisse satutub, nemmad peawad noud piddama, kui temmale woiks abbi sata, ja keif nisuggused asjad. — Mis teie arwate, efs se olle mitte üks hea wiis? Sel wiisil ei olle mitte tarwis, igga rühja palja asja pärrast moisa wannema kaela peäle kaita: ja peälegi igga mehhele saab ussinamast ja selgemast oigust moistetud, sest et moisiik tallomees ifka parremast teab teise tallomehhe asjad ärraarwada, kellega ta ühhes küllas ellab, kui moisa wannem, kes kangel on, ja ei sa keif asjad emma silmaga nähha ja omma kõrwaga kuulda? Mis teie arwate sest wiisist? —

Nüüd wastasid jälle keif need mehhe ühhest fuust: „Küllap sedda iggaüks nääd, et se peab üks wägga tullus asfi ollema.

Jo

Josep. Kas meie siis santimad mehhe olleme, kui saksama tallopiad? Efs meie siis ennesa heaks üht nisuggust källa kohhut ommast kääst ei woiks ehhitada?

Küllakubias. Kes meile waestele kül sedda lubha annaks! Kui meie sesuggust julgust wõttaksime; siis olleks kül warsti moisa piits meie selgas.

Josep. Ei sedda olle karta, wanna isfa: minna tunnen meie moisa wannema parremast! ma ollen tedda tundnud lapselt kadik, ja tean tedda läbbi ja läbbi. Temma on walli, se on tõssi, agga ükspäinisi kangekaelse ja nurjatuma rahwa wasto: agga temma on ka helde omma allamatte wasto, kui nemmad sannakulelikud on, ja temma ei ihhalda ühtigi nenda keigest sabbamest, kui et temma allamatte kääsi hästi kääks, ja et nemmad hõlpsa põlwe woiksid ellada: ja keif mis teie seks agga ettemõitate; se on wiisist temma mele pärrast. Sepärrast woin ma julgeste se eest seista, et teie sellepärrast moisaga tülli ei sa, kui teie sedda head wiisi ka rahhate üleswõtta. Weel ennam! ma tahhan sedda ennesa peäle wõtta. Katseks ühheks aastaks woiksite teie sedda wiisi minno arwades ifka üleswõtta: ja kui teie siis näte, et se teile kaswo ei sata, siis wõtte teie sedda jälle mahhajätta. — Mis teie arwate?

3 2

Neib

Need mehhed ollid nüüd monne filmapil-
mise nenda kui kahhe wöhhel, et nemmad ei
teädnuud, mis nemmad piddid ütlesma. Siiski
need moistlikkumad neist kül tundsid, et se asfi
heaks peaks minnema, ja need santimad tallo-
poiad arwasid ennesa meles, et sedda ommete im-
meks woiks katsuda, sest et se üks ni imme-
lik asfi olli, mis ei olnud enne kuultud. Agga
ükski ei tahtnud se esinenne olla, kes olleks
tahtnud ütelda, mis ta sest arwas. Kui Jo-
sep sedda näggi, ütles ta: „mä nüüd, et teie
„kahhe wahhel ollete, ja ükski ei tahha piete suud
„lahki tehha. Ma tahhan teile ses hólpo tehha:
„iggauks kes arwab, et se wiis kellest minna
„teile siin juttustasin, ettewõtmise waart olleks,
„se wisago omma kúbbara seia minno kúbbara
„kõrwa mahha.“ — Ei olnud need sannad ni
pea temma suust wájas, kui keif kúbbarad Jo-
sepi ees maas ollid: ei jánud ühtainustki
páhha.

Josep. Noh, se on tõssi! sedda ma ei
olleks uskund, et ühhe kúlla rahwas nenda ühhe-
melelised woifsid olla! — Nüüd ei olle meil
muud teggemist, kui et meie need perremehhed ka
lasseme seie palluda, kes siin ei olle, ja siis woie
me seddamaid omma kúlla kóh h u t álleseh-
hitada.

Neid

Neid ei olnud enam kui kolm tallomeest,
kes nende seistsit waia ollid, need ollid wánna
Jago Mihkel ja kaks teist. Unneks tabba-
sid nemmad neid keif kóddo, ja kui se mu rah-
woke kulis, et nenda keif perremehhed kóffo kut-
suti; siis koggusid ennast keif kel ellaw hing sees
olli fenna kaskide alla kóffo, noor rahwas, nae-
sed ja lapsed, sedda immet nággema, mis nüüd
piddi sánbima. Kui nüüd need kolm tallopoiad
ka ollid kókkotulnud, ja neile sai nimmetatud,
mis piddi ettewõetama; siis ollid nemmad sega
wággá rahhul, sest et nemmad woistlikkud ollid.
Isseárranis kitis wánna Jago Mihkel sed-
da ettewõtmist, üteldes: „ma olleksin ammogi
„sowind, et meie ühhel ehk teisel wiisil olleksime
„woinud selle sure hukatusesele abbi tehha, mis
„meie kúlla álle on woimust wõtnud: agga mis
„ma woisin tehha: minna ollin üksi, ja teised
„keif minno wastased, sest et minno meel ei tei-
„nud ommad páwad kõrtsis wiwitada. Agga
„nüüd ma lodan wisist, et meie kúllas hopis
„üks teine ello peab tullesma.“

Josep. Ma tean tõeste, et sinno lotus ei
sa ráhjaks minnema. — Ja nüüd arwaksin ma,
et meie seddamaid hakkaksime neid kó h t o m e h h i
wallitsema. Et nüüd meie aus Kállakubjas se
keige wannem mees meie hulgas on, ja et tem-

3

ma

ma ka nüüd sebda Küllakubja ammeti allespeab; siis olleks minno armades oigus, et temma seks korrafs: Külla wõõrmündriks saaks seadud. Kes nüüd ses asjas minnoga ühhes nouus on; se wisfago omma kübbara jälle seia!

Sadamaid ollid jälle keif kübbarad Josepi ees maas —

Josep. Noh! se olli jälle tehtud! — Et nüüd se kochto meeste wallitseminne wägga pitkale ei wiwis, ja et ses ühtegi ekitust ei sunniks; siis on saksamaal se wiis, et külla wõõrmünder rahwa hulgast kuus meest nimmetab, ja et siis perremehhed neist kuest mehhist, kaks meest wälja wallitsewad, kedda nemmad wõõrmündri le abbimehhi ks seadwad. — Kui teiegi sebda asja sel wiisil ette wõõretaksite; siis olleks ta peagi tehtud.

Keif rahwas arwas sebda noud heaks, ja külla wõõrmünder nimmetas kuus meest, kedda temma moistlikkumaks piddas, ja nüüd pidid perremehhed nende hulgast wallitsema. Agga üks paar nored neunatargad mehhed tullid senna wahhele ja ütlesid: „miks siis meie tohhi ka räkida? eks siis meie sanna olle nisamma hea kui perremeestegi sanna.“

Josep. Ei mitte, mo armad söbbrad! perremehhed on dssego talle wõnnemad: nemmad

mad peawad keige asjade eest hoolt kanbma, ja keige eest kostma; sepärast on neil ka üksipainis se oigus, et nemmad woimwad keige asjade sees, mis külla heaks ette wõõretakse, arro piddada: ja muud mehhed, kes ei olle perremehhed, keigeenamiste nored mehhed, peawad heaks wõõtma, mis perremehhed sadwad, ja peawad sanna kuulma, senni kui nemmad isse perremehhi ks sawad. Se on nenda keiges mailmas, sepärast teiegi; sega peate rahhul ollema.

Nenda siis perremehhed wallitsefid nende kuu meeste hulgast Nootsi Kristiani, ja Uus-talo Tomast: ja need seati abbimehhi ks.

— Kui nüüd se tö sai tehtud, siis ütles Josep: „nüüd on se wiis, et iggamees lähhäb neid usi, „kochtomehhi terretama, ja et iggamees „nendele kät annab, ühheks tunnistusseks, et „nemmad nende kochto moistmisesega tahtwad rahhul olla, ja keige asjade sees sanna kuulda.“

— Wanna Jago Mihkel olli esimeenne, kes läks neid usi kochtomehhi terretama: ja nendele kät andes, ütles ta: „Summal önnista- „go teie ette wõõretamisefed, ja laske keif asjad kei- „gile heaks tulla, ja hästi korba minna! Min- „nust peate teie näggema, et ei pea ükski ollema, „kes warremast teie sanna kuleks kui minna.“

— Nenda siis iggamees järrestikko kochtomees:

meeztele kät andis, ja sannawõtmist tootas: ja keik rahwas olli rõmus, et nemmad sedda ette wõtmist ni usinast ollid lõppetand.

Wimaks tuli ka Jofep, ja süddamo rõdm hiilgas temma silmnäus, et temma head nouud, mis temma sõbbra polest omma nabri rahwale andis, ni hästi wastowoeti, ja ni kauniste kor- da läksid. Ta wõttis wisipärrast kühbara peast mahha, ja ütles needõnnatsed sannad, mis wäg- ga tähhele pannemise wäärt on.

Jofep. Ausad kohtomehhed! Minna sorwin teile keigest süddamest õune ja õnnistust teie ue ammeti üllespidamiseks! Teie ollete keik kol- mekeste moistlikkud ja truid mehhed, sest kui se nenda ei olleks, siis keik kulla rahwas ei olleks teile sedda auu teinud, et nemmad teid nisugguse aulikkõ ammetisse on üllendanud. Agga nüüd on ka teie kohhus üllesnäita, et teie selle lotuse wäärt ollete, mis rahwoke teie peäle pan- neb. Sedda ei woi teie milgi wisil, kuid üks- päinis seläbbi, et teie allate ennesa mele tulletate, et se ammet, mis teie nüüd ennesa peäle wõttate, üks raske ammet on. Teie ei wõtta ühtegi wähhemat asja ennesa peäle, kuid sedda, et teie rahhate keige, selle kulla ja iggauhhe ükslase meh- ke õnnistust siin kallas, omma hõle ja murre läbbi kaswatada ja kosjutada. Saks lähhäb
suurt,

suurt, märkamatta suurt hõolt ja mure- ret tarwis. — Eõssi on, et teie ei sa keige se sure murre ja waewa eest mitte üht paljast kop- pika palgaks: agga se tunnistus, mis teie enneste süddame tundminne teile saab andma, kui teie truid ollete ommas ammetis, se tunnistus, et teie liggimestele ollete head teinud, et teie häb- da ja willetsust ollete ärrawõõrnud, ja rõmo ja õnnistust inimeste keskes kaswatanud; se on ennam wäärt kui keige mailma warrandus. Peä- legi tootab Jummal isse, teie waewa rohkeste teie kätte rassuda: nenda kui temma isse omma Prohweti Danieli su läbbi ütleb: (Danieli ra- motus 12. peatükis, 3 salmis) „need moistlik- „kud peawad paist ma kui taewa lautuse paiste, „ja need kes paljo saarwad eiguse teie, kui täh- „hed ikka ja iggaweste.“ — Sefinnane üppris suur tootus saab siis ka teile täidetud, kui teie truid ollete ommas ammetis: ja se auustus, mis kulla rahwas teile saab üllesnäitama; se saab teile weel peäle sedda. — Jummal isse juhhatago ja toetago teid, et teie ses aastas, mis peagi on mödalainud, omma hõle läbbi paljo head woiksite sata sellefinnatsese ausa kulla rahwale! —

Kui Jofep needõnnatsed kõnneb sai lõppeta- nud; siis pallus ta neid kohtomehhi, et nem- mad warri algmiseses selle willetsa tallopoia asjad
pidid

piddid ettemõdema, sest et kui se ühheks teiseks
 korraks wiiviks, se waene mees ei saaks pihho-
 tait faero mahha tehtud. Need kohtomehhed
 ollid sellega rahhul, ja tahtsid sebdamaid sedda
 meest ettekutsuda: agga Josef pallus neid üht
 filmapilkumist kannatada, ja ütles neile, et se
 nenda kui halb assi olleks, kui üks kohhus nenda
 otse jalla prält lähhäks kohhut moistma: et sepär-
 rast keiges mailmas se wiis olleks, et kohtowan-
 nemad, ja kohtomehhed ifka ühhe laua tagga
 istuwad, ja et nemmad sepärrast ka wäljaspidi
 sesugguseb kumbed üllesõdtrad, et need, kelle
 üle tulleb kohhut ja oigust moista, ei woi mõ-
 telda, et üks kohhus üks nalja assi olleks, waid
 et nende südda sebdamait kui nemmad kohto ette
 astwad, auustussega saaks täidetud kohtomeeste
 wasto. — Sepärrast lastis Josef üht weikest
 lauda kõrtesti tua, ja kolm järgi, ja üht walget
 linna, ja üht waagnatait puhhast wet. Sedda
 walget linna la utas ta laua peäle, need kolm
 järgi asutas ta nenda ümber lauda, et üks laua
 otas olli källa wõõrmündriile, ja üks
 temma parremal, teine temma pahhemal kael
 olli, nende kahhe kohtomeestele, ja kesk
 laua peäle panni ta sedda waagnatait puhhast wet.
 „Se walge karo, (ütles ta), tähendab keiges
 mailmas süddame waggadust: sepärrast on se

walge

„walge linna ühheks märgiks, kohtomeestele ni
 „hasti kui nendele kes kohto ees oigust õstiwad:
 „kohtomehhed peawad iggaford, kui nemmad
 „seia laua tahha mahha istwad, ennesa mele
 „tulletama, et nende südda wagga peab ollema,
 „et nemmad ei pea ühhelegi, agga jõbbra polest
 „hõlpo teggema kui temmal wõris on, agga kel-
 „legi wiikka ja waeno polest liga tegaema, kui
 „ta ilmaõta on. Need kes õigust tullewad
 „õstima; peawad mälletama, kui nemmad sed-
 „da walget linna näwad, et se üksepäimis, kelle
 „südda wagga on, siin tõhhib lota oigust leida;
 „agga et se kes karwa lussega ümberkäib, ja
 „walskuse läbbi liggimest tahhab petta, ei tõhhi
 „lota, et ta sel wiisil siin kohto ees aego saaks. —
 „Nenda on ka se wagen puhta weega ühheks
 „märgiks, et kohtomeeste südda puhhas peab
 „ollema keigest walskusest ja üllekohtust, ja sel-
 „ge kui se wessi, kelle sees sebdamaid igga wä-
 „hene roist näikse: temma peab ka nendele, kes
 „kohhud õstiwad, Märgiks ollema, et, õstewi
 „iggaks sest selgest weest läbbi wagna pohja woib
 „selgeste nähha, nenda näab Jummal ka nende
 „süddamed pohjani läbbi, kas karwalus, kur-
 „jus ja walskus nende sees on, ja saab üksford
 „neid raskest nühlema, kelle süddamed selged
 „ei olle, kui nemmad ka innimeste eest ommad
 „karwalusseb joudwad peita.“

Müüd

Nääd wõttis Jofep need kolm kōhto-
meest ennefega wāhhe fōrwale, ja rāfis nend
dega ürrifest aega fallamiste. So ta wist neile
juttustas, mil wiisil wōdral maal üks kōhhus
wisipārrast patakse: sest et need mehhed, ehk
nemmad kül muibo moistelikkud mehhed ollid,
siiski enne sesuggust asja ei olnud nainud, ja ei
woind teada, kuida nemmad estealgus pidid
aego sama. — Kui nääd kōhtomehhed laua
tahha said mahhaiskud, siis astus Jofep wisipārrast
laua ette, wõttis kōbbara peast mahha,
kummardas ja tōstis omma kaebdust sel wiisil:
Jofep aus kōlla wōdramünder, ja armad kōh-
tomehhed! Siin on teie kōlla mees, nimmega
Hinsō Weep, kellel minnewal pūhhapōwal se
willetjus on olnud, et metsalisesed temma hoost
ja üht herga on tapnud sel aial, kui temma omma
naese ja kahhe teiste meestega fōrtsis olli jomas,
mis läbbi siis temma lojusfed ilma kinnipan-
matta jäid. Ehk ta nääd kül isse tunnistas
ennast sūallusfeks ollewad ses, et ta liaste on
jonud, siis on temmal ommete se lotus teie, ausa
kōhtomeste peäle, et teie temma peale wōd-
raksite armo heita ja hallastada, ja ühhelgi wi-
sil noud pidada, kuida ta woifs ommad odbrad
mahhatehtud sada, et ta tallo ei lähhäks raisko, ja
et temma wācimat lapset ei peaks nelga surrema.

Nääd

Nääd kutsus kōhhus Hinsō Webo en-
nefa ette, ja küsis, kas se keik nenda ollefs, ja
misjuggused mehhed need ollefsid, kellega temma
fōrtsis olli jonud. Kui kōhtomehhed keik said
läbbiküsinud, ja sedda otjust ollid tärtesanud,
et need kaks mehhed mimmega Wohlakā Toots
ja Kirbo Lallo, fōrtsis ollid jonud, ja pealegi
Hinsō Webo ollid kutsunud kortsi joma; siis kōs-
kisid nemmad nende kolme meestele ni hästi kui
keige mu kōlla rahwale, et nemmad wāhhe pid-
did fōrwale minnema, senni kui kōhhus saaks
selle asja üle noud pidanud.

Ürrifeste aia pārrast kutsuti need kolm meest jalle
ette, ja keik kōlla rahwas foggus ennast jalle üm-
ber kōhto lauda kuulma, misjuggust oigust kōh-
hus pidid moistma kui nääd keik olli waiksaks
sanud, siis hakkas kōlla wōdramünder sel wiisil
fōnnelema:

„Keige kōlla rahwa nimmel, kes meid on
„kōhtomoiistiaks tōstnud, anname teile siin teada,
„et meie sel wiisil kōhbut olleme moisinud: —
„ehk kül Hinsō Weep omma ennese sū läbbi
„on willetsusse sisse jattunud; siis arwame tem-
„temmale ommete sel wiisil abbi tehha, et Woh-
„laka Toots ni hästi kui Kirbo Lallo,
„temmale iggaüks üht herga peab andma, od-
„dra teggemise aiaks, ja sedda sepārrast et
„nend

„nemmad selsesamma jomisfe sū allusef on, ja
 „peälegi Pebo on ukkufkanud fõrtfi tullemma joma.
 „Selle eest agga peab Hinfo Pebo naene,
 „kes selle asja jures keigefurem jū allune on,
 „tullemal raswel ni hāsti Pohlaka Toofite
 „kui Kirbo Lallole, iggauhhele uht naela
 „keddrust keddrama. Peale sedda anname meie
 „iggauhhe kulla mehhele sedda lubba, Pebo le
 „hea mele polest ni paljo abbi tehha kui joud an
 „nab. Ja sedda keif oigusse polest.“

Nūud tahtsid Pohlaka Toofis ja Kirbo Lal
 lo wasto panna ja ennast wabbandada, et nem
 mad ilmafata ollefsid, ja et nemmad Hinfo Pe
 bo ei olleks wāggise fundinud joma: agga keif
 kulla rahwas fitis neid kohtomehhi, et nemmad
 diete olled oigust moistnud: ja nenda ka need
 faks mehhele pidbid, järrele andma ja sanna kuul
 ma. — Hinfo Pebo naene tahtis ka hakkada
 suud prufida, et se kedrus temmale rasfeks pidbi
 tullemma: agga temma mees waigistas tedda pe
 gi, üteldes: „Pea suud! sinna nurjato inni
 „menne! sinno sū on, et meie tallo asjad tāt
 „nini ei olle forda lainud: agga se peab se wiim
 „ne forf ollema, et ma sulle jomist nenda lassefi
 „nuhtlematta jada. Sinna pead mulle eddes
 „pidbi tōdd teggema, et so pea suitseb orfas:
 „kūl sa fitis jomist mahhajattad.“

Nenda

Nenda fitis selle pūhhapāwa dhra jälle orfa
 sai, ja iggauhks lāks koio pole, se kulla rahwas
 tāis immed nende asjade ūlle, mis nemmad tāt
 na ollid nāinud ja kuulnud; ja Josefpi sūdda
 tāis tōmo, et temma hea nou ni hāsti forda lāks.

Nelias Pūhhapāaw.

Tanna olli kange wihma sabdo, sepārast Jo
 sep ei saand mitte kullasse minnema. Siiski
 et temma need pūhhapāwa dhitud jo ommas me
 les ūksford selle kulla rahwa heaks olli seadnud;
 fitis ei jātud ta ka sedda tännast pāwa mitte il
 ma prufimatta, waid ta wōrttis kätte, ja tulle
 tas omma mele, misfuggusef kāsud ta wōdral
 maal olli kuulnud, mis järrele kulla kohhus
 rahwa ūlle kohhud moistis. Needfinnatsed kās
 sud hakkas ta ūllespannema kirjas, ja wōrttis ette
 neid omma kulla rahwale luggeda, kui ta jälle
 pidbi kullasse tullemma, et ka nende kulla wōdr
 mūnder ja kohtomehhele nende kāsude järrele
 woifsid oigust moista, kui keif rahwas need kās
 sud heaks arwaks. —

Agga se kulla rahwas olli jo nenda õppind
 Josefpi selfsis ollema, et se tännane pāaw nende
 melest ei rahnud orfa saba. Ūkski ei teadnud,
 mis ta pidbi ettewōtma, et se aeg temma kaest
 pidbi

lõpma. Ennemiste ollid niisugused pãwad ifka kõrõsis wiwitãtud; agga nõud olli surem hull rahwa seas, Jõsepi kõnõde lãbbi targemaks lãinud. Sepãrrast need keigemõistlikumãd siis ramato kõte wõtsid, ja luggesid omma tallo rahwaga. Teises lãksid naabri tallusse wõõrsi, ja aiasid jutto. Kes weel tuhãused ollid, heitsid ahjo peãle maggama. Need keigenurjarumãd lãksid wanna wiisi jãrrele kõrõsi, ja lakkusid juud filmãd tais.

Neid kõesub, mis Jõsep tãnnasel pãwal õlleskirjotas, tahhan ma teile ka siin õllepãnna, et teie nãte, kuida muud mõistlikud ristii nimmesed pãudwad mõistlikumaks sada, ja selãbbi omma pãlwe hõlpsamaks tehha.

II. Hingamisse pãwast.

1. Needa pãhhapãwal joobnud leitakse; se maksab seddamaid wiiskõmmend koppika sãkko rahha kõhtomeeste kõtte: ja kui temmal rahha ei õlle; siis teeb ta kaks pãwa waeste põllul tõõd: on ta verremees, siis teeb ta need pãwad lojussega, on ta sullase mees, siis teeb ta neid jalla.

2. Kui kegi pãhhapãwal rido tõstãb, õlgo joobnust ehk selgest peast; se maksab seitsekõmmend wiis koppika; ehk ta teeb kolm pãwa waeste põllul.

3. Kui

3. Kui kegi joobnust peast ehk muudo õlbust; ses pãhhapãwal õht teist meest hakkab pekama; se maksab õht rubbla: ehk teeb nelli pãwa waeste põllul.

4. Kui õks verrenaene pãhhapãwal joobnud leitakse, siis maksab ta kaks uut walmist serki kõhtomeeste kõtte.

5. Kui õks mu naeste rahwas joobnud leitakse pãhhapãwal; se peab õht naela takko kõdrust kõhtomeeste kõtte maksama, ehk panti andma, mis ta leikusje aial kahhe pãwa tõ lãbbi waeste põllul peab lunnastama.

6. Kui naesterahwas pãhhapãwal kõrõsis Farmopiddi sattuwad; siis makswad nemmad õhtekõkko kuu tãit wãrta kõhio kõtte, ehk andwad panti, mis eest iggãõks kolm pãwa waeste põllul tõõd toeb.

7. Kes kuu mãel rido ja taplust tõstãb, saab seddasamma nuhtlust, mis teises ja wiendamas kõsõs on seãtud.

8. Kes rõõmsas kõggõbuses lãhhãb needma ja kurjaste wanduma; se maksab wiis koppika.

9. Õks noor mees, kes hãbbemattumal ja siwotumal wiisil tãttarlastega hakkab nalja aiama ehk roppu te wõitlema, ehk nende ribed seltsis rãwõetama; se maksab kãmmen koppika.

Õks noor tãõdruf, kes kuu mãel ehk ma rõõmsas

edõmsas foggobusfes, siwoto nalsa poissbega hæf-
fab aiama, ehk woitlema; saab üht päwa waeste
põllul sitta lahjutama (se nuhtlus on habbits.)

11. Üks perremees ehk perrenaene, kes püh-
hapawal ommad wäetimad lapsed lasseb ennesa
mele järrele mõda kulla ulitsatte joosta ja walla-
tust tehha; maksab kaksükümmend wiis koppika,
ehk teeb üht päwa waeste põllul.

12. Poisskesed ja tütarlapsed, kelle käed
jo haakwad taiboma tõle, kui need pühhapawal
mõda kulla ulitsatte koerust tewad, ehk juurt illo
ja hoiskamist peawad; sawad waeste põllul ni
paljo tödd teggema, kui kohhus nende peäle
panneb.

13. Kõdda pühhapawal, kui päike saab la-
jale lainud, weel kõrtsis leitakse; se maksab pole
rubbla salko rahha, ehk teeb kaks päwa waeste
põllul.

Wies pühhapaw.

Kui Josef nõud jälle küllasse läks; siis wõte-
tis ta needfinnatsed käsud, mis ta olli üllespan-
nub, ennese kasa et ta neid kulla rahwa ees woiks
üllesluggeda. Küllasse tulles, tulli kulla Wõõr-
münder jo temma wasto ja ütles temmale, et
keigel rahwal jo iggaw olleks tedda jälle nähha,
ja

ja et nemmad jo ollid kartnud tedda haige olles
wad, sest et ta ni kaua wiwis. Josef tannas
tedda ni hästi temma kui keige kulla rahwa sbb-
brusee eest, ja wabbandas ennast sega, et minne-
wal pühhapawal wägga rop ilm olli olnud. „Teie
„käsfi on ommete (ütles ta) sel wahhe aial
„hästi käinud, ja keif asjad on hästi forda
„lainud?“

Kulla Wõõrmünder. Küllap muido keif
asjad hästi forda lähherwad; agga meil kotho-
meestel on raske ammet.

Josef. Se eest on teil ka suur palk lota, kui
teie truid ollete ommas ammetis. Jo se südda-
ue tundminne, et meie liggimestele olleme head
teinud, on üks suur palk.

Kulla Wõõrmünder. Se on tõssi! kui
meie agga jouaksime ni paljo head tehha, kui
meie heal meil tahhaksime tehha. Agga sagge-
daste keif meie hool ja waew lähhää tühhiseks ja
meie ei tea, kuidas meie peame aego jama. —
Nenda olli minnewalgi pühhapawal: wihamase
ilmaga ollid monned jomakoerad kõrtsi lainud:
ollid seal suud silmad tais lakkund, ja juurt rido
tõstnud, ja ühhe mehhele olli auk pähhää lödud,
et Jummal parrago wähhhe waia olli, et nem-
mad temmale otsa peäle ei teinud. Meie läksi-
me kül kohhe senna ja püüdsime rahho sata; ag-
ga

ga mis sa tahhad tehha joobnud innimestega, kes
otsego weiksed on, kel ep olle meelt peas!

Josep. Käl meie selle wasto ka tahhame
abbi leida. Minna ollen ka jo sepeäle mõttel-
nud, ja ma tahhan ommad mõtted keige foggo-
dusfele teäda anda. —

Kui nemmad kaskibe alla joudsid, ja källa
rahwas ennast jälle ollid kokko koggunud; siis
haktas Josep neile neist kaskubest nimmetama,
mis ta olli üllespannud. Jggamees ihhaldas
neid kuulda, keigennamiste need kohtomehbed,
sest et nemmad lootsid nende läbbi omma amme-
tis wähhje hõlpo leida: sepärrast pallusid nemmad
Josepi, et temma neid neile pidid ülleslugge-
ma. Josep ei lastnud ennast kaua palluda,
waid maenitsee agga rahwast, et nemmad oige
terrawaste pidid tähhele pannema, et nemmad
näaksid, kuida wodral maal innimesed keige rüh-
ja palja asjade peäle murret pannerwad, kui need
asjad rahwale woiwad tulosaks miäna, ja keif
kahjo ja pahhandust kaugekt jo ärrapõrda. —
Se peäle lugges ta neile need käsud, ja kui ta
neid olli lõppetand, käsits ta rahwa käest, mis
nemmad neist armasid.

Källa Wõõrmünder. Käl se üks tark
mees wois olla, kelle peast need käsud tullid.

Koost Kristian. Wisist jeäl maal, kus
rah-

rahwale neid käsud on annetud, ei kulukse päh-
hapawal jomisest, egga riust, egga mu pahha
kõmbedest.

Uustalo Tomas. Iapsedki seäl õppetakse
pühhapäwa kalliks pidama ja pühhitsema!

Josep. Se on keif tõsi käl! Ugga ni hästi
kui se wodral maal nenda on; ni hästi wõdks se
siingi maal olla: ja wel enneminne siin: sest
saksja maal pidid rahwoke esite järrele mõtlema,
ja nisuggused seäduused teggema, mis neile tullo-
saks pidid tullesma; agga teil ei lähhä sedda wae-
wa mitte tarwis, teie leiäte need seäduused siin
walmis, teie wõite neid agga ennesale wõtta, ja
omma ello nende järrele aiada. Ja õnnis on se
rahwas, kes mu rahwa kahjust ni hästi, kui
nende hea kõmbedest moistab õppetust wõtta om-
ma kasuks!

Wanna Jago Mihkel. Ma loban, et
meiegi källa rahwas ei lähhä sedda õnnistust en-
nesa polest ärra lükkama.

Josep. Se olgo nüüd teie murre! Minno
murre on olnud, need seäduused ennesa mele tul-
letada ja üllespanna: teie murre olgo neid kässo
õhto ülleswõtta ja seäda, et rahwas nende jär-
rele ellab.

Källa Wõõrmünder. Ugga kui meie need
käsud ka ennesale seäduuseks wõttame; kuhhe
meie

meie siis rahhaga peame minnema mis need maksawad, kes need käsud üllestwad?

Rootsi Kristian. Seeb se olli, mis minnogi mele tulli! Ja siis se waeste p'd'd!
Mis se peab tähhendama? sedda minna ei moista.

Josep. Sedda tahhan ma teile seddamaid sellerada. Iggas küllas keiges mailmas leitakse waesti, kes ei joua, ehk wannusse pärrast, ehk hatgusse pärrast, ehk mu ihho wigga pärrast tödd tehha, ja omma pead toita. Nüüd on monnel maal se wiis, et iggas küllas, kus puusta maad on, üks tätkite addra alla woeta. Se ma jaab siis nuhtlusseks nendest harritud, kes külla kochto seäduste wasto ekstwad: ja se willi mis need maad andwad ni hästi, kui se salko rahha, mis siise tulleb, ja need serkid ja kued, sawad nende külla waeste toidusseks ja kattereks prukitud. Sest keiges mailmas peawad külla rahwas sedda ühheks sureks häbbiks, kui üks innimenne nende küllast, kes wannusse ehk mu wigga pärrast ei jouaks isse omma pead toita; woõdra rahwa jures kaitks kerjamas. — Kui wahhest ni paljo waiisi ei olle küllas, et keik se willi ja rahha nende toidusseks kulluks, siis ostawad need kochromchhed selle eest, mis alle jääb, ramatub, ja jaggawad need kehwa mehhe lastele ommas küllas, ehk nemmad püüdwad mu wiisil kehwaale,

kes

kes willetsusse läbbi, ilma omma süta kehwaale on läinud, abbi tehha.

Külla Woõrmünder. Woeh! Woeh!
se on üks wägga tullus ja kitusse wäärt wiis, ja keigeennamiste meie päiwil, kuskochto polest se käsk on, et ei töhhi üleki kerjamas käia. Ennemuina ehk weel monni sant joudis holsfaste omma pead toita, sest et ta möda maad hulkus, ja iggamees hea süddame polest jaggas ni paljo kui tal taitis jaggada: agga nüüd, Jummal parrago! nüüd ei heideta santidegi peäle ennam armo; waid salkwad lastwad neid seddamaid kinniwõtta ja wangi alla wia.

Josep. Sedda teie ei tohhi mitte immeks panna: se on keiges mailmas nenda, kus agga moistlik wallitus on: ja se on üks wägga hea seädus. Sest esite sünnib kerjamise läbbi saggedaste suur üllekohhus ja walskus: monni terwe priisk innimenne, kes ei wiitsi tödd tehha, lähhab hulkuma, ütleb ennast wiggane ollewa, ja hea süddame polest jaggab monni innimenne temmale, ja kui oige tössine waene tulleb siis ei olle temmal ennam jaggada: teiseks lähhab monnigi kerjaga hulkumisega raisko, õppib jomise ameti, ehk surreb wimaks aia äres nalga ehk külma, kui temmal järrele kulajad ei olle. Agga se ei woi sündida, kui külla rahwas isse ommad

waesed toidab: sest ommas küllas on waesed tutwad, iggamees teab kes ideste waene on, ja kes foerusse pärrast tahhab kerjamise peäle heita: ja siis teab ka külla kohhus oige waestele ni paljo jaggada, et nemmad ei sa ülbeks, egga wot nägga nähha. — Siin meie maal, kus Jummal tännatub igga külla jures põllo maad liastegi on; siin olleks se üks wägga ferge assi, üht nisuggust waeste põldo walmistada, ja kui se assi üksford jone peäle saaks, siis hõlpsaste sedda woiks üllespidada.

Uutsio Tomas. Agga minna mõtlen ommete, et kui nüüd ka meie rahwoke need seadused wasto wõttab, ja ei peaks saggedaste nende käskude wasto eksitama; kes siis sedda waeste põldo peaks harrima?

Josep. Minno armas kohtomees! Minna ussun, et sest esste algus ei olleks tarwis karta, sest et jure hulga rahwa seas saggedaste küll eksitudes sünniwad, nenda et läbbi aasta küll weel teopäwi järrele jääksid. Agga kui ka meie külla rahwoke ni moistlikud olleksid, et nemmad teaksid ennast eksitudes eest hoida; eks siis peaks külla rahwa hulka mondagi leitama, kes ilma sundimatta, hea mele polest, kui temmal wahhelist aega on, üht ehk teist päwa lähhäks waeste põllole tödd teggema! Eks meie keik ei tea, et Jummae

mala sanna ütleb: „kes kehwa peäle armo heidab, se laenab Jehowale, ja se tasjub temma kätte, mis ta head teinud!“ — Ja mis woib tallomehhele fergem olla, kuid et ta üht ehk teist päwa waeste heaks kullutab!

Roofsi Kristian. Agga minno arwades, kui se tö waeste põllul peab nuhtlusseks ollema nendele kes seaduste wasto eksiwad; siis küll keik muud ausab innimesed häbbiks pannerwad, waeste põllal tödd tehha: ja nenda siis wimaks se põld ommete harrimatta jääks.

Josep. Selle kartuse wasto on seddamaid üks hea nou: teie woite agga sedda seadust tehha, et üks pääw igga nädaldas peab ollema, kus nuhtlusseks ei pea tödd tehtama waeste põllul, ja kus se ausa rahwale sureks auuks olleks, waeste põllul tödd tehha. Nenda woiks sid need kes nuhtluse wäärt on, esmaspäwal, teisipäwal, kesknädalal, neljaspäwal, ja laupäwal tödd tehha waeste põllul, ja se olleks siis ka nendele häbbiks; agga se redine pääw woiks üks au-pääw olla, kus need kes on eksinud, ei tohhiks waeste põldo putuda: ja sel päwal siis iggamees kes tahhaks, hea süddame polest, woiks seal tödd tehha.

Kulla Woõrmmünder. Se on ka tõssi. Ja pealegi on üks nisuggune tö keige külla rahwa

hulgale üksid, mis mengibes woib tehtud sada.

Rootsi Kristian. Ugga kust, meie semet wõttakime waeste põllole?

Josep. Kui kellelgi küllas sedda joudo ei olle, et ta ehk monnegi topiwõrra semet esimesheks mahha teggimiseks hea süddame polest woiks anda; siis tahhan minna se est seista, et esimeenne seemne moisa polest peab antama.

Wanna Jago Mihkel. Minna annan emmast käest üht walka rukkis semet, ja tahhan sedda ka omma nouga mahhatehha waeste põllul. — Zummal on tänmini minno kätte waesta dnnistand: kuida woiksin ma temmale parremast tanno anda, kuid seläbbi, et ma ka waestele jaggan!

Kui keik külla rahwas need sannad kuulsid, siis läks se nende süddamest läbbi, ja keik waestid üksi filmi ja täis immetellemist **Wanna Jago Mihkli** peäle, ja ükski ei ussaland suud lahti tehha. Gest tannini olli keik rahwas ifka ommas ebbausjus ja rummalusjes arwand, et Mihkel üks pahha mees pididi ollema, kes kuras kombede ja noidmise läbbi ennesale rikkust olli koggunud. Gesinnane rummal eksitus olli sest tulnud, et wanna **Jago Mihkel** ifka nende seletist olli tagganend, sest et ta sedda liajomist kei-

keigest süddamest wihtkas, ja selle rahwa roppud rõhmustamisjed ja illo ei woind sallida, waid ifka omma kodds tassaselt ellas, ja ka omma tallo rahwast koddo piddas, et nemmad kurjas seletis kurjad kombed ei õppiks. — Ugga nüüd et nemmad näggid, kuida **Mihkel Zummalale** auustust andis temma heateggemiste eest, ja et ta warsi walmis olli lahke süddamega jaggama ja head teggema waestele, nüüd tulli ortego häbbinende peäle, nende endise rummalusje üle. — Külla wõd r m ü n d e r olli esimeenne, kes jälle hakkas kõnnelema. Ta pakkus **Mihkile** kät ja ütles: „Ma ollen sulle liga teinud, sest et ma sind ei olle tundnud: anna mulle andeks minno eksitust! minna ei arwand mitte, et sa ni hea ja lahke süddamega mees olleksid: ma ollen sind laimand meie ausa naabri **Josepi** wasto: „wanna naeste juttud kuulnud, ja rummalast peast järrele aiant, ilma et ma isse olleksin wõdtnud omma filmadega watada ja järrele mõtelda. Gest on nüüd mo meel haige, ja mul on häbbi nähhes, et sinna, sedda meie keik põlgasime, parrem mees olled kui meie keik.“

Wanna Jago Mihkel. Minna ei teadest mis ma selle kõnne peäle pean kostma. On kegi mind pahhemaks pidand kui ma ollen; siis on mo jüdda rõmus, kui nemmad näwad, et

nemad ses on efsind. Agga ma ei sowiks ka mitte, et mind fegi parremaks peaks, kui ma ollen. Ja siin ei leia ma middagi mis ma olleksin teinud, mis ni sure rido wäärt olleks, kui teie mulle annate. Mis ma teggin, se olli mo kohhus tehha.

Külla Wõõrmünder. Se on kõnneseturd kui üks aus mees peab kõnnema. — Ja nüüd mo armas külla rahwas, eks meie südda meid ei peaks ka kihhutama sedda teggema mis meie kohhus on tehha, sedda mödda kui iggaaühhel sedda joudo on! Edsi on, meie olleme keit waesed talomehed: ei olle ühhelgi meie seast wilja pihhositait jaggaga: agga terwed kaed ja liimmed on meie Jummal andnud, ja ka nendega woime meie nendele abbi tehha, kel terwed kaed ja liimmed ei olle. Et meie nüüd tunneme, mis tulusad seadusset need on, mis Josep meile siin ülleslugges; siis wõtkem need ennesele ommaks wõtta ja nende järrele eddaspidi ellada! — Kes minnoga ses asjas ühhes nous on, se pango omma kääbara seie minno kääbara kõrwa! —

Seddamaid ollid surem hulk kääbarad ühheskous. Need mehhed ükspäinis, kes minnewa pühhapawal kõrtsis ollid riidlenud, ei julgenb ommad kääbarad teiste hulga panna, sest et nemmad kartsid, et nemmad feigeesimesesed piddid ollema, kellele kohto polest nuhtlus piddi peäle

peäle pantama. Agga sest neile ei olnud kaewo, et nemmad tahtsid wasto panna, sest surem hulk tundis need seadusesd head ollewa; ja nemmad piddid sega rahhul ollema, mis surem hulk heaks arwas. — Sepeäle pallusid k o h t o m e h e d, et Josep need käsud weel üksford piddi luggema, et ükski eddaspidi ei wõiks ennast wabbandada, et ta ilma teadmatta olleks käskude wasto efsinud. Sedda siis Josep heal mehel teggi. — Nüüd kül monningad isekeskes nutrifesid, feigeennamisse need naesed, kes wiina armastasid: agga ei senna ennam olnud parata, mis tehtud olli, se olli tehtud.

Külla Wõõrmünder ja Kohto mehhed piddid nüüd warsi nende ue seaduste järrele kohhut moistma nende meeste üle, kes minnewal pühhapawal ollid jonud ja rido tõstnud: agga Josep tulletas nende mele, et ükski ei woi enne üht käsko piddada, enne kui temmale se käsk on anneturd, ja et ükski enne ei olle nuhtlusse wäärt, enne kui ta ühhe käsko wasto on reinud. — Se nou siis iggamehhe mele pärrast olli: ja et nüüd kallis ilmoke olli, siis maenitjes Josep neid, et nemmad hulgakesse piddid minnema wäljale, ja puusta maas ehk leppikus üht kohta wälja wallitsema, mis nemmad iggaweseks aiaks waeste p d l l u k s woifsid seada, et nemmad

mad jo sel suwvel ruffid fenna siise woiksid mah-
 ha tehha. „Ma tahhan, (ütles ta) weel
 „monned head seäduuse, mis rahwale kaswuks
 „tullewad, ja mis ma weel saksamalt ollen me-
 „les pidband, üllespanna: ja kui siis kegi nende
 „wasto eksid, siis on teil warsi üks paik walnis,
 „kus se, kes on eksinud, omma eksituse eest
 „woib wähhje waewa nähha, ühheks mällestus-
 „seks, et ta eddespidi teab ennast eksituse eest
 „hoida.“ — Keik rahwas olli sega rahhul,
 ja nemmad läksid ühhel meel wäljale.

Kui nemmad läksid minnema, siis hakkasid
 ennamiste noor rahwas eel ja läbbistikko jooks-
 ma, kui sea portsad. Ugga Josef hüdis neid
 taggasi ja ütles: „ei mitte nenda, mo armad sõb-
 brad: Keik asjad peawad wiispärrast aetama
 mailmas: ja keigeennamiste üks sefuggune suur
 assi, mis meie nüüd lähhame ettewõtma, üks
 assi, kellest need kes nüüd alles norokesed on,
 siis kui nende pea halliks lähháb, peawad juttus-
 rama omma laeste lastele! — Reiges mailmas,
 kus wälja minnakse üht asja soritama, mis ühhe-
 le foggodussele heaks peab tulles; seäl astu-
 wad kochtomehhed eel: siis tullewad wannad
 tallomehhed, ja noor rahwas jääb wiimseks.“
 — Nenda siis süngi se küllarahwas Josepi
 nou järrele omma wälja minnemist allutas.

Külla

Külla Wõõrmünder läks eel, temma jär-
 rel käisid need faks kochtomehhed, siis perre-
 mehhed, wimaks noor rahwas ja naesterahwas.
 — Se põllo wäljawallitseminne ei teinud neile
 suurt tülki egga waewa: sest sel küllal ollid igga
 wälja al puusta: maad. Sepärrast läksid nem-
 mad esite keska wäljale, ja modestid seäl üht
 tülki maad, mis ruffi alla pididi sama, ja pan-
 nid märkid kust sadik waeste põllo raia pididi jooks-
 ma. Nendajammoti teggid nemmad ka ruffi
 wälja al ja oddra wälja al. Nende meel teggi
 algmisses keik need waeste põllud ühtefokko jätta,
 agga pärrast arwasid nemmad, et sest eddespidi
 tülki woiks tulla, lojuste pärrast: sest nemmad
 siis sel wiisil jæggo teggid. — Kui need märkid
 said pantud, kus peenrad pidid läbbijooksma;
 siis käänsid nemmad jälle koio põle. Josef
 jättis neid Jummalaga, sest et õhta olli peäle
 joudnub, ta maenituses neid, et nemmad nüüd
 pidid röömsad ollema, sest et nemmad üht head
 ettewõtmist hästi ollid lõppetand, ja et naeste
 rahwas koio minnes illusad röömsad laulud pidid
 laulma. Se maenitus olli nende mele pärrast:
 nemmad hakkasid seddamaid laulma, ja laulid
 keik sedda teed käies, nenda et kui Josef koio
 joudis, temma weel sedda röömsa laulo heält
 faugelst kulis.

Rues

Rues pühapääw.

Sel näddalal olli Josepil üks suur mele pah-
handus olnud, selle kulla rahwa rummalusse pär-
rast. Üks kulla mees olli tulnud temmale üht
wakka leiba laenuks palluma, ja olli temmale se
eest pole wakka maad pakkunud, et ta senna ruk-
kid woiks mahha tehha. Josep olli püüdnud
temmale selgeste filmade ette ülesnöita, et se
üks hirmus rummalus olleks, ja et iggamees,
kes sel wiisil wilja laenuks wõttaks, enam kui
nelja wõrra sedda kautaks, mis ta laenuks wõt-
tab. Agga se mees olli temmale wastusseks an-
nud: „mis meiesuggune waene peab teggema,
„kui kirtsas käes on. Ja se ei olle ni wägga im-
„meks panna! Meie küllas on ammust aiaft se
„wiis olnud, nenda laenada, kui oige hädda
„kätte tulli. Meie kõrtsis olli ennemulha üks
„salsa kõrtsmik, se teggi monnelegi tallimehhele
„sel wiisil abbi: ta andis wakka wilja, ja ei
„wõdnud ühtegi makso se eest, kuid ükspeinis se
„est mis monningane olli jonud: agga selle eest
„teggi ta tallomehhe pdllole üht wakka wilja mah-
„ha, ja leikas ennesele mis Jummal andis kas-
„wada.“ — Josep õppetas tedda, et siis ei
olleks immeks panna, et se kulla rahwas kehwaaks
olli läinud: sest et, sedda wähhem tallomees
mah-

mahha teeb, sedda wähhem ta leikab, ja kes
suurwel ühhe wakka semet nahka panned, se pan-
neb teisel aastal kümme wakka wähhem salwo.
— Eht nüüd kül se mees ni rummal olli, et
Josepi õppetus ei hakkand ta pähhä; siis lae-
nas ta temmale ommete hea süddame polest üht
wakka rukkid, et ta neid süggisel pididi jälle kätte
maksma. Agga ei olnud se mees ni pea koid
joudnud omma wilja kottiga, ja rahwale räkind,
et Josepil weel hea hulk wilja aitas olli; siis
ollid ka seddamaid kolm teiseb mehhed Josepi
jures, wilja laenuks pallumas. Eht nüüd Jo-
sepil kül lahke südda olli, ja eht ta kül heal
melel liggimesele abbi teggi, kus ta agga jout
dis; siis näggi ta ommete, et se liale lähhäks,
kui ta iggahhele nenda jaggaks, ja et temmale
wimaks isse woiks kirtsas kätte tulla. Sepärrast
teggi ta nüüd omma süddant kowwaks, ja lastis
need kolm meest ilma abbita jälle koid minna. Ta
wõttis ka ette, et ta, kui ta jälle pididi küllasse
tullema, keigeennamiste koho meestega tah-
tis noud pidbada, kuida selle häddale woiks abbi
tehtama, kui rahwal tõest hedda käes olleks.

Se olli siis ka temma esimesenne murte, kui
ta tänna küllasse tulli, kus koho mehhed ni
hästi kui mu rahwoke tedda jo ootsid. Ni pea
kui nemmad jälle, ommas wannas paigas kas-
fide

habe al ollid aefunud; kánis Josef kónned selle kúlla rahwa raake põlwe peale, mis úlle nemmad jo monne nádala eest ollid jurto aiand. Ea kúsis, kas weel úhhegi mees olliks, mis nemmad wimati selle asja úlle ollid kónnelend?

Kúlla Wõõrmünder. Sinna náitsid meile, et tallomeeste waesus meie maal ei olle Jummalas sü, egga Moissa Wannematte sü: ja lubasid meile teisel puhhul állesnáita, kus siis se sü peaks ollema. Minna ollen párrast sedda weel selle úlle járrele mõilenud; egga ei olle mitte otust kátte sanud.

Josef. Dige kúl! Ja sedda mis ma rootasin, tahhan ma tánna táita. — Kolme sannaga tahhan ma nimmetada, kus se sü on: ja ma lodan, et teie sedda ei woi pahhaks panna, kui ma otsekohhe kui úks tõssine mees nenda rástin, kui mo súdda tunneb sedda tõeks ollewa.

Kúlla Wõõrmünder. Summal hoidko, tes sedda woib pahhaks panna!

Josef. Kolme sannaga siis on meie ma rahwa waesusse sü neis kolmes asjades: 1) liis jomisses, 2) holetumas maiapiddamisses, 3) laste kaswatomisses.

Kúlla Wõõrmünder. Kúllap jomissel ikka paljo súud on; egga —

Josef. Eest liast jomisses ollen minna teile jo ni paljo rákind, et ei peaks ennam tarwis ollema, sannukest sest lausjuba. Siiski tahhan ma sest weel nimmetada, et úkski ei woiks ennam m'bdagi selle wasto rákida. — Igga laps woib árraarwada, kui paljo kallist aega meie ma rahwas selle kurja ammetiga kullutarwad. Kui nemmad sedda aega ráteggemisse peale panneksid; mis suurt kaswo woiksíd nemmad ennesele selábbi tehha. Ugga wõtkem weel járrele arwada! Rahheteistkümne wákka wiljaga, woib úks táis innimenne hõpsalt omma pead toita lábbi aasta: ja kaksteistkümend wákka wilja jouab igga innimenne hõpsalt ennese td lábbi tenida. Kui nüüd egga úhhel jomakoeral ei olle úggisel ennam kui kaksteistkümend wákka wilja, ja kui jomakoer egga úkspäinis iggal puhhapáwal ja surel aasta puhhadel ni paljo tahhab jua, et ta joobnuks láhháb; siis láhháb temmal wáhhemalt igga páwal kuus Koppifa seks tarwis; se teeb wáhhemalt lábbi aasta úks Rubbel ja nellikümend Koppifa. Nüüd 140 Koppikad ei woi ta tulesi wõtta: ta peab se ette, kui willi oiges hinnas on, wáhhemalt pool kolmat wákka wilja máma. Nüüd ei já temmale ennam kui úhheksa ja úks pool wák wilja járrele: sepárrast, kui sitta weddamisse aeg kátte tulleb, siis on temma leib otjas. Ja

nüüd peab temma leikusfest sabik näsga nägema. — Ühhest wakkast saad sa nelli suurt leiba, ja ühhe nisugussu leiwast woid sa kahe heksa päwa pristist ellada: se leib maffab 20 Koppika, agga need 20 Koppika jood sa hõlpsalt tahhes päwas nahka, ja nääd se eest kuus päwa näsga. Peäleegi kui sa pühhapäwal olled jonud; siis on so siesekonnad nõrgaks läinud, ja sul lähhäb nüüd näddalad ennam sda tarwis, kui sul olleks tarwis läinud, kui sa pühhapäwal nisamma kassinaste olleksid ellanud, kui sa argipäwal ellad. — Selle arro järrele woib nüüd iggamees ärraarwada, kui paljo wilja ühhel tallol mehhel raisko lähhäb, kui ta jodik on: fest sel tulleb meie ma rummala wiisi järrele monnedki jodud tehha: warrud ja mattusjed, kossi winad ja pulmad, ja Jummal teab misuggused jodud. Kui meie nüüd sedda keif kofko arwame, siis ei olle immeks panna, et monnel tallomehhel jo enne lihhamõtte leiwapalloke käest ärralõppeb. — Eks se ei olle tõdsi?

Kõlla Wõõrmünder. Kõllap sedda woib sõrmede peäl ärraarwada, et se tõdsi on.

Gohlaka Toors. Agga miks parrast siis meie moisa wannemad kõrtsid ehhitawad, ja wiina ja õllud sees peawad? Nemmad tahkawad et meie peame joma! fest nendele suur kaswo tulleb.

Jo

Josep. Ei mitte, mo armas sõbber! Moisa wannemad ehhitawad ommad kõrtsid hea süddame polest, tekaiatele hõlpsuks. Kus woiksid sa õmaia ja sõdmisse asjet leida, kui sul teed on kaimist, kui kõrtsid ei olleks te-äres! Peäleegi on üks su-tais wiina, kui sedda harwast woetasse, termisse rohhuks innimesele, ja üks toop õllud talwel sure pakkasega, ehk sumwel sure pallawaga, kinnitab tekaia nõrga süddant. Eks Moisa Wannemad wiina ja õllud kõrtsis peawad: agga mitte et rahwas peawad suud filmad tais lak-kuma.

Kirbo Lallo. Se luggu ehk woib olla teis kõrtsides, mis maantee äres on. Agga mis nemmad siis källades kõrtsid ehhitawad, ja miks nemmad siis kõrtsmikkude peäle nurrisewad, kui kõrts hästi ei jookse?

Josep. Esite käib enamiste igga källast üks tee läbbi, kui se ka suur maantee ei olle: siis on ka källa kõrtsid tekaiate heaks. Teiseks siis on, nenda kui minna jo ülesin, harwast üks futais wiina, ehk üks toop õllud, termisests: separrast, kui igga källa innimenne, kes wahhest süddame kinnitusseks, ehk topidõllud, ehk futait wiina tahhaks wõtta, peaks selle parrast iggakord moisa minnema, sis lähhäks temmale paljo aega raisko. Sejamma luggu on ka, kui üks ehk

R 3

teine

teine ennesa fátte on leikand, ehk jalga rajund, ehk kui hobbone on üht hawa saand, ehk weiksed on teine teist kaewand, siis woiw nisuggust wigga peagi parrandaba, kui sebda winaga hautakse. Et nüüd kellelgi ei olleks sunnt hulkumist, ja aiawit- mist, kui temmal nisuggune tarwidus olleks; seks ehhitawad wannemad ka wahhest kõrtsid kállades. Ja kui wannemad wahhest kõrtsmikkude peäle nurrisewad, siis ei olle se mitte sewárrast, et nemmad wáhhe rahha ja kaswo saatwad; waid se on hea sáddame polest: wannemad sowiwad, et iggamehhele hõlpo saaks tehtud; agga kui kõrts- mik holetu on, ja ei olle wadm omma ammeti peäle; siis monni tekáia, kes omma Koppika eest ennesele tahhaks surust wõtta, ehk monni tallomees, kellel ennesa ehk lojuuse hawale wina tarwis láhháks; peab ilma jáma. — Waat seks ehhitawad wannemad kõrtsid. Ja nenda on saksamaal ka se luggu: seál on ka iggas kál- las ennamiste úks kõrts; agga siiski ei leitakse seál ialgi joobnud rahwast, sest nemmad on seál moistlikumad, ja úks innimenne arwab sebda seál ennesa keigesuremaks hábbiks, kui ta sattuks liast Zummalá wilja wõtma.

Kálla Wõõrmünder. Kállap so feif woiw tõiwi olla; agga siiski arwan ma, et meile tullusam olleks, kui meie Moisa wannem sebda

sebda kõrtsi hõpis árrahawitaks; sest et meil ni paljo jomakoeri kállas on.

Josep. Arwab sa, et sest abbi tulleks? Ei minna usu! Sest kui siin kállas ka kõrtsi ei olleks; siis jomakoerad láhháksid teise kállasse, wõdra kõrtsidesse: ja selábbi tulleks weel surem aiawitminne ja kahjo. — Agga kui meie kálla mehhed parremad maiamehhed olleksid; kál siis teine luggu tulleks, ja kál siis aegamõda ka jo- misse kõmbed mahhajaáksid. —

Kálla Wõõrmünder. Ei minna sest kál teaks laita: meie kálla rahwote teeb kál ka tõiwi ja nááb waewa, ja peab murret; agga siiski ei olle figgidust.

Josep. Se tulleb sest, et ed ei tehakse moistlikkust, ja murre ei fantakse tarkussega: ja seeb se teine assi ollt, mis ma ütlesin, et meie tallomehhed santid maiapiddajad on. Sebda woiw iggaüks sebdamaid selgeste árraarwada, kui ta agga wõttab wáhhegi járele mõttelda. Siin on se aus mees, wannu Jago Mikkel Teie isse ütlete, et temma ei láhhe ialgi Moisa aita ette semet egga leiba otsima, waid temmal on ommast káest ifka wilja pihhoráis áetas, ja wanna ei lõppe temma saltuust, enne kui ta udiw siise korjab. Peálegi on temma ruffid keige par- rajad keige kálla wálsa peál, ja temma õõdra

seras halsendab alle keige mu källa pölbude, et lust on peält nähha. Siiski ellab temma ses-sammas källas, kus teiegi ellate, ja temmal on sesammasuggused maad kääs, kui teistelgi, ja temmal ei olle suremad heinama jaud kui teistelgi. Kust se nääd tulleb, et temma käsfi parremast käib, kui mu källa rahwal? Käge isse Mihkel, kust se tulleb?

Wanna Jago Mihkel. Jummal on minmo kätte tödd önnistand.

Josep. Dige kül! Agga sinno kaed teggid ömmete tödd! — Ja kas siis temma pöllu peäle äfsi wihtm sabbas, kui teistel poud olli, ehk kas temma pöllule äfsi päike paistis, kui teistel liig wihtm olli? Kas Jummal läks temma pärrast imined teegaema? Mis teie armate?

Källa Wöörmünder. Ei sedba kül olle olnud: äfs ilm ja äfs woos on temmal olnud, nenda kui meilgi.

Josep. Kuida siis temmal mehhikesel pärreem pölw on kui mu rahwal sammas källas?

Källa Wöörmünder. Ja Jummal sedba teab!

Josep. Se on tödsi, et Jummal sedba teab; agga minna tean sedba ka, ja sedba woib igga moistlik ännimenne teada. lasse Mihkel isse ällersäkib, mil wiisil ta omma maiapiddas

mist

mist on aiand, et ta nenda nouumehheks on sanud! Kas so isea olli rikkas mees?

Wanna Jago Mihkel. Jummal pärrago sedba rikkust! teggi moisas wölgö nonda kui teisefki.

Josep. Kuida sa siis teggid, et sa wöllast lahti peäsid?

Mihkel. Negamdda. Källap olli raske algmiseses, agga wäbbe hawalt Jummal aitis ömmete. Esite ma tassusin süggisel keik moisa wöllad: siis pidasin arro, kui paljo leiba mul leikussest sadik mo perrele tarwis läks; ja siis ma hakkasin warfi süggisel omma wiijokest kous pid-dama ja kassinud pallofesed idma. Ma ollin ka suwvel hulka kapstad kaswatand ja naerid, ja ollin obblifad ja natid kuiwatand, neid mo naene fetis lemeks ja nenda wäktasime älle talwe. Kül olli se kibbe; agga siiski sel wiisil mo wiijoke ldi ette pärrast Dellipühini: ja teisel aastal ei olnud mul ennam poolt ni paljo wölgö maksta, kui es-simesel. Kolmandemal aastal sain ma aego nenda waese wiisil, leikusseks sadik, ilma leiba wötmatta.

Josep. Waat se olli se essimenne asfi! Kui keik meie ma rahwas sedba noud wöttaks, siis peagi teine luggu tulleks ja peagi se hädda ja waesus häwwiks meie hulgast. Agga seeb se

S 5

sant

fant maia piddaminne on: es site leikawad meie tallopoiad ommad ruffid, kui nemmad weel oige kúpfed ei olle: sest jo kahhaneb úks hulk nende kátte wahhelt árra: teijefe, kui wiljoke saab salwo korjatud, siis on priisk ello káes, siis sódđ iggamees selget ruffi leiba, ni paljo kui ta agga jouab ennesa sise mahhutada, siis seisab leib hommikust dhroni laual, siis on lastelgi keige pitkase páwa leimawalloke louade wahhel, ja karjakannikas pihhus: Kolmandeks, kui náúd need kallid joulo páhhad peále joudwad, siis ei olle sémisfel ortla. Ets se olle mitte prasúminne? Sel wist ei olle immets pauna, et párrast Joulo jo tallomehhe salwo pohjad hakkawad paistma, ja Kúúntla páwal wiljoke ortas ja nálg jálle káes on. Ja nenda siis tallomees aastast aastani kehwa maks láhháb. Ets se olle siis mitte sandi maia piddamisje sú?

Kúlla Wódormúnder. Kúllap se nenda woib olla.

Josep. Ei se woi úkepainis nenda olla, waib se on tóest nenda. Agga wann a Mihkel, kuida sa sedda tabbasid, et so wiljoke wáljal ifka parremast kossub, kui mu kúlla rahwa willi?

Mihkel. Minna páúdsin ifka omma pólud kangest sirtada.

Josep. Kúllap so tallo siis warfi algmisesse tuggew olli lojusse polest?

Mihkel. Jummal parrago! úks pahhane wanna ruun, úks paar kahhe rohho sed hársa mullikad, ja úks lehm, se olli keif mo warrandus, kui ma hakkasin maia piddama.

Josep. Kuida sa siis korda said? So sulle wist Moisaft abbi tehti?

Mihkel. Mis abbi mul sest olleks olnud? Moisa lojus sed olleksin ma piddand kátte maksma. Ei ma láinudki moisaft abbi osima; waib ma piddasin omma naefega nouw, ja meie mísi me minno pannelwódd ja prest, ja temma röhhud ja kúrowerikko, ja temma wáhhesed hóbbed dab: selle rahhaga ma siis wahhetasin omma wanna runa úhhe tubbli márra wasto ja andsin wáhhe peále: ma ostsin weel úht lehma súggisel hodawal aial ja úht warfa. Peálegi rotisin ma omma rahwaga ni paljo hainamaad kui ma agga joudsin, et ma woisin ommad lojus sed hásti úllespiddada. Teisel aastal reggi márra mulle warfa: sedda ma kaswatafin ka, nenda kui ka mo wasfikad, kui mo lehmad poegisid. Ja nenda mind Jummal ánnistas, et mul wie aasta párrast kolm priiskid ohhosed ollid, ja káunikenne laubarais lojus sed, et ma joudsin omma pólbo úlleúkste sirtada. Ja pari aasta párrast, kui

kui mo noor m arra jo poegis, siis m astin ma
wanna m arra, ja  ht wanna h arga, jo ost-
sin ennesale u kemad pannelwodd, ja naesele par-
remad h bbedad, ja laiemat k wverikko, kui
need endised ollid, ja ostsin temmale patri pealegi:
sest lojuuse kaswatamine on mulle p arrast monda
head Koppika maiasse saatnud, ni h asti lojuste
eest mis ma p arrast aega m dda m sin, kui ka
woi eest, mis ma iggal aastal linna wiisin.

Josep. Waat se olli se teine asfi. Kui
keik meie ma rahwas sedda noud w dtaks; k l
peagi teine luggo tulleks. Agga meie ma rahwa
suren hulk ei kanna suggogi murret weikse kas-
watamise eest. Monni  lleanneto tallomees
l ppetab omma lojust t hhise kauplemisse ja wah-
hetamise l bbi, nenda et ta wimaks hopis jalla-
mehheks j ab; ja siis on temma wiimne lotus
ikka moisa peale: se peab siis abbi teggema, kui
ka tallopoeg ennesa koerusse ja holetusse l bbi on
raisko lainud. Harw on se tallomees, kes oigel
wisil hoolt kannaks, ommast k est lojusted kas-
wataba: suren hulk, kellese Jummal lehmikest
on  nnistand, m  b ommad wasfikad, kui nem-
mad monne n ddala wannaks sawad, t hja hin-
na eest  rra, ehk panneb isse neid nahka p hha-
de aial. Kuida sel wisil tallomees woib kossuda?
Kuida temma p llud woiwad oiget wilja kanda,
kui

kui nemmad aastast aastani uut rammo ei sa,
innimesse hole l bbi? Esite kui tallomehhel
kasfin lojus on, siis l hhawad temma p llud lah-
jaks, ja teiseks woib temma t  kasfina lojusse-
ga, et ta ei ja oigel aial maad harritud ja semet
mahhatehtud: sest temma siis aastast aastani
w hhemad ja haltwemad wilja leikab. — Peale-
gi on se lojuuse kaswatamine ni kerge asfi, kui
innimenne agga tahhab w hhegi hoolt se peale
panna! Temmal ei l hhe muud tarwis, kui et
ta aega m dda ifka p ab ennam heinamaad rofi-
da, ja et ta siis talwel ommad mullikad ja s l-
lud, mis temmal kaswamas on, oigel aial
s dab ja jobab ja siis kui head p wopaisfed ilmad
on, neid pallawas laudas, sitta haurus wangis
ei pea, waid neid saggedaste w lja las-
seb, hulkuma ja jallutama. Kui inni-
menne sedda teeb, siis ei olle temmal kopsu t bbe
egga muud haigust karta, kui ta agga lojustele
p hastand s fi ette ei anna. Ja kui tallomees
lojustest tuggewaks l hh b, siis keik temma tal-
loasti parremast sigib. Eks ei olle t ssi?

K lla W dorm nder. K llap se t ssi on?

Josep. Wanna Mikhli maiapiddamine
on  ks t ssine tunnistus, et se t ssi on. —
Agga, wanna Mikhel, weel  ht asja tahtsin
ma sul k sfida! Kuida sa sedda teed, et kew-
wadelgi,

wabelgi, kui mu rahwa lojusfed ja hobbofed ni rammotumad on, et neid peab sabbapiidi ülleskergitama; sinno lojusfed ikka ühhesuggused rammusad on kui süggisel.

Mihkel. Esite on mul Jummal tännatub ennem lojusfed, nenda et mul ei lähhä tärwis neid nenda pinada ja waewada, kui se kel kassin lojus käes on: ja siis sõdan ma ommad lojusfed ikka üht wiisi: sedda kaera pihhorait, mis ma hobbofele süggisel annan, sedda annan ma temmale ka kerwabel, ja se jahho kammalotais, mis süggisel mullikatte jomaaias on, se ei lõppe neil ka kerwabel.

Josep. Waat se olli se kolmas assi. — Meie ma rahwal on se rummal ebbausk, et, kui lojusfed agga süggisel rammusad on, siis peab nende rammo ka kerwabel wasto piddama. Sepärrast wiiskawad nemmad süggisel ni paljo kaero hoosteale ette, kui nemmad agga tahtwad süa. Nähd nelab hobbone kaerad terwelt sisse, ja aiab neid ka terwelt jälle taggant wälja, ja ei wõtta sest rammo. Sesugguse sõdmisega on siis kaerad ammo enne Joulõ orjas, heinad lõpewad ka, ja wimaks sõwad waesed lojusfed katuse õlgi. Kas siis on immeks panna, et nemmad raisaks lähhäwad?

Källa Wõõrmünder. Källap se tõssi on.

Jo

Josep. Nenda ollen minna teile siis nende sinnatete kolme asjade läbbi, selgeste üllesnaitnud, mis ma teile saa wähe matte asjade läbbi weel woifin üllesnaita: et sant matapiidaminne meie rahwa waesusse sü on. Agga wanna Mihkel, kuida sa algmiseses aego said, kui sul kassin perre olli?

Mihkel. Ets mulle siis Jummal olnud lapsi annud? Ehk mo lapsed käl algmiseses wäetimad ollid; siis ei annud ma neile ommeti maad laiska peksta. Minna teggim omma naese ja ühhe orjaga (sumwel olli mul weel wõdras waimo poisike) keli wäljaspidised ja Wõisa tõdd: ja lapsõkesed teggid koddõ kätte tõdd. Kui mo tütered wie aastased ollid, siis istusid nemmad jo takko koonla tagga ja keddrasid et lust olli peält nähha. Ja kui mo wannem poeg kolmetiistõimne aastaseks joubis, siis ei lainud mul ennem tarwis wõdra orja piddada.

Josep. Waat siin tulleme meie selle kolmandama asja peäle, mis ma rahwa waesusse sü on: se on, laste kaswataminne. Agga se on üks assi, kellest paljogi tulleb juttu-tada; sepärrast peame meie sedda teisjeks korraks jätma, sest et aeg jo on hiljaks wiwind. — Jäge Jummalaga seks korraks!

Erts-

Seitsmes ja kahheksas pühhapääd.

Nelli päwa pärast sebda sai Joses haigeks ja ni woimatumast, et haigus temmale kül olleks otša peäle teinud, kui õnneks ei olleks üks moistlik tohter seal liggitail ellanud. Joses ei ootnud mitte senni kui haigus sai woimust wõtta, waid läkkitas sebdamaid tohtri järrele, kui ta ommas kehhas tundis, et haigus olli tullemas. Et siis tohter digel aial appi joudis, ja Joses truiste tohtri õppetuste järrele ellas ommas haiguskes; siis sai temma Jummal aabbi ja tohtri nou ja hõle läbbi jälle terweks. Siiski olli ta peäle kahhe nädala oige allawõdis maas. — Nüüd olli suur kurwastus källarahwa hulgas, sest et iggamees Josesi keigest süddamest armastas, ni hästi temma tarkusse ja hea nou, kui ka temma lahke süddame ja hea kõmbede pärast. Hulgakeste källa rahwas ifka tungis Josesi katsuma ja kulama, kuida temma haigussega piddi ollema. Agga tohter kelas kowwaste, et ükski wõdras innimenne ei piddand Josesi jure lastama, essite sepärast, et se üks kurri õhe tõbbi olli, mis peagi külge hakkab, teiseks, et haige saaks rahhul olla, mis läbbi temma haigus ennemine lahkuks. Nenda siis rahwoke

sega

sega piddi rahhul ollema, et nemmad iggal päawal äht innimest läkkitasid kulama, kuida Josesiga olleks.

Kümnes pühhapääd.

Nüüd olli Joses jo parremaks sanud, et ta joudis keppi noial wähe oues hulluda päwa waiste kääs, mis läbbi temma siis peagi kossus. Kui temma sõbrad sebda kuulsid, siis pallusid nemmad neid kohtomehhi ja weel kaks-teis mehhi, et nemmad piddid minnema keige källa nimmel Josesid terretama ja sebda rõmo üllesnäitma, mis keit temma tutwad seulle tundsid; et Jummal tebda olli parremaks aitnud. — Nenda woib üks ainus moistlik innimenne ürrikeses aias, ähhe terwe källa wiisid ja kõmbed muta. — Need kohtomehhed ja wanna Jago Mihkel ja weel üks mees wõtsid siis heal meel sebda waewa ennesa peäle, ja läksid keige källa nimmel Josesi jure. Sebda rõmo, mis need mehhed ni hästi kui Joses isse tundsid, kui nemmad kõtko tullid; sebda ei jowa ükski keel üllesrääkida. Sest Jago kül, et ma ütlen, et nende meeste südda ni tais olli, et nemmad ei saand paljo sanno suust wälja: nemmad andsid forra pärast Josesile kät, ja ei lausund sannokest: agga

R

se

se rööm ja se söbbruus, mis nende silmist hiljas, räkis parremast, kui nende keel olleks woinud räkida. Josesil tullid röömo piisqrad silmieise sedda nähhes: ja kui ta omma südbant sai wai: gistand, tännas ta sedda rahwast nende söb: bruuse ja hea mele polest, ja lubbas neile, kui ta rammo jälle koskuse, tullewal pühhapäwal weid küllas jälle tulla katsuma. Selle röömsa sannumega siis need mehhed jälle koiu läksid.

Uhheteistkümnnes pühhapäaw.

Nenda kui ükski hea asi siin maailmas ei sa fordaminnema, ilma et kurja innimeste kadde: bus ei püaks selle wasto pana ja keif head warst algmieses ärralämmatada; nenda olli se ka siin küllas nende hea seadustega, mis rahwas Joesepi nou järrele ollid teinud. Monned riggedad innimesesed, ja keigeennamiste need, kes omma holetusse läbbi kohro ees ollid nuhtluse alla sat: tunud; hakkasid Joesepi ja temma ellopiddamist mu rahwa ees laimama. Neidsinnar'ed pahhad kõnned sooksid peagi süüst suusse, ja tullid ka wi: maksi kōsteri ette. Se kōster olli, nenda kui mon: nedki seluggused innimesesed, üks waene mees rais wanna ebbausko, kulis heal meel wanna naeste juttud, ja ennesele wiisiks wōdnud, need

juttud

juttud ikka ennam lahjutada ja omma rummala tarkusse järrele ümbermuta! Sesinnane kōster läks nüüd seddamaid, kui ta need asjad Joesepi olli kuulda saanud, kirriko Joesanda jure, ja jut: kustas temmale, et Joesep üks innimenne olleks, kedda peaks hästi tähhele pandama, lest et tem: ma läbbi paljo kurja risti innimeste hulgas woiks fündita: ta ütles, et Joesep monnesuggused wälle õppetused püaks innimeste keskes laiale lahjuta: da ja et ta seks pühhapäwadel foggodussed peaks küllas ja seläbbi rahwast kelaks Jummalata fotta tullemast: ja ennam nisuggusid asjad. — Eht nüüd kül se Kirriko Joesand üks moistlik mees olli, kes ei wōdnud rühjad juttud kuulda, egga lainud ühhepokise sannume järrele arro reggema, enne kui ta rahwokest suud su wasto olli kuul: nud; siis arwas ta ommeri sedda asja selle wae: roa wāart ollewad, et ta laiemalt se järrele ku: laks. Sepārrest läks ta esmalt senna Moisa, kelle al Joesep elas, ja nimmetas Moisa Wan: nemale, mis ta olli kuulnud, et ta teada saaks, kas se tõssi eht walle jut olleks. Moisa wannem ei teādnud: temmale se üle ka diget õstust anda, waid kosris: „ma tean, et mo wanna Joesep „üks moistlik ja Jummalafartlik mees on, ja et „temma ei lähhe middagi etterōdima, mis woiks „liggimessele kahjaks tulla. Siiski ollen ma räh:

R 2

„hele

„hele pannud, et monnest aiašt, ni katta kūt
 „Josep minno wallas ellab, temma nabri rahs
 „was hopis teifiks innimesfiks on mudetud, kei-
 „geennamiste neis wiimsis naddalis: Keif mo
 „kullarahwas teeb omma teepäwi ilmalaitumatta,
 „ja tülüst ja riust ja kaebdusfest ei olle olnud
 „kuulda: Keigeennam pannen ma immeks, et
 „se somise ammet nende seas ni hopis on mahs
 „hajänud, ja sedda nään ma sest, et mo kortsis,
 „kus ennemuina iggal naddalel üks ankurwina
 „lõppetati; seäl ei jookse nüüd wies naddales üks
 „aukur. Ei ma tea nüüd kül, kust se peaks tul-
 „lema, agga ma ussun pea, et se Josepi tõ on.
 „Ma ollen ka ettewõtnud, üksford isse siina
 „küllasse miina; ja omma filmadega nähha,
 „kuida se luggo seäl on.“ — Selle kõnne peäle
 siis Moissawannem ja Kirriko Jesand kahhkestes-
 dhta pole lätsid küllasse.

Ramb Josep olli nüüd, Jummal tän-
 natud, jälle ommast haigusfest koshund, et ta
 jõudis omma wanna wiisi järrele küllasse miina.
 Sedda suurt rõmo, mis keif kulla rahwas tun-
 dis, tedda jälle nähhes, ei woi ükski üllesräähida.
 Nemmad koggusid ennast keif temma ümber, kuf
 mesilaised omma emma ümber, ja ei jäänd in-
 nimesse hinge, egga noort egga wanna, tulle-
 matta, waid iggaüks tikkus otse wäggise temma
 ligs

liggidale, temmale kät andma, ja rõõmsa film-
 näoga omma melehead üllesnäitma. Josep,
 kui ta iggaüks sai terretand, läks seddamaid
 nende seltsis nende illusa kaskide warjusse; kus
 nemmad wanna wiisi järrele mahha asiust. Agga
 ei nemmad saand omma jutto ni pea allutand,
 kui Moissawannem ja Kirriko Jesand küllasse
 tullid. Kui kulla rahwas sedda näggi; siis tabe-
 sid monnikad paggo miina, ja monnikad ennast
 peita, nenda kui meie sedda nurjatuma wiisi sag-
 gebaste meie ma rahwa keskes näme, et nemmad
 otsego wargad püawad kõrwale põggeneda, ni
 pea kui üks moistlik innimenne ehk üks wannem
 ommad' filmad näitab. Agga Josep kutsus
 neid taggasi, üteldes: „miks teie rahhate kõr-
 „wale puggeda? egga meie olle kurja tõbb teinud,
 „et meil tarwis lähhäks karta: egga meie moisa-
 „wannem ja meie Kirriko Jesand mortsutad egga
 „waentased ei olle, et meie ennast nende eest
 „peaksime peitma. Meie Moissawannem on
 „meie keifide isä ja heateggia, ja meie Kirriko
 „Jesand on meie keifide õppetaja ja nouandia ja
 „meie keigekallim sõbber: Kas head lapjed omma
 „isä eest paggu lähhäwad, ja kas moistlikud
 „innimesjed omma sõbbera eest ennast peit-
 „wad?“ —

Nenbe sannade lábbi siis Josef need pögge-
nejad finni pidbas, ja keif se selts láfs úcheekous
wannemad wa:rowdtma. Kui Moiwannem
ja Kirriko Island neid röömsa filmanäoga said
terretand; siis láksid nemmad ka kastide alla,
kühho kóhtomehhed kaks järgi lasid tua, et wane-
nemad woifid mahha asjuda: ja nüüd hakkasid
nemmad jutto aiama. Moiwannem kulas
nende maia asjade ja nende wilja järrele, ja
Kirriko Island kúsis neid, nende lapsokeste
järrele, kuida nemmad neid kaswataksid? Nüüd
juttu-tasid Josef ja need kóhtomehhed nennele
laimalt keif, kuida rahwoke kúllas nüüd omma
ello aiastid, ja mis üggused seäduused nemmad
isfeketes ollid teinud, ja kuida need asjad ollid
korra lainud. Josef pallus Moiwannemalt
andeks, et ta temmale keigist neist asjadest enne
widdagi ei olnud nimmetand, üteldes, et ta
wägga julge ommas lotusses olli olnud, et Moiwannem
nende tullusad ettewótmised ei woiks
laita, ja et ta keigeennamiste sefs neid olli nim-
metamatta játnud, et Moiwannemal sedda
surem rööm piddi ollema, kui ta keif need head
asjad jo ledaks hásti korra minnema. — Kir-
riko Island kitis nüüd keigest sáddamest keif selle
kúlla rahwa head ettewótmised ja head seäduused
ja ütles: „minna ollen julge, et ma seft kúllast

„jo úhhe ainsa aasta sees saan keigesuremat rööm
„nággema, keige mo kühhilsonna sees!“ —
Agga keigesuremad kitust andis ta Josefile se
eest, et ta isjennesa túddimatta hõle lábbi olle
úllesnaitnud, mis tännini úkski innimenne et
tahnud uskuda, et ka meie ma rahwast
woib innimesseks úmbermuta, kui ag-
ga moistlikul wifil oiget hoolt sepeäle pannakse.
— Moiwannem ütles: „ehk ma kúll omma
„wanna Josef i keigest sáddamest armastan, ja
„temmale keif head ja keif auo sowin, siis ei
„woi minna ommeti mitte sallida, et temma
„úkski omma jauks sedda auo saaks, et ta mo
„allamatte põlwe hopis õnsaks põlweks on muut-
„nud: s-párrast tahhan ma tanna seft páwast
„sedda hoolt kanda, et ma omma kúllasse úh-
„oiget moistlikko Koolmeistri saan: ma ei
„tahha sedda rahha, mis ma sefs kullutan,
„misksi panna, et agga mo allamatte lapsed Jo-
„sepi nou järrele saaksid moistlikkult úllastas-
„watud. Ma ollen julge sepeäle, et siis lapse
„lapsed weel mind sawad õnnistama, ja et min-
„na isse weel saan rikkaks mehheks, kui minno
„tallopiad heaks innimesseks, ja nou mehheks
„kosuwad.“ — Sepeäle Moiwannem ja
Kirriko Island jälle rõlda astusid ja láksid koi-
pole, röömsad seülle, mis nemmad ollid náinud

ja kuulnud. Jofep tõttas ka foio pole, sest et
pääw jo olli meremisfe peäl, ja tohter olli tedda
keelnud, külma õhta haurus olla, enne kui ta
oige tait rammo jälle olleks kätte sanud. —
Agga se külla rahwas olli wägga ommas parran-
damisfe ettewõtmisfes kinnitatud seläbbi, et ka
Moisawannem ja Kirriko Island isse, nende
head seabusfed ollid heaks arwand ja kiitnud.

Jutto Ramato teise jao ots.



Mainitsus luggialle.

Urmäs marahwas! Ma annän teie kätte
siin jälle üht kaunist ramato, mis ma nende
nelja aasta wahhe aja sees ollen koggunud, ja
kus teie üht hulka tullusad õppetused leiata mis
minna ollen püüdnud nenda kokkopanna, et se
luggeminne teie melest maggus peaks ollema.
Rõmja süddamega ollen ma näinud, et üks suur
hulk minno Jutto ramato esimesest jauft
on ostetud ja rahwale jaetud: ja ma tännan siin
lauia hälelega neid moistolikkud ja lahked Moisa-
wannemad, kelle hool ja murre sepeäle kaib,
ommad allamad moistolikumaks tehha, ja seläbbi
nendele hõlpsamad põlwe sata. Summal saab
nendele nende headust kättemaksma!!
— Siiski ei woi ma sedda kurwastust salgada
mis mo süddant mahhardõhhus, kui ma näggin,
et mo jutto ja õppetuse ramat kül monneski
tallus olli leida, agga et sedda egga wanna egga
noor ei olnud luggend, ja kui ka legi siin
ehk seäl sedda olli luggend; siis olli ta sedda orse
naljaks pannud. Mo meel teggi teada sada,
kust se ommere peaks tulles, et rahhwoke ni
wahhe sedda head ärramoistaks, mis moisan-

nemad nendele sorvifid, ja mis minna jutto ramat
nendele woiks sata, kui nemmad need õppetused
diete wõttaksid tähhele ja taltele panna, mis nem-
mad seal sees leidwad. Ma käsifin selle järrele,
ja sain sedda wastust: „egga se jutto ramat
„Jummala fanna ei olle! meie loeme Jummala
„fanna, et meie seläbbi woikfime õnifats sada.“
— Se on nüüd kül selge ja tõsfi, et Jumma-
la fanna õnnistust sadab; agga ei se fuggeminne
üksi ei tee sedda tõest mitte: fa pead moifima,
mis fa Jummala faanast loed, pead sedda meeles
pidama, ja omma ello temma õppetuste järrele
parrandama. Ma pean teile separrast fiin mee-
le tulletama, mis teie kül jo fagedaste omma
moifilifutte Kirrifko isfandarte suust ollete, kuul-
nud, et se üks jõlle ebbausf olleks, kui innimenne
arwaks seläbbi Jummalalle üht melehead tehha,
kui ta feige pitkase pühhapäwa ommas lawlo ra-
matus ehf katetismusse ramatus loeb. Siiski
ollen ma sedda rummala ebbausko fagedaste
meie maa rahwa hulgas leidnud. Wõtlege isse
järrele, min no ar mad! Kuida woiks Jum-
malalle ühhest nifuggusest tenistusfest meelehead
olla, peälegi kui innimenne sedda ei moista, mis
ta loeb. Se hea taewane isfa loi innimest, et
ta fiin ajalifkult ja seal iggaweste pidfi õnifaste
ellama: fets andis ta temmale moistust, et ta
isse

isse woiks ennast feige selle õnnistusfe osfalisfeks
tehha, mis Jummal temmale fiin jo walmistas,
ja et ta ennast fiin woiks walmistada, parrast
sedda, surema õnnistusfe osfalisfeks sada. Keif
nüüd, mis innimenne teeb ja ertewottab, et ta
seddastinnast Jummala tahtmist moifilifkult
täidaks, se on Jummala meele parrast, se on
üks moifilif Jummala tenistus. Agga
mis kaswo woib fulte seft tulla, kui fa poleb
päwad lawlo ramatus loed, kui fa sedda ei moista,
mis fa loed? Jummala tahtminne ei fa seläbbi
mitte täidetut, ja finna isse ei fa seft kaswo! —
Jummala fanna isse rummistab et se tõsfi on,
mis ma fiin ütlen. W. Paulus ütleb (Rom. 12.
f. 1.) „Ma mainit'en teid, wennad, Jum-
„mala sure süddamelifko hallastusfe läbbi, et
„teie isseennast annate pühhaks ja Jummala
„meleparralisfeks õhwrifis; se olgo teie moif-
„lif Jummala tenistus,“ se on: kui
teie omma ellofamisse läbbi sedda Jummala
tahtmist täidate, miks ta teid feie mailma asus-
tas, fiis teenite teie tedda moifilifkult. Pidda-
ge nendefinnaete sannadega wastastifko mis v.
Paulus ütleb (Wil. 4. f. 8.) „Wennad, mis
„tõsfine on, mis aus, mis õige, mis kasfin,
„mis löbbus, mis hea on kuulda, kui üks hea
„kombe, ja mis kitusfe wõart on; sepeäle
„m d r

156

„mõtte! ge!“ — Siin näete teie selgeste, et Jummalatanna ehk laulo ramato ehk katekismusse luggemine üksi, ei oke Jummalatennis, ja et se luggemine ei woi Jummalatemelepärralinne olla, kui teie ei moista, mis teie loete. Siiski on luggemine ikka üks tullus asiti, sest selle läbbi woib innimenne monnesugust head tundmist kättesada: ja seks teie õppisite luggema, ja seks peate teie ommad lapsokestes õppetama luggema. Agga kui se tõssi on; siis on ka se ramat teile keige tullusam, kus sees teie moistlikkud õppetused ello parrandamiseks leiate, mis teie hõlpsaste woite moista: ja ma ollen julge sepeäle, et mo juto ja õppetuse ramat üks nisuggune ramat on. Eõssi on, et se ei olle Jummalatanna: agga need õppetused mis teie seäl sees leiate, on Jummalatannast woetud, ja nenda teie filmade ette pandut, et teie neid jouate ärramoista. Sepärrast woib se ramat teile ka seks tulluaks sada, et teie wõhhe harwalt õppite omma nõddra moistusega tärrawammast igga asja ülle järrele mõttelda, ja wimaks sedda woimust kätte sate, ka sedda moista, mis teie Jummalatannas, ja laulo ja katekismusse ramatus loete. Ja sepärrast woite teie julged olla, et teie patto ei te, kui teie pühapärawadel sedda juto ramato kättwootate ja ennestelle seläbbi rõmustrust ja

157

ja õppetust tarkusseks sadate. — Ma ei tahha teid seläbbi mitte õppetada, et teie ei peaks iakki laulo ramato luggema: se olleks üks jõlledus minnust: ma tean et teie ka ses ramatus üsra head õppetused leiate, kui teie neid agga woistite moista. Ma tahesin teile agga ülle näita, et teie eksite kui teie arwate, Jummalad teeniwad, moistamatul wiisil laulo ramato luggedes. — Keige ennamiste sowiksin ma, et teie sedda nurjatuma wiisi mahhajättaksite, mis ni sagedaste meie maal leitakse, et teie ommad lapsed lasjete ilma moistust, esite abetja siis katekismusst, ja wimaks fuurt ramato läbbi ajada, olesko härjad addra ees waud läbbi-ajamad; ja siis arwate et lapsed tdielikud on. — Ürge luggede, luggemisepärrast; waid luggede, et teil targmaks, ja seläbbi õnsa maks saaksite! Sedda sowin ma keigest süddamest: ja seks annan ma sedda ramato teie kätte.

Kirjotatud

Lünnemal leikusse ku päwal

1787 aastal

Arwelius,

Kõbba õppetaja Kikla moistas
allotagguse maal.

Mea

Register ehk Zuhhataja.

Zutt.	lehhe nurka peal.
1, Üks moistetud	3.
2, Häbbematta	4.
3, Kiriklo õppetaja ja kuuljad	6.
4, Üks kenne tar kussest	7.
5, Raks koli lapsed	10.
6, Suurme linnud	11.
7, Laps ja isä	13.
8, Head kumbed novalt õppitud, ei lahko meist wannusest	16.
9, Pahhandus	20.
10, Liggimese armastus	21.
11, Mis Jummal lätkitab, se on hea	23.
12, Suur kahjo tulles wahhest, n. t. s.	24.

Zutt.	lehhe nurka peal.
13, Moisklik järrelembõleminne sadab kaswo	28.
14, Järrelembõleminne weiste kaswatamisest, n. t. s.	30.
15, Head sed	32.
16, Tigge	34.
17, Suur riid rõhast asjast	35.
18, Kes ei noua liggimese kaswo, n. t. s.	36.
19, Katskaja	37.
20, Rahha ahnus on keige surem jõllebus	38.
21, Terros ja haigus	39.
22, Douge külgepannemisest	42.
23, Kamma Josepi ello, õppetused ja kõnne	49.



**Ekstusfed, mis tullevad par
randada.**

E. N. p. Nid.	Eus seisab	—	loe
3.	— 11.	temmo	— temmo.
10.	— 12.	folo kaoli	— falo fali.
—	— 13.	fahs	— fahs.
—	— 20.	suurst	— suurst.
17.	— 20.	lde aeg	— edd aeg.
20.	— 5.	kamplemist	— kauplemist.
25.	— 3 ja 4.	kurrit	— kurni.
31.	— 23.	wagga	— wägga.
34	— 14 ja 15.	separras	— separrast.
36.	— 14.	pöldade	— pöldade.
39.	— 15.	lõmmatand	— lõmmatand.
—	— 24.	gälle	— jälle.
40.	— 10.	párras	— párrast.
41.	— 16.	ketetud	— ketetud.
43.	— 12.	tühhande	— tühhande.
47.	— 10.	míksa	— málksa.
—	— 15.	mitte	— mitte.
31.	— 3.	lábbitatsuma	— lábbitatsuma.

E. N. p.	Rid.	Fus seisab	—	loe
53.	— 7.	wahhaks	—	wannaks.
59.	— 5.	piddi	—	piddas.
—	— 18 ja 19.	aunuse	—	aunustuse.
62.	— 14.	alla peal	—	jalla peal.
64.	— 20.	waea	—	waja.
—	— 26.	tännasepma	—	tänna. Ma.
66.	— 16.	atse	—	otse.
67.	— 20.	senet	—	semet.
79.	— 10.	ajoti	—	ajoti.
80.	— 10.	juttustabo	—	juttustoda.
85.	— 2.	obbesega	—	hobbesega.
—	— 26.	ennemuino	—	ennemuina.
90.	— 3.	temma	—	temna.
91.	— 7.	sa	—	so.
98.	— 13.	kui temmale	—	kuida temmale.
99.	— 8.	selgas	—	seljas.
—	— 19.	wisfit	—	wisfist.
101.	— 13.	isfearrante	—	isfearrantse.
102.	— 10.	wiwis	—	wiwis.
—	— 22.	nennatargad	—	nennatargad.
—	— 23.	meie tohti	—	meie ei.tohti.
104.	— 4.	süddame	—	süddame.
106.	— 20.	lah uras	—	lahhutas.

E. N. p.	Rid.	Fus seisab	—	loe
110.	— 2.	uffutkanud	—	uffutkanud.
112.	— 1.	ennemiste	—	ennemuiste.
—	— 2.	wiwitátud	—	wiwitatud.
113.	— 17.	ma	—	mu.
114.	— 10.	haakwad	—	hakkawad.
132.	— 24.	Gohlaka	—	Pohlaka.
134.	— 25.	so	—	se.
135.	— 24.	actas	—	aitas.
137.	— 14.	kassinud	—	kassinud.
146.	— 1.	hiljas	—	hilgas.
—	— 20.	laimama	—	laima.
—	— 25.	ja ennesalle	—	ja olli ennesalle.
147.	— 2.	fösker	—	föster.
150.	— 24.	ledaks	—	leiaks.
156.	— 27.	kätewödtate	—	kätte wödtate.
157.	— 16.	teil	—	teis.